

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Oikeudellinen osasto
OIK-12 Kaija Suvanto

LÄHETE HEL5065-1
03.02.2006

UTP 3/2006 vp

Eduskunnan
ulkoasiainvaliokunta

Valtiosopimusselvitys; Perustuslain 97 §:n mukainen selvitys eduskunnan ulkoasianvaliokunnalle Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta ja sen kehityssuunnista

Perustuslain 97 §:n mukaan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tulee pyynnöstään ja muutoinkin tarpeen mukaan saada valtioneuvostolta selvitys ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista asioista.

Uuden perustuslain johdosta asetettu valtiosopimustyöryhmä ehdotti 31 päivänä tammikuuta 2000 luovuttamassaan mietinnössä (UM 1/2000), että sopimuksia koskevaa tietojenantomenettelyä kehitetään käytännössä siten, että valtioneuvosto antaa säännöllisesti eduskunnalle selonteon Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta, esimerkiksi jokaisen vaalikauden alussa. Valtioneuvostossa pidettiin tarpeellisena kerätä kokemuksia nykyisen perustuslain ja vuonna 2003 voimaan tulleen valtioneuvostolainsäädännön soveltamisesta ennen uuden valtiosopimusselvityksen antamista. Tästä syystä ensimmäinen, nykyisen perustuslain 97 §:n mukainen sopimusselvitys ajoittuu vaalikauden lopulle.

Valtiosopimusselvitys Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta ja sen kehityssuunnista on laadittu ulkoasiainministeriön oikeudellisella osastolla yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa ottaen huomioon valtioneuvostolain (175/2003) 3 §:n 1 momentti, jossa säädetään ulkoasiainministeriön tehtävästä avustaa eri ministeriöitä kansainvälisten asioiden yhteensovittamisessa.

Ulkoasiainministeriö lähettää oheisena eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle mainitun selvityksen. Selvitys on toimitettu valiokunnalle myös sähköisesti.

Osastopäällikön sijainen,
Yksikön päällikkö

Marja Lehto

Yksikön päällikkö

Ronald Wrede

UTP 3/2006 VP

VALTIOSOPIMUSSELVITYS

Perustuslain 97 §:n mukainen selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle
Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta ja sen kehityssuunnista

Johdanto

Perustuslain 97 §:n mukaan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tulee pyynnöstään ja muutoinkin tarpeen mukaan saada valtioneuvostolta selvitys ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista asioista. Säännöksen perusteluissa korostetaan valtioneuvoston omaaloitteisen tiedottamisen tärkeyttä erityisesti sellaisten toimien osalta, joista valiokunta ei ole muutoin tietoinen.

Uuden perustuslain johdosta asetettu valtiosopimusryhmä ehdotti 31 päivänä tammikuuta 2000 luovuttamassaan mietinnössä (UM 1/2000), että sopimuksia koskevaa tietojenantomenettelyä kehitetään käytännössä siten, että valtioneuvosto antaa säännöllisesti eduskunnalle selonteon Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta, esimerkiksi jokaisen vaalikauden alussa. Valtioneuvostossa pidettiin tarpeellisenä kerätä kokemuksia nykyisen perustuslain ja vuonna 2003 voimaan tulleen valtioneuvostolainsäädännön soveltamisesta ennen uuden valtiosopimusselvityksen antamista. Tästä syystä ensimmäinen, nykyisen perustuslain 97 §:n mukainen sopimusselvitys ajoittuu vaalikauden lopulle.

Edellinen sopimusasioita koskeva selvitys "Suomen kansainvälinen sopimuspolitiikka - valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n mukainen hallituksen selonteko eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle" (UM 12/1997) annettiin helmikuussa 1997. Selvityksessä käsiteltiin lähinnä Euroopan unionin jäsenyyden ja Neuvostoliiton hajoamisen vaikutuksia Suomen sopimuspolitiikkaan. Selonteon johdosta 3.4.1998 antamassaan vastauksessa ulkoasiainvaliokunta katsoi monenvälisten sopimusten osalta muun

muussa, että selonteossa olisi voitu keskittyä paremmin käsittelemään sitä, millaisia sopimusaloitteita Suomi on tehnyt tai vastustanut. Kahdenvälisten sopimusten osalta ulkoasiainvaliokunta totesi, että selonteon näkökulmaa olisi ollut syytä tarkentaa uusien kehityspiirteiden käsittelyyn. Lisäksi valiokunta olisi pitänyt selonteon informatiivisuutta lisäävänä selvitystä siitä, millaisia vaikutuksia Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ja kauppapoliittisessa ympäristössä tapahtuneilla muutoksilla on ollut Suomen sopimuskumppanien ja sopimusten aihepiirien valintaan. Selvitykseen sisällytetyn vireillä olevien sopimushankkeiden luettelon katsottiin sisältävän valiokunnan kannalta hyödyllistä tietoa ja vaikuttavan seurattavien sopimushankkeiden valintaan.

Ulkoasiainvaliokunnan antama vastaus edellisen selonteon johdosta on pyritty ottamaan huomioon tätä selvitystä tehtäessä. Kyseisen selonteon jälkeen on Suomessa tullut voimaan uusi perustuslaki. Aiempaan selvitykseen viitaten voidaan todeta, että Euroopan unionin jäsenyys vaikuttaa edelleen merkittävästi Suomen sopimussuhteiden muotoutumiseen. Tämän näkökulman lisäksi tässä selvityksessä pyritään kuvaamaan Suomen sopimuspolitiikan yleisiä painotuksia sekä Suomen kahdenvälisten ja monenvälisten sopimussuhteiden kehityssuuntia sekä selostamaan Suomen varaumakäytäntöä. Selvitys sisältää sekä kahdenvälisten että monenvälisten sopimusten aloittaisen katsauksen ja luettelon Suomen vireillä olevista sopimusasioista. Niiden tarkoituksena on tarjota eduskunnalle lähtökohdat myös tulevaisuudessa seurattavien sopimushankkeiden valinnalle.

1. SISÄLLYS

<i>JOHDANTO</i>	3
1. Toimivalta valtiosopimusasioissa.....	6
1.1. Perustuslaki	6
1.2. Uudistettu valtioneuvostolainsäädäntö	7
1.3. Valtioneuvostolainsäädännön uudistuksen merkitys ja sen vaikutukset ..	7
1.4. Perustuslain 97 §:n soveltamiskäytäntö valtiosopimusasioissa	8
2. Suomen sopimuspolitiikan yleisiä painotuksia.....	9
3. Euroopan unioni ja Suomen valtiosopimukset.....	11
3.1. Euroopan unionin jäsenyyden vaikutukset Suomen sopimussuhteisiin..	11
3.2. Suomen vaikutusmahdollisuudet EU:n jäsenenä sopimusneuvotteluissa	15
4. Suomen kahdenväliset valtiosopimukset.....	16
4.1. Kahdenvälisten valtiosopimusten kehityssuuntia.....	17
4.2. Kahdenvälisten valtiosopimusten aloittainen katsaus	17
5. Suomen monenväliset valtiosopimukset	23
5.1. Monenvälisten valtiosopimusten kehityspiirteitä.....	23
5.2. Monenvälisten valtiosopimusten aloittainen katsaus	23
5.2.1. Kauppa ja talous.....	23
<i>WTO</i>	24
<i>Rahoitusala</i>	24
<i>Maatalous, eläinlääkintä ja kalastus</i>	24
<i>Tekijän- ja teollisoikeudet</i>	25
5.2.2. Tietoturvallisuus.....	25
5.2.3. Liikenne ja viestintä	26
<i>Liikenne</i>	26
<i>Viestintä</i>	27
5.2.4. Ympäristö.....	27
5.2.5. Avaruus	28
5.2.6. Ihmisoikeudet ja perusvapaudet.....	28
5.2.7. Työ	30
5.2.8. Perhe	30
5.2.9. Sosiaaliturva.....	31
5.2.10. Kulttuuri, tiede, opetus ja urheilu.....	31
5.2.11. Oikeudellinen yhteistyö.....	31
<i>Oikeusapu, rikoksenteijän luovuttaminen ja tuomittujen siirto</i>	31
<i>Rikollisuuden torjuminen ja poliisiyhteistyö</i>	32
<i>Pelastustoimi</i>	33
5.2.12. Siviilioikeudellinen yhteistyö	33
5.2.13. Turvallisuus.....	34
<i>Terrorisminvastaiset sopimukset</i>	34
<i>Osallistuminen kriisinhallintaan</i>	36
<i>YK:n henkilöstön turvallisuus</i>	37

	<i>Aseriisunta</i>	38
	<i>Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vahvistaminen</i>	38
	<i>Valtioimmunitetti</i>	39
5.2.14.	Kansainvälinen rikostuomioistuin ja muut sotarikostuomioistuimet	39
5.2.15.	Kehitysyhteistyö	40
5.2.16.	Kansalaisuus	40
5.2.17.	Ihmisten liikkuminen	40
6.	Muut kansainväliset sopimusjärjestelyt	41
7.	Suomen varaumakäytäntö	43
7.1.	Varaumat ja selitykset	43
7.2.	Suomen varaumakäytäntö vuosina 1997 - 2005	44
7.3.	Muiden valtioiden tekemien varaumien ja selitysten vastustaminen	44

LIITTEET

LIITE A.	Suomen tekemät varaumat, julistukset ja selitykset sekä niiden peruutukset vuosina 1997 - 2005	41
LIITE B:	Suomen vastustamat varaumat ja julistukset monenvälisissä valtiosopimuksissa	45
LIITE C:	Vireillä olevien sopimusten luettelo	49

1. Toimivalta valtiosopimusasioissa

1.1. Perustuslaki

Säännökset kansainvälisiä suhteita koskevasta toimivallasta sisältyvät perustuslain 93, 94 ja 95 §:ään. Perustuslain 93 §:n 1 momentin mukaan Suomen ulkopoliittikkaa johtaa tasavallan presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Tätä toimivaltaa kuitenkin rajoittaa eduskunnalle osoitettu valta hyväksyä perustuslain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettut valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet. Perustuslain 95 §:ssä säädetään valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen voimaansattamisesta.

Käsitettä valtiosopimus tai muu kansainvälinen velvoite ei perustuslaissa tai muussakaan lainsäädännössä ole määritelty. Valtiosopimus oikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 32–33/1980) 2 artiklan ja sen nykyaikaisen tulkinnan mukaan valtiosopimus tai muu kansainvälinen velvoite on kahden tai useamman kansainvälisen oikeuden subjektin välinen tahdonilmaisu, jolla tarkoitetaan saada aikaan kansainvälisen oikeuden alaisia sitovia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sen toimivaltaan kuuluvan määräyksen sisältävän valtiosopimuksen tai muun velvoitteen kokonaisuudessaan, eikä pelkästään niiden lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Lisäksi eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Niin sanotut jaetun toimivallan sopimukset, joissa on sekä Euroopan yhteisön että sen jäsenvaltioiden toimivaltaa koskevia määräyksiä, eduskunta hyväksyy kuitenkin vain niiltä osin kuin sopimuksen määräykset kuuluvat Suomen toimivaltaan (katso esimerkiksi PeVL 6/2001 vp). Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös eduskunnan toimivaltaan kuuluvan velvoitteen irtisanomiseen.

Eduskunnan hyväksymistä edellyttävät

mainittujen säännösten mukaan ne valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, sitovat eduskunnan budjettivaltaa, koskevat valtion alueen muuttamista, sisältävät merkitykseltään huomattavia velvoitteita, koskevat sodasta tai rauhasta päättämistä taikka koskevat asiaa, joka perustuslain mukaan muuten kuuluu lain alaan.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on perustuslain voimaantulon jälkeisessä lausuntokäytännössään määritellyt aikaisempaa ja selkeämmin käsitteen "lainsäädännön ala". Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset.

Perustuslakivaliokunnan mukaan (etenkin PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp) valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatus perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla, 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) jos asiasta on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla.

Aikaisemmin vallinneesta käytännöstä poiketen perustuslakivaliokunta on katsonut, että kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu edellä mainittujen perusteiden mukaan lainsäädännön alaan riippumatta siitä, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa. Tämä perustuslakivaliokunnan kannanotto lainsäädännön alaan kuuluvista määräyksistä on osaltaan lisännyt niiden valtiosopimusten lukumäärää, jotka edellyttävät eduskunnan hyväksymistä, mutta tämän lisäksi annettujen hallitusten esitysten määrään ovat

vaikuttaneet myös muut tekijät.¹ Hallitusten esitysten määrään ovat toisaalta vaikuttaneet vähentävästi muun muassa esitysten laajuus ja niiden aiempaa yksityiskohtaisemmat perustelut sekä käytettävissä olevat lainvalmisteluresurssit. Esimerkiksi Suomen ensimmäisen EU-puheenjohtajavuoden aikana ja välittömästi sen jälkeen annettiin keskimääräistä selvästi vähemmän valtiosopimuksia koskevia hallituksen esityksiä. Annettujen hallitusten esitysten määrä ei myöskään anna suraan vastausta siihen, kuinka monta sopimusta on vuosittain hyväksytty tai irtisanottu eduskunnan myötävaikutuksella, koska osa hallituksen esityksistä koskee useampaa kuin yhtä sopimusta.

Ennen perustuslakiuudistusta suurimmat ryhmät eduskunnan hyväksyttäviksi annetuista sopimuksista muodostivat määrällisessä järjestyksessä investointisuojaosapimukset, verosopimukset, kauppasopimukset, työoikeutta koskevat sopimukset ja liikennesopimukset. Nykyisen perustuslain voimassaoloaikana suurimmat ryhmät muodostavat investointisuojaosapimukset, liikennesopimukset, ympäristösopimukset, EU:n assosiaatiosopimukset ja muut laajalaiset yhteistyösopimukset sekä erioikeuksia ja vapauksia koskevat sopimukset.

1.2. Uudistettu valtioneuvostolainsäädäntö

Valtioneuvoston toimintaa koskevat säädökset uudistettiin vuonna 2003. Uusi laki valtioneuvostosta (175/2003) tuli voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2003. Lain 8 § sisältää säännökset ministeriöiden välisestä toimivallanjaosta valtiosopimusasioissa. Pykälän 1 momentin mukaan valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen veloitteen käsittelee se ministeriö, jonka

¹ Valtiosopimusten hyväksymistä, irtisanomista ja varaumien peruuttamista koskevien hallitusten esitysten määrä on viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana vaihdellut vuosittain 14 ja 45 välillä. (1992:24, 1993:24, 1994:18, 1995:28, 1996:19, 1997:33, 1998:36, 2000:14, 2001:45, 2002:33, 2003:31, 2004:45, 2005:22.)

toimialaan sopimus tai velvoite sisällöltään kuuluu. Pykälän 2 momentin mukaan ulkoasiainministeriö käsittelee lisäksi merkittäviä ulko- ja turvallisuuspoliittisia näkökohtia sisältävän valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen veloitteen. Euroopan unionin perussopimusten muuttamista koskevat asiat ulkoasiainministeriö käsittelee yhdessä valtioneuvoston kanslian kanssa. Edelleen pykälän 3 momentissa säädetään, että ulkoasiainministeriö avustaa eri ministeriöitä 1 momentissa tarkoitettujen kansainvälisten asioiden yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslia yhteensovittaa kuitenkin Euroopan unionin perussopimusten muuttamista koskevat asiat sekä Euroopan unionissa käsiteltäviä valtiosopimuksia ja muita kansainvälisiä veloituksia koskevat asiat siten kuin lain 9 §:n 2 momentissa säädetään. Ennen lainsäädäntöuudistusta valtiosopimusten valmistelu ja voimaansaattaminen kuului eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta pääsääntöisesti ulkoasiainministeriölle.

Uusi valtioneuvoston ohjesääntö (262/2003) tuli voimaan 7 päivänä huhtikuuta 2003. Ohjesäännön 10 § sisältää säännökset toimivaltaisesta ministeriöstä. Pykälän 1 momentin mukaan asian käsittelee se ministeriö, jonka toimialaan asia pääosaltaan kuuluu. Valtiosopimusten käsittelyn osalta viitataan valtioneuvostolain 8 §:ään. Nykyisessä valtioneuvoston ohjesäännössä ei siten enää erikseen luetella valtiosopimuksia, jotka kuuluvat muiden ministeriöiden kuin ulkoasiainministeriön käsiteltäviksi.

1.3. Valtioneuvostolainsäädännön uudistuksen merkitys ja sen vaikutukset

Valtioneuvostolainsäädännön uudistus on merkinnyt huomattavaa muutosta useiden ministeriöiden kohdalla. Uudistuksen myötä ministeriöille siirtyivät kaikki niiden toimialaan asiallisesti kuuluvat sopimukset. Uudistuksen johdosta ulkoasiainministeriö kävi keskustelut kaikkien ministeriöiden kanssa ja sopimusten hoito siirtyi syksyyn

2003 mennessä asianomaisille ministeriöille. Joidenkin vireillä olleiden sopimusasioiden kohdalla sovittiin siirtymäjärjestelyinä siitä, että ulkoasiainministeriö hoitaa asian valmistelun loppuun. Tällaiset siirtymäjärjestelyt on nyttemmin saatu päätökseen.

Valtiosopimusten käsittelyvastuun hajauttaminen eri ministeriöiden kesken on tuonut mukanaan etuja, mutta järjestelmä on kohdannut myös haasteita. Hajautetun järjestelmän eduksi voidaan lukea se, että kansainvälisten sopimusten valmistelusta ja voimaansaattamisesta vastaavat lainvalmistelijat ja tahot, jotka tuntevat parhaiten sopimuksen asiasisällön ja sen sopeuttamisen osaksi kansallista lainsäädäntöä. Myös sopimushankkeiden aikataulu on kyseisen ministeriön kannalta helpommin hallittavissa.

Järjestelmän haasteena on valtiosopimus oikeudellisen ja sopimusten voimaansaattamiseen liittyvän valtiosääntöoikeudellisen asiantuntemuksen kartuttaminen ja ylläpitäminen kaikissa ministeriöissä. Haasteena on lisäksi Suomen ulkosuhteissa omaksuttujen yleisten linjausten, menettelyjen ja yhdenmukaisen sopimusterminologian noudattaminen. Tämä merkitsee samalla lisääntyviä paineita ulkoasiainministeriölle valtiosopimuksia koskevien asioiden yhteensovittamisessa. Hajautetun järjestelmän haasteena on myös tiedonvälitys. Sopimusten voimaansaattaminen määräajassa edellyttää tallettajien ja muiden sopimuspuolten ilmoitusten saapumista esittelijälle riittävän ajoissa. Osa tallettajista, esimerkiksi Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri, on luopunut perinteisistä ilmoituksista järjestöissä akkreditoiduille edustustoille. Näin ollen kaikkien ministeriöiden on seurattava jatkuvasti tällaisten tallettajien kotisivuilla julkaistavia tietoja sopimusten voimaantulosta.

Ulkoasiainministeriö julkaisi elokuussa 2003 uuden valtiosopimusoppaan kansainvälisten sopimusten valmistelua ja voimaansaattamista koskevista ohjeista (UM 3/2003, <http://www.formin.finland.fi>, <http://senaattori.vn.fi>). Sen tarkoituksena on

tarjota koko valtionhallinnolle vuonna 2000 voimaan tulleen perustuslain mukaiset ajanmukaistetut ohjeet, jotta kansainvälisten velvoitteiden hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevat menettelytavat ja käytännöt muodostuisivat mahdollisimman yhdenmukaisiksi.

1.4. Perustuslain 97 §:n soveltamiskäytäntö valtiosopimusasioissa

Perustuslain 97 §:n mukaan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tulee pyynnöstään ja muutoinkin tarpeen mukaan saada valtioneuvostolta selvitys ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista asioista. Perustuslain 97 §:ään on koottu erityissäännökset eduskunnan tietojensaantioikeudesta kansainvälisissä asioissa. Pykälä täydentää eduskunnan tiedonsaantioikeutta koskevaa perustuslain 47 §:ää, joka kattaa sinänsä myös kansainväliset asiat. Pykälässä tarkoitettu ulko- ja turvallisuuspolitiikka kattaa sekä valtakunnan suhteet ulkovaltoihin että Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan. Valtioneuvoston tulisi säännöksen nojalla oma-aloitteisestikin antaa ulkoasiainvaliokunnalle selvityksiä (HE 1/1998 vp).

Perustuslain 97 §:n soveltaminen on vakiintunut koskemaan pääosin Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevia asioita. Vuodesta 2003 lukien ulkoasiainvaliokunnalle perustuslain 97 §:n nojalla annetuista UTP-asioista noin 75 % on koskenut Euroopan unionissa valmisteltavia asioita. Niihin sisältyy myös Euroopan unionissa valmisteltavia sopimusasioita sekä muilla foorumeilla valmisteltavia sopimuksia, joita koskeviin neuvotteluihin unioni tai yhteisö osallistuu. Vuodesta 2003 lukien valiokunnalle annetuista UTP-asioista 10 % koskee rauhanturvaamista, 6 % Yhdistyneissä Kansakunnissa (YK) käsiteltäviä asioita ja 10 % muita UTP-asioita. Niin sanotuista perinteisistä valtiosopimusasioista ei ole annettu

ulkoasiainvaliokunnalle pääsääntöisesti tietoja perustuslain 97 §:n nojalla.

Perustuslain 97 §:n soveltamiskäytännön puuttuminen perinteisissä valtiosopimusasioissa selittynee osittain sillä, että suuri osa merkittävistä asioista tulee esille myös Euroopan unionin yhteydessä. Valtiosopimusten valmistelusta ei ole laajassa mittakaavassa annettu tietoja eduskunnalle myöskään ennen nykyistä perustuslakia voimassa olleiden säännösten nojalla. Osittain vähäinen soveltamiskäytäntö johtunee myös valtiosopimusasioiden jakautumisesta valtioneuvostossa eri ministeriöiden hoidettavaksi, samoin kuin siitä, että asiat ovat jakautuneet eduskunnassa ulkoasiainvaliokunnan ja muiden valiokuntien välillä.

Tarkasteluajanjakson aikana on neuvoteltu ja valmistunut myös sellaisia valtiosopimuksia, joihin niiden sisällön puolesta olisi voitu ajatella sovellettavan perustuslain 97 §:ssä tarkoitettua menettelyä. Tällaisia sopimusryhmiä ovat esimerkiksi ihmisoikeussopimukset, terrorismin ja rikollisuuden torjuntaa koskevat sopimukset, kansainvälisiä rikostuomioistuimia koskevat sopimukset ja aseidenriisuntasopimukset. Ulkoasiainvaliokunnan tiedonsaantia valtiosopimusten valmisteluvaiheessa voidaan tulevaisuudessa kehittää valiokunnan mahdollisten kannanottojen mukaisesti.

2. Suomen sopimuspolitiikan yleisiä painotuksia

Suomen sopimuspolitiikka on perinteisesti ollut osa Suomen ulkopolitiikkaa. Suomen sopimuspolitiikan lähtökohdat ovat kiinteästi sidoksissa hallitusohjelmassa ilmaistuihin tavoitteisiin. Suomi pyrkii sopimuspolitiikassaan edistämään kestävästä kehitystä, vakautta ja turvallisuutta kansainvälisessä yhteisössä sekä yleisesti vahvistamaan Suomen kansainvälistä asemaa. Myös sopimuspolitiikassa Suomi tukee Yhdistyneiden Kansakuntien ja muiden laajaan kansainväliseen yhteistyöhön perustuvien yhteistyörakenteiden toimintakyvyn parantamista demokratian, ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja

oikeusvaltion periaatteiden vahvistamiseksi (hallituksen ohjelma, 1.1 Ulko- ja turvallisuuspolitiikka). Käytännössä Suomi toteuttaa sopimuspolitiikkaansa sekä monenvälisin että kahdenvälisin sopimuksin.

Suomi on perinteisesti ollut aktiivinen sopimuspolitiikassaan ihmisoikeuksien edistämisessä, lähialueyhteistyössä, ympäristönsuojelussa, humanitaarisen oikeuden edistämisessä sekä Euroopan unionin (EU), Euroopan neuvoston (EN) ja Yhdistyneiden Kansakuntien piirissä tapahtuvassa monenkeskisessä yhteistyössä.

Ihmisoikeuspolitiikan alalla Suomi on painottanut ihmisoikeuksien kehittämistä sekä kansallisesti että kansainvälisellä tasolla ja kannattanut yleisesti ihmisoikeuksien vahvistamista kansainvälisesti sitovien instrumenttien kautta. Tässä tarkoituksessa Suomi osallistuu aktiivisesti sekä YK:n että EN:n piirissä laadittujen uusien sopimusten ja pöytäkirjojen laadintaan. Erityisen aktiivinen Suomi on ollut syrjinnän kieltoa sekä vähemmistöjen, naisten, lasten ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevien sopimushankkeiden yhteydessä.

Suomen lähialueyhteistyö keskittyy Venäjän luoteisille alueille, erityisesti Karjalan tasavaltaan, Leningradin, Murmanskin ja Kalingradin alueille sekä Pietariin. Baltian maiden liittyttyä Euroopan unioniin yhteistyö maiden kanssa on muuttunut EU-jäsenvaltioiden väliseksi yhteistyöksi. Lähialueyhteistyön päämääriä ovat alueellisen vakauden edistäminen, tasapainoisen taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen tukeminen, oikeusvaltion kehittäminen sekä hallinnon ja lainsäädännön uudistaminen lähialuestrategian mukaisesti. Lisäksi yhteistyöllä pyritään vähentämään ympäristö- ja ydinturvariskejä, edistämään turvallisuutta ja kehittämään sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Osittain samoihin tavoitteisiin pyritään EU:n **pohjoisen ulottuvuuden** toimintaohjelmalla 2004 - 2006. Ohjelma käsittää talous-, tutkimus-, kulttuuri-, kasvatusta- ja ympäristöasioita, mutta myös oikeus- ja sisäasioita. Pohjoisen ulottuvuuden ohjelman merkitystä korostaa sen

kytkeytyminen eräisiin EU:n ulkopuolisiin yhteistoimintamuotoihin, joista mainittakoon Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto, Pohjoismaiden neuvosto sekä Itämeren maiden neuvosto. Pohjoismaiden neuvoston piirissä yhteistyötä on toteutettu perinteisesti myös valtiosopimusten keinoin. Nytemmin valtiosopimuksia on neuvoteltu myös Itämeren maiden Barentsin euroarktisen neuvoston piirissä. EU-Venäjä-suhteiden kehittäminen liittyy merkittävällä tavalla pohjoisen ulottuvuuden ohjelmaan, jonka jatkamisen valmistelut on aloitettu.

Kauppapolitiikan alalla Suomen sopimuspolitiikan tavoitteet eivät ole laajasti nähtynä aiemmasta muuttuneet. Ulkomaankaupasta riippuvaiselle Suomelle on tärkeää, että Maailman kauppajärjestö WTO:n puitteissa käytävissä neuvotteluissa maailmankaupan edelleen vapauttamisessa onnistutaan (ml. maatalouskauppa). Sopimuspoliittisina tavoitteina ovat säilyneet markkinoiden avaaminen Suomen vientiteollisuudelle, kansainvälisen sijoitustoiminnan helpottaminen, rahoitusmarkkinoiden vakauttaminen, energian hankinta- ja huoltovarmuuden parantaminen sekä kestävä kehityksen toteuttaminen. Kahdenvälisiä sopimuksia neuvotellaan edelleen investointien edistämiseksi ja suojaamiseksi. Jos EU:n perustuslakisopimus tulee voimaan, ulkomaisiin suoriin sijoituksiin liittyvät kysymykset siirtyvät yhteisen kauppapolitiikan alaisuuteen. Tällä voi olla vaikutusta Suomen kahdenväliseen sopimusverkostoon.

Ympäristösopimusten alalla Suomi on pyrkinyt kehittämään EU:n pohjoista ulottuvuutta ja ympäristönsuojelua erityisesti Itämeren alueella. Lähialueyhteistyön kautta tuetaan ympäristöhankkeita Luoteis-Venäjällä ja Baltian maissa ennen niiden EU-jäsenyyttä tehtyjen sitoumusten puitteissa. Lähialueyhteistyön päätavoitteena on vähentää sellaisia lähialueilta peräisin olevia päästöjä, joilla on vaikutusta Suomen alueeseen ja erityisesti Itämereen. Itämeren suojelua koskevan Helsingin sopimuksen (SopS 2/2000) kautta vaikutetaan aktiivisesti Itämeren suojeluun. Alueellisen

ilmansuojeluyhteistyön alalla Suomi on jo pitkään osallistunut YK:n Euroopan talouskomission piirissä tehdyn valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumissopimuksen (SopS 15/1983) alaiseen yhteistyöhön. Lisäksi ympäristön alalla on useita maailmanlaajuisia sopimusprosesseja, joihin Suomi on aktiivisesti osallistunut. Keskeisimmät prosessit ovat olleet ilmastonmuutosta koskevaa YK:n puitesopimuksen (SopS 61/1994) ja siihen liittyvän Kioton pöytäkirjan (SopS 12-13/2005) alainen yhteistyö sekä biologista monimuotoisuutta koskeva sopimusyhteistyö.

Kehitysyhteistyössä sopimuspolitiikan painopiste on siirtynyt toiminnallisen yhteistyön sisältöä määrittävistä sopimuksista toiminnan rahallista tukea koskeviin sopimuksiin. Vastuu toiminnan suunnittelusta on enenevässä määrin siirtynyt kehitysmaille. Perinteisesti puhtaat rahoitussopimukset ovat kuuluneet monenkeskisen kehitysyhteistyön alalle, mutta ero kahdenvälisen ja monenkeskisen kehitysyhteistyön välillä on tältä osin pienentynyt. Vastuu toiminnan suunnittelusta on kahdenvälisessä yhteistyössä kehitysmaalla ja monenkeskisessä yhteistyössä maksusuorituksen saavalla hallitustenvälisellä järjestöllä tai kansalaisjärjestöllä.

Pohjoismaiden välisellä yhteistyöllä on EU:n jäsenyydestä huolimatta Suomelle merkitystä. Pohjoismaisessa yhteistyössä korostetaan erityisesti maiden välisen vapaan liikkuvuuden esteiden vähentämistä. Pohjoismaiden välillä onkin viime vuosina tehty sopimuksia sosiaali- ja eläketurvan sekä koulutuksen ja opetuksen alalla kuten myös avioliiton ja väestörekisteröinnin helpottamisesta. Käynnissä on myös pohjoismaisten televisiolähetysten näkyvyyden kehittämiseen ja sairaanhoidon takaamiseen tähtäviä sopimus Hankkeita. Yhteistyön sisällössä otetaan entistä enemmän huomioon Euroopan unionin laajentumisen aiheuttama toimintaympäristön muutos. Myös Baltian maiden ja Pohjoismaiden välistä yhteistyötä on kehitetty.

Aikaisempien painopistealueiden lisäksi Suomen sopimuspolitiikkaan on tullut myös uusia painopistealueita.

Yksi uusista painopistealueista on kaikkein vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin syyllistyneiden **rankaisemattomuuden vähentäminen**. Pysyvän Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamista vuonna 1998 voidaan pitää tältä kannalta poikkeuksellisen merkittävänä saavutuksena. Suomi on edistänyt Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimintaedellytyksiä muun muassa kahdenvälisten yhteistyösopimusten avulla. Suomi on tehnyt yhteistyösopimuksia myös Entisen Jugoslavian sotarikostuomioistuimen ja Sierra Leonen erityistuomioistuimen kanssa.

Kansainvälisen sääntelyn kehitys on ollut erityisen intensiivistä kansainvälisen **terrorisminvastaisen yhteistyön** alueella. Uusissa terrorisminvastaisissa sopimuksissa on siirrytty käyttämään laaja-alaisempia rikosmääritelmiä toisin kuin aiemmissa sektorikohtaisissa sopimuksissa, jotka koskevat tiettyyn kohteeseen suunnattuja tai tietyllä tavalla toteutettuja tekoja. Kansainvälisen terrorismin muuttuminen yhä tuhoisemmaksi on korostanut myös ennaltaehkäisevien toimien merkitystä. Terrorismin rahoituksen vastaisista toimista on siten tullut kansainvälisen terrorisminvastaisen yhteistyön painopistealue. Ehkä merkittävin uusi laajenemissuunta terrorisminvastaisessa sopimuspolitiikassa on terroritekojen valmistelun, suunnittelun ja avunannon erilaisten muotojen kriminalisointi itsenäisinä rikoksina.

Kansallinen **osallistuminen kriisinhallintaan** on saanut tuekseen uudenlaisia kansainvälisiä sopimusjärjestelyjä, joiden tavoitteena on mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti säännellä käytännön tason kriisinhallintaan osallistumista. Myös EU on ollut aloitteellinen erityisesti kriisinhallintaoperaatioiden ja niiden henkilöstön oikeudellista asemaa koskevien mallisopimusten valmistelussa. Tavoitteena on ollut luoda mahdollisimman yhtenäinen sopimuskäytäntö aihepiiriin osalta ja tätä

kautta myös oikeudellisesti vastata EU:n kriisinhallintatoiminnan kasvuun.

Uutena alana kansainvälisessä sopimusyhteistyössä voidaan mainita myös **tietoturvasopimukset**, jotka koskevat turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamista ja vastavuoroista suojaamista. Tarvetta kyseisten sopimusten tekemiseen on esiintynyt paitsi ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla myös poliisitoiminnassa sekä teknologian kehittämisessä. Sopimuksilla on merkitystä myös suomalaiselle elinkeinotoiminnalle ja suomalaisten yritysten kilpailukyvyille.

3. Euroopan unioni ja Suomen valtiosopimukset

3.1. Euroopan unionin jäsenyyden vaikutukset Suomen sopimussuhteisiin

Sopimuksetekotoimivalta

Euroopan unionin jäsenyys on vaikuttanut merkittävästi Suomen sopimussuhteisiin. Jäsenyys on ensinnäkin vaikuttanut Suomen *toimivaltaan tehdä kansainvälisiä sopimuksia*. Monilla alueilla yhteisölle on siirtynyt joko yksinomainen (yhteisösopimukset) tai osittainen toimivalta (jaetun toimivallan sopimukset eli sekasopimukset) tehdä Suomen puolesta kansainvälisiä sopimuksia.

Yhteisösopimukset ovat osa EY:n voimassa olevaa oikeutta, joten Suomea sen jäsenyyden alkaessa voimassa olleet yhteisösopimukset ovat sitoneet sanotusta ajankohdasta alkaen. Jäsenyyden johdosta Suomelle syntyi myös oikeudellinen velvoite liittyä tiettyihin jaetun toimivallan sopimuksiin. Yhteisön toimivaltaan kuulumattomilla aloilla Suomi voi edelleen tehdä itsenäisesti sopimuksia kolmansien maiden kanssa yhteisön lojaliteettiperiaatteen asettamissa rajoissa.

Yhteisöllä on perustamissopimustensa nojalla toimivalta tehdä sopimuksia siltä osin kuin siitä on yhteisön oikeudessa nimenomaisesti säädetty. Tällaisia nimenomaisia toimivaltuuksia ovat esim.

kauppapoliittinen toimivalta (EY 133 artikla), toimivalta tehdä niin sanottuja assosiaatiosopimuksia (EY 310 artikla) sekä kolmansien maiden kanssa tehtävää teknistä, taloudellista ja rahoitusyhteistyötä koskeva toimivalta (EY 181 a artikla). Yhteisöllä on yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön (niin sanottu ERTA-doktriini) nojalla toimivalta tehdä yhteisösopimuksia myös ilman kirjoitetun oikeuden nimenomaista määräystä silloin, kun tämä on välttämätöntä, jotta unioni voisi käyttää sisäistä toimivaltaansa, taikka siltä osin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Tätä käsiteltiin myös Suomen ja Yhdysvaltain välistä lentoliikennesopimusta koskevassa niin sanotussa Open skies -tuomiossa (Asia C-469/98, *Open skies*, ECR 2002 s. I-9627). Tuomioistuin totesi, että silloin, kun jäsenvaltion ja kolmannen maan välistä voimassa olevaa sopimusta neuvotellaan uudelleen, jäsenvaltiot eivät ole ainoastaan estyneitä tekemään uusia kansainvälisiä sitoumuksia, vaan ne ovat myös estyneitä pitämään voimassa tällaisia sitoumuksia, jos ne ovat yhteisön oikeuden vastaisia. Tämä siitäkkin huolimatta, että aikaisempaa sopimusta ei uudelleenneuvotteluissa olisi muodollisesti muutettu tai siihen olisi tehty vain vähäisiä muutoksia.

Edellisen sopimusselvityksen jälkeen yhteisön toimivalta tehdä sopimuksia on kehittynyt myös perussopimusten muutosten myötä. Amsterdamin sopimuksella EY 113 artiklaa (nykyinen 133 artikla) muutettiin mahdollistaen yhteisön sopimustoimivallan tapauskohtainen laajentaminen koskemaan palveluita sekä tekijän- ja teollisoikeuksia. Tätä mahdollisuutta ei kuitenkaan käytetty hyväksi ja Nizzan sopimuksella yhteisön toimivaltaa laajennettiin sisällyttämällä yhteisen kauppapolitiikan piiriin palvelut – lukuun ottamatta kulttuuri- ja audiovisuaalialojen palveluita sekä koulutus-, sosiaali- ja terveystaloudellisia – sekä henkisen omaisuuden kaupalliset näkökohdat. Amsterdamin sopimuksella unionisopimukseen sisällytettyä J.14 artiklaa (nykyinen 24 artikla), jota on edelleen muutettu Nizzan sopimuksella, käsitellään

jäljempänä. (Muutoksia on käsitelty yksityiskohtaisesti myös hallituksen esityksissä 245/1997 vp ja 93/2001 vp).

Euroopan perustuslakisopimuksella ei hyväksytyksi tullessaan sinänsä olisi merkittävää vaikutusta unionin sopimustoimivallan taikka ulkoisen toimivallan laajuuteen tai luonteeseen. Perustuslakisopimuksella unionille perustettaisiin yksi yhteinen oikeushenkilöllisyys.

Perustuslakisopimuksella kauppapolitiikan ala laajenisi edelleen hieman ja eräät uudet oikeusperustat vaikuttaisivat myös ulkoiseen toimivaltaan. Asiaa on selvitetty yksityiskohtaisesti valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle Euroopan unionin perustuslakisopimuksesta (VNS 6/2005 vp).

Toimivallan jakautuminen sopimusasioissa yhteisön ja sen jäsenvaltioiden kesken ei ole aina selvää. Toimivallan jakautuminen on ollut epäselvää muun muassa ydinenergian, ympäristön ja viestintämarkkinoiden alalla. Toimivaltaepäselvyydestä voidaan mainita esimerkkinä myös tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehdyn niin sanotun Luganon yleissopimuksen tarkistamista koskevat neuvottelut. Komissio on neuvotteluissa katsonut, että yhteisöllä on yksinomainen toimivalta neuvotella Luganon sopimuksen tarkistamisesta, kun taas lähes kaikki jäsenvaltiot, Suomi mukaan lukien, ovat katsoneet asian kuuluvan yhteisön ja jäsenvaltioiden jaetun toimivallan piiriin.

Suomen itsenäinen *toimivalta* tehdä sopimuksia on useilla aloilla *kaventunut* EU-jäsenyyden myötä. Yksityisoikeuden alalla Suomen EU-jäsenyys ja EY:n toimivallan laajentuminen on johtanut siihen, että Suomella ei enää Amsterdamin sopimuksen ja sen nojalla tehtyjen EU-säädösten jälkeen ole ollut mahdollisuutta toimia yksin kaikilla niillä aloilla, joilla olisi aikaisemmin voitu harkita kahdenvälisten sopimusten tekemistä. Esimerkkinä voidaan mainita lapsikaappausopimukset. Samoista syistä myös pohjoismaisten sopimusten laatiminen ei useilla yksityisoikeuden aloilla ole enää mahdollista.

Toisaalta Suomi on EU-jäsenyytensä kautta pystynyt *laajentamaan* sopimuskenttäänsä päästessään osalliseksi sellaisiin kolmansien maiden kanssa tehtyihin sopimuksiin, joita Suomen saattaisi olla hankalaa neuvotella itsenäisesti. Tällaisia sopimuksia ovat esimerkiksi takaisinottosopimukset sekä EY:n ja kolmansien maiden, esimerkiksi Kiinan ja Japanin, väliset tulli yhteistyösopimukset. Tämä koskee yleisemminkin sellaisia kaukaisimpien maiden kanssa tehtäviä yhteisö- ja sekasopimuksia, joissa kolmannet maat ovat kiinnostuneempia mahdollisuudesta neuvotella sopimus, joka kattaa koko Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltiot, kuin sopimuksesta yksinomaan yhden EU:n jäsenvaltion kanssa.

Sopimuspolitiikassa on myös *aloja*, joihin Suomen jäsenyys Euroopan unionissa *ei* ole juurikaan *vaikuttanut*. Näin on esimerkiksi välittömän verotuksen alalla, jonka puitteissa tehdyt sopimukset ovat pääsääntöisesti EY:n perustamissopimuksessa tarkoitettun verotuksen harmonisoinnin ulkopuolella. Toisaalta yhteisön oikeuden yleiset periaatteet on otettava huomioon silloinkin, kun Suomella on itsenäinen toimivalta tehdä sopimuksia. EU:n jäsenvaltioilla on mahdollisuus tehdä yleissopimuksia poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskevan III pilarin puitteissa. Poliisiyhteistyössä tätä ei ole käytännössä tapahtunut. Europol-yleissopimus (SopS 78-79/1998) on ainoa voimassa oleva yleissopimus poliisiyhteistyön alalla ja sitä lukuun ottamatta Suomen EU-jäsenyys ei ole juurikaan vaikuttanut Suomen sopimussuhteisiin poliisin toimialalla. Uusien sopimusten tarve on jopa ehkä hieman vähentynyt. Kansainvälisen oikeuden kehittämistä koskevat sekä eräät ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävät sopimukset - kuten kansainvälistä terrorismia ja humanitaarista oikeutta koskevat sopimukset sekä Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussääntö - koskevat samoin asioita, joissa yhteisöllä ei ole toimivaltaa. EU:n jäsenvaltiot pyrkivät kuitenkin sovittamaan yhteen kansallisia näkemyksiään mahdollisimman pitkälle

neuvotteluvaiheessa ja voivat yhtenäiseen kantaan päästessään merkittävästikin vaikuttaa neuvottelutulo kseen.

Unionin sisäinen lainsäädäntö on epäsuorasti vaikuttanut niiden *alojen valintaan*, joilla sopimuksia pyritään tekemään myös kolmansien maiden kanssa. Rikos- ja prosessioikeuden alalla Suomen EU-jäsenyys näyttäisi vaikuttaneen yhteistyön sisältöön lähinnä siten, että myös kolmansien valtioiden kanssa halutaan aikaisempaa enemmän tehdä sopimuksia niillä aloilla, joilla on annettu EU-lainsäädäntöä. Näissä tapauksissa sopimukset ovat sisällöllisesti samansuuntaista EU-lainsäädännön kanssa. Esimerkiksi rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen ja keskinäinen oikeusapu rikosoikeuden alalla ovat kysymyksiä, joista on olemassa EU-lainsäädäntöä. Tätä lainsäädäntöä vastaavia määräyksiä on puolestaan sisällytetty esimerkiksi EU:n ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä tehtyihin alan sopimuksiin. Vaikka kelpoisuus sopimusten tekemiseen näillä aloilla on voitu myöntää EY:lle, tämän ei kuitenkaan ole tulkittu merkitsevän sitä, että toimivalta sopimuksen kattamilla aloilla olisi kokonaan siirtynyt yhteisölle. Sopimuksissa edellytetään, että kaikki jäsenvaltiot ja Amerikan Yhdysvallat vielä kahdenvälisillä asiakirjoilla sitoutuvat noudattamaan EU-Yhdysvallat-sopimusten määräyksiä.

Jäsenyydellä on ollut vaikutusta toisaalta enemmänkin *sopimusmääräysten sisältöön* kuin sopimusten aihepiireihin. Käytännössä EY:n tuleminen sopimuspuoleksi yhä useampiin kansainvälisiin sopimuksiin on näkynyt välttämättömyytenä neuvotella sopimuksen aineellisten määräysten lisäksi myös sopimuksen liittymislausekkeista ja toimivaltajulistusten yksityiskohtista. Kansainvälisissä järjestöissä, kuten Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssissa, YK:n kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnassa (UNCITRAL), Yksityisoikeuden yhdenmukaistamiseksi toimivassa kansainvälisessä instituutissa (Unidroit) ja Kansainvälisessä siiviili-ilmailujärjestössä (ICAO) valmisteltavista yksityisoikeuden alaa koskevista sopimuksista voidaan todeta,

että jäsenyydellä on ollut vaikutusta siihen, minkälaisia määräyksiä on katsottu tarkoituksenmukaiseksi ottaa sopimuksiin. Esimerkiksi

kansainvälisyksityisoikeudellisten lainvalintaa ja tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sopimusmääräysten jättäminen pois voi johtaa siihen, että EU:lla ei ole millään osin yksinomaista toimivaltaa asiassa.

Suomen kahdenvälisissä sopimussuhteissa Euroopan unionin jäsenyys on merkinnyt velvoitetta saattaa Suomen kahdenväliset sopimussuhteet suhteessa muihin jäsenvaltioihin sekä kolmansien maihin sopusointuun EU-jäsenyydestä johtuvien velvoitteiden kanssa. Kahdenvälisten sopimussuhteiden kehityssuuntia selvitetään tarkemmin jaksossa 4.

Suomen jäsenyys Euroopan unionissa on edellyttänyt myös joidenkin Suomen tekemien sopimusten irtisanomista. Ennen EU-jäsenyyttä tehtyjen valtiosopimusten osalta EY 307 artiklasta seuraa jäsenvaltioille velvollisuus mukauttaa kyseiset sopimukset jäsenyyden vaatimusten mukaisesti, mikä voi merkitä myös sopimusten irtisanomista. Tämän vuoksi juuri ennen jäsenyyttä ja pian sen jälkeen Suomi irtisanoi kolmansien maiden kanssa tehtyjä sopimuksia, jotka katsottiin olevan ristiriidassa jäsenyysoikeuksien kanssa. Viimeksi marraskuussa 2003 (EV 62/2003 vp - HE 24/2003 vp) eduskunta antoi suostumuksensa tiettyjen kolmansien maiden kanssa tehtyjen kaupallis-taloudellisten sopimusten irtisanomiselle. Joidenkin kolmansien maiden kanssa tehtyjen sopimusten suhteen, joissa on yhteistä kauppapolitiikkaa koskevia määräyksiä, neuvosto on antanut poikkeusluvan (2001/855/EY; EYVL L 320, 5.12.2001, s. 13). Tämän valtuutuksen uusimisesta neuvotellaan parhaillaan EU:ssa. Suomi on tammikuussa 2005 ilmoittanut komissiolle halunsa pitää voimassa kaikki neuvoston edellisessä päätöksessä mainitut Suomen ja kolmansien maiden välillä tehdyt sopimukset.

Myös vuoden 2004 laajentumisen johdosta Suomen ja uusien jäsenmaiden välisiä sopimussuhteita joudutaan jossain määrin

uudelleenjärjestämään.

Sopimuksetekomenettely

Suomen jäsenyys Euroopan unionissa on vaikuttanut paitsi Suomen toimivaltaan tehdä sopimuksia myös itse sopimuksetekomenettelyyn.

Sopimuksetekomenettelyä yhteisösopimusten osalta koskee EY 300 artikla. Neuvosto valtuuttaa aluksi komission käynnistämään sopimusneuvottelut komission tekemän suosituksen perusteella. Neuvosto antaa komissiolle sitovat neuvotteluohjeet ja mahdollisesti nimeää erityiskomitean valvomaan komission toimintaa ja osallistumaan itse neuvotteluprosessiin. Neuvottelujen

päätyttyä neuvosto päättää komission ehdotuksesta sopimuksen allekirjoittamisesta ja hyväksymisestä sopimuksen alasta riippuen joko määränemmistöllä tai yksimielisesti. Usein sopimuksen tekeminen edellyttää Euroopan parlamentin osallistumista päätöksentekoon. Hyväksymispäätös ja sen liitteenä oleva sopimusteksti julkaistaan EU:n virallisessa lehdessä. Sopimus tulee voimaan päätöksessä säädettävänä ajankohtana ja sitoo tämän jälkeen unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita.

Jaetun toimivallan sopimusten osalta sovelletaan yhteisössä pääsääntöisesti samaa menettelyä kuin yhteisösopimusten osalta. Menettelyyn tulee kuitenkin eräitä lisävaiheita. Sopimuksetekomenettelyssä eri vaiheissa tarvitaan myös kansalliset menettelyt mahdollisine neuvottelu- ja allekirjoitusvaltuuksineen sekä kansalliset hyväksymispäätökset neuvoston hyväksymispäätöksen lisäksi.

Euroopan unionin II ja III pilarin osalta sopimuksetekomenettelyä sovelletaan erityisiä menettelyjä. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) soveltamista koskevia määräyksiä sisältävän sopimuksen tekemiseen sovelletaan SEU 24 artiklan mukaisia menettelyitä. Näissä tapauksissa neuvosto valtuuttaa puheenjohtajavaltion tarvittaessa komission avustamana aloittamaan ja käymään sopimusneuvottelut. Näin neuvotellut sopimukset tekee neuvosto

puheenjohtajavaltion suosituksesta. Vastaavaa menettelyä sovelletaan myös SEU 38 artiklan mukaisesti tehtäviin sopimuksiin, jotka sisältävät määräyksiä unionin poliisi- ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön kuuluvista asioista.

Jos sopimus koskee asiaa, jota koskevien unionin sisäisten päätösten tekeminen edellyttää yksimielisyyttä, neuvosto tekee sopimukseenkin liittyvät ratkaisunsa yksimielisesti. Jos taas sopimus aiotaan tehdä YUTP:n mukaisen yhteisen toiminnan tai yhteisen kannan panemiseksi täytäntöön, neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä. Mikäli tällaisessa tilanteessa jäsenvaltio aikoo tärkeisiin kansalliseen politiikkaansa liittyvistä syistä vastustaa määränemmistö päätöstä, niin sillä on SEU 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti mahdollisuus viedä asia Eurooppa-neuvoston yksimielisesti ratkaistavaksi.

Sovellettaessa SEU 24 artiklaa jäsenvaltiolla on oikeus ilmoittaa, että sen on noudatettava valtiosääntönsä mukaisia menettelyjä. Tällöin sopimus tulee kyseistä jäsenvaltiota sitovaksi vasta kansallisen hyväksymisen jälkeen. Muut neuvoston jäsenet voivat kuitenkin sopia, että sopimusta sovelletaan tuollaisessakin tilanteessa väliaikaisesti.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla SEU 24 artiklaa sovellettiin ensimmäisen kerran keväällä 2001 unionin sopiessa Jugoslavian liittotasavallan kanssa Euroopan unionin tarkkailuvaltuuskunnan (EUMM) asemasta. Sopimusta ryhdyttiin soveltamaan kuitenkin laajemmin vasta loppuvuodesta 2002 Euroopan unionin poliisioperaation (EUPM) yhteydessä. Tämän jälkeen artiklaa on sovellettu ahkerasti sovittaessa siviili- ja sotilasoperaatioissa joukkojen asemasta ja toiminnasta sekä kolmansien valtioiden osallistumisesta tiettyihin operaatioihin tai puitteiden luomisesta osallistumiselle EU:n kriisinhallintaoperaatioihin yleisesti. Vastaavaa menettelyä on sovellettu *poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa* koskeviin sopimuksiin, jotka on tehty SEU 38 artiklan nojalla. Tällaisia ovat sopimukset rikoksen johdosta tapahtuvasta

luovuttamisesta ja keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa sekä EU:n tekemät tietoturvaluusussopimukset.

Edellä mainittuja artikloja soveltaen unioni on tehnyt sopimukset rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta ja keskinäisestä oikeusavusta Amerikan Yhdysvaltojen kanssa. Lisäksi unioni on tehnyt sopimuksen Islannin ja Norjan kanssa keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen ja sen pöytäkirjan tiettyjen määräysten soveltamisesta. Sveitsin kanssa unioni on tehnyt sopimuksen Sveitsin osallistumisesta Scheengenin säännösten täytäntöönpanoon, soveltamiseen ja kehittämiseen. Unioni on tehnyt myös sopimuksen tietoturvaluusua ja turvaluokiteltujen tietojen suojaamisesta Pohjois-Atlantin liiton ja eräiden kolmansien maiden kanssa.

Suomi on ilmoittanut noudattavansa valtiosääntönsä mukaisia menettelyjä kolmen oikeudellista yhteistyötä koskevan sopimuksen kohdalla. Nämä ovat mainitut kaksi Amerikan Yhdysvaltojen kanssa tehtyä sopimusta (HE 86/2005 vp) sekä Islannin ja Norjan kanssa tehtyt sopimukset. Suomi ei sen sijaan toistaiseksi ole soveltanut tätä niin sanottua ratifiointioptiota yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilla sopimuksissa.

3.2. Suomen vaikutusmahdollisuudet EU:n jäsenenä sopimusneuvotteluissa

Suomen liittyminen Euroopan unioniin on osaltaan merkinnyt päätöksenteon siirtymistä Euroopan unionin neuvostoon EU:n toimivaltaan kokonaan tai osittain kuuluvilla aloilla. Myös komissiolla on usein merkittävä rooli neuvotteluissa. Tämä on samalla merkinnyt sopimuksia koskevien kansallisten valmistelukäytäntöjen muuttumista.

EU:ssa sopimuspoliittiset tavoitteet syntyvät komission ja jäsenvaltioiden vuorovaikutuksessa. Painopiste valmisteluissa on siten keskittynyt menettelyn alkuvaiheisiin. Tämän vuoksi Suomi pyrkii vaikuttamaan komissioon jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta

komission esitykset ja suositukset vastaisivat Suomen tavoitteita. EU:n sisäisessä koordinaatiossa Suomella on mahdollisuus tuoda oma näkemyksensä esille ja tehdä ehdotuksia sopimuksen sisältöä koskevaksi EU:n yhteiseksi kannaksi. Oleellista kansallisten tavoitteiden menestymisen kannalta on siten saada ne osaksi EU:n tavoitteita.

Ulkosuhteiden alalla tavoitteiden ajaminen on vaativampaa kuin EU:n sisäisen politiikan lohkoilla. Ulkosuhteissa jäsenvaltion on pystyttävä ajamaan tavoitteitaan sekä EU:n ulkopuolisten maiden suuntaan että EU:n piirissä. Ulkosuhteissa ei EU:n sisällä pääsääntöisesti ole mitään pysyvää jäsenvaltioiden ryhmittymää, vaan jäsenvaltioiden koalitiot sekä enemmistöt ja vähemmistöt vaihtelevat asiakokonaisuuksittain. Asiasta vastaavien viranomaisten ja kansallisen yhteensovittamisjärjestelmän on tämän vuoksi toimittava tehokkaasti.

Useilla aloilla yksittäisten jäsenvaltioiden kantojen esiintuominen osana EU:n kantaa on koettu tehokkaaksi keinoksi vaikuttaa. Näin on tapahtunut esimerkiksi ympäristöasioissa, erityisesti ilmastoasioissa sekä tekijänoikeuksien alalla. Ilmastoasioissa Suomi on osallistunut aktiivisesti EU:n ilmastoasioiden työryhmiin. Vastaavasti kokemukset vuonna 1996 tehtyjen Maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) tekijänoikeussopimuksen ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen neuvotteluista, joihin Suomi osallistui yhteisön jäsenenä, osoittivat, että yhteisö pystyy työskentelemään neuvotteluvaltuuksiensa pohjalta ja että Suomi pystyy tällaisessa prosessissa vaikuttamaan yhteisön toimintaan ja kantoihin.

Monenvälisen sopimusten neuvotteluissa edellytetään etukäteen tapahtuvaa yhteisen EU-kannan valmistelua ja koordinoimista. Tästä huolimatta neuvottelukantojen koordinoiminen on jättänyt liikkumavaraa myös kansallisille intresseille. Tämä antaa sijaa näkemysten erilaisille painotuksille yhteisesti sovituissa väljissä puitteissa, mikä voi laajemmilla monenkeskisillä foorumeilla,

kuten YK:ssa ja sen erityisjärjestöissä, luoda hyvät edellytykset myös toimiville kompromisseille. Yhteisellä EU-kannalla voi tämän vuoksi varsinkin neuvottelujen loppu-iheissa olla myös ratkaisevaa myönteistä vaikutusta.

Esimerkkinä monenvälisistä sopimusneuvotteluista voi viitata *ihmisoikeussopimuksia* koskeviin neuvotteluihin EN:ssa ja YK:ssa. Näissä EU ei aina esiinny yhtenä yksittäisenä tahona. Näkemykset pyritään koordinoimaan etukäteen, mutta seikoista joista ilmenee suuria mielipide-eroja, jokainen jäsenvaltio esittää kantansa itsenäisesti. Jos EU:n sisällä kannat ovat yhteen sovitettavissa, EU saattaa esiintyä yhdessä joko niin, että puheenjohtajanaan edustaja käyttää yhteisen puheenvuoron tai niin, että jokainen EU-jäsenvaltio omassa puheenvuorossaan mainitsee kantansa olevan yhteinen EU-kanta. Poikkeuksena ovat ne sopimukset, joissa komissiolla on ollut vahva rooli ja erillinen neuvottelumandaatti, kuten EN:n ihmiskaupanvastainen sopimus (ETS 197) tai asia muuten liittyy läheisesti yhteisön toimivaltaan, esimerkiksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus. Näissä EU:n komissio käyttää kaikkien jäsenmaiden puolesta puheenvuorot ja yhtenäisen kannan muodostaminen voi edellyttää jäsenvaltioilta kompromisseja. Ihmisoikeusasioissa Suomen mahdollisuus vaikuttaa asioissa, joissa EU:lla on yhteinen kanta, riippuu paljolti siitä, miten hyvin asia kyetään EU-valmistelussa perusteamaan ja miten sille saadaan kannatusta muilta jäsenmailta.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että Suomi on kyennyt kohtuullisen hyvin vaikuttamaan unionin kantoihin sopimusneuvotteluissa. Suomen edun mukaista on myös se, että unioni toimii aktiivisesti ja esiintyy yhtenäisenä myös sopimussuhteissa.

4. Suomen kahdenväliset valtiosopimukset

4.1. Kahdenvälisten valtiosopimusten kehityssuuntia

Suomen jäsenyys Euroopan unionissa ei ole juurikaan vaikuttanut Suomen tekemien kahdenvälisten valtiosopimusten määrään. Kahdenvälisten valtiosopimusten määrä on pysynyt jokseenkin samana jäsenyyden jälkeenkin, sillä sitä mukaa, kun EU:n sopimusverkosto on joillakin aloilla korvannut Suomen omaa sopimusverkostoa, mukaan on tullut uusia aloja, joita säännellään kahdenvälisin sopimuksin. Kahdenväliset sopimukset ovat yhä keskeisiä muun muassa verotuksessa, rajaturvallisuudessa, kehitysyhteistyössä sekä investointisuojaan alalla. Uutena ryhmänä voidaan mainita kahdenväliset tietoturvasopimukset, jotka ovat nousseet tärkeään asemaan monenvälisten sopimusjärjestelyjen puuttuessa.

Kahdenvälisten sopimusten tarve on lähinnä EU-jäsenyyden johdosta vähentynyt esimerkiksi ympäristön, takaisinottosopimusten, pelastustoimen ja rikosten torjuntaa koskevan yhteistyön alalla. Vastaavaa kehitystä on havaittavissa perinteisten taloudellista, teknistä, teollista ja tieteellistä yhteistyötä koskevien sopimusten, liikennesopimusten sekä sosiaaliturvasopimusten suhteen.

Tulliyhteistyösopimusten suhteen EU-jäsenvaltioiden väliset sopimukset ovat menettäneet merkitystä, kun taas tarve tehdä kahdenvälisiä sopimuksia kolmansien maiden, esimerkiksi Länsi-Balkanin maiden kanssa, on lisääntynyt. Kahdenvälisten sopimusten vähenemiseen on EU-jäsenyyden ohella vaikuttanut myös se, että monilla aloilla suositaan monenvälisiä sopimusjärjestelyjä kahdenvälisten järjestelyjen sijasta.

4.2. Kahdenvälisten valtiosopimusten aloittainen katsaus

Seuraavassa on käsitelty tarkemmin konkreettisia kahdenvälisiä sopimushankkeita sopimusaloittain jaoteltuna. Luettelo Suomessa voimaansaatetuista Suomen

säädöskokoelman sopimussarjassa julkaistuista kahdenvälisistä valtiosopimuksista on saatavissa ulkoasiainministeriön julkaisemassa luettelossa Vieraiden valtioiden kanssa tehdyt sopimukset I, Kahdenväliset sopimukset.

Ympäristöasioissa EU:n laajentuminen on vaikuttanut Suomen kahdenvälisten sopimussuhteiden vähentymiseen. Suomella on kuitenkin edelleen merkittävää kahdenvälistä yhteistyötä Baltian maiden ja Venäjän kanssa varsinkin ilmaston alalla. Venäjän kanssa on ajankohtaista jatkaa neuvotteluja kahdenvälisestä ympäristövaikutusten arviointia koskevista sopimuksesta. Neuvottelut ovat olleet keskeytyneenä Venäjän hallintomuutosten takia. Kioton pöytäkirjan joustomekanismia koskevat neuvottelut Venäjän kanssa on tarkoitus aloittaa heti vuoden 2006 alusta.

Maa- ja metsätalouden, kala- ja riistatalouden sekä vesivarojen alalla Suomen kahdenväliset sopimukset ovat määrällisesti vähentyneet Suomen EU-jäsenyyden myötä, koska sopimukset, joissa EY on sopimuspuolena, ovat osaksi korvanneet kahdenvälisiä sopimuksia. Kuitenkin esimerkiksi rajavesistönsopimusten tarve on pysynyt ennallaan tai jopa kasvanut vesiasioiden hoidon merkityksen kasvaessa myös EU:ssa. Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen (SopS 54/1971) uudistaminen tuli ajankohtaiseksi erityisesti EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin täytäntöönpanon vuoksi. Sopimuksen hyväksymistä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväätuntokaudella 2006. Neuvottelut Suomen ja Norjan välillä Näättämö- ja Tenojokia koskevien kalastussääntöjen uusimisesta eivät ole toistaiseksi edenneet. Käytännössä voimassa oleva sopimus toimii tällä hetkellä tyydyttävästi muun muassa kalakantojen suhteen.

Verosopimusten alalla Suomen sopimuspoliittisena tavoitteena on sopimuksen aikaansaaminen mahdollisimman monen sellaisen valtion kanssa, jonne Suomesta suuntautuu investointeja ja/tai joista Suomeen

suuntautuvia investointeja halutaan edistää. Verosopimusten laadinnan pohjana käytetään pääasiallisesti Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) laatimaa mallisopimusta.

Verosopimusverkoston laajentamisen painopiste on tällä hetkellä vielä puuttuvien IVY-maiden kanssa tehtävissä sopimuksissa. Tärkeänä pidetään myös sopimuksen aikaansaamista Chilen ja Tunisian kanssa. Suomen voimassa olevien tuloverosopimusten uudistamista jaketaan Suomen ja muiden sopimusvaltioiden muuttuneen verosopimuspolitiikan vaikutusten huomioonottamiseksi. Edellisen valtiosopimusselvityksen jälkeen kaksinkertaisen verotuksen estämistä koskevia sopimuksia on uudistettu ja saatettu voimaan Australian, Itävallan, Slovakian, Maltan, Romanian, Singaporen ja Venäjän kanssa. Entisen Jugoslavian alueen valtioista uudet sopimukset on saatettu voimaan Makedonian ja Slovenian kanssa sekä IVY-valtioista Kirgistanin ja Uzbekistanin kanssa. Verosopimusverkostoa on täydennetty lisäksi verosopimuksella Vietnamin kanssa.

Euroopan unionin neuvoston direktiivi säästöjen tuottamien korkotulojen verotuksesta 2003/48/EY, niin sanottu säästödirektiivi, edellytti, että jäsenvaltiot tekevät jäsenvaltioiden määrättyjen liitännäisalueiden kanssa sopimukset, joiden mukaan liitännäisalueilla noudatetaan samoja toimenpiteitä kuin säästödirektiivin kattamilla aloilla. Toimenpiteet liittyvät joko veroviranomaisien väliseen tietojenvaihtoon luonnollisille henkilöille maksetuista korkotuloista tai lähdeveron pidättämiseen tällaisesta korosta. Mainitut sopimukset Jersey, Guernsey, Mansaaren, Antillien, Aruban, Anguillan, Brittiläisten Neitsytsaarten, Caymansaarten, Montserratin, sekä Turks- ja Caicossaarten kanssa ovat olleet sovellettavina 1.7.2005 lukien.

Kahdenvälisiä *tulliyhteistyösopimuksia* Suomi on tehnyt sekä nykyisten EU:n jäsenvaltioiden että kolmansien maiden kanssa. Kahdenvälisen EU:n jäsenvaltioiden kanssa tehtyjen sopimusten käyttötarvetta on kuitenkin vähentänyt EU:n jäsenvaltioiden välinen tullihallintojen keskinäisestä

avunannosta ja yhteistyöstä tehty yleissopimus (SopS 147–148/2004), niin sanottu Napoli II -yleis-sopimus. Tämä ei kuitenkaan estä EU:n jäsenvaltioiden välisiin kahdenvälisiin tulliyhteistyösopimuksiin sisältyvää pidemmälle menevää yhteistyötä. Kun kuitenkin EU:n jäsenvaltioiden tullihallintojen monenväliselle tulliyhteistyölle tarkoitettu yleissopimus vastaa Suomen tullihallinnon tarpeita, ja on eräiden maiden osalta myös parantanut yhteistyötä, ei ole nähtävissä tarvetta tehdä uusia kahdenvälisiä sopimuksia EU:n jäsenvaltioiden kanssa.

Suomen ja kolmansien maiden välisten tulliyhteistyösopimusten verkostoa on tarkoitus laajentaa edelleen. Tavoitteena on saada aikaan sopimuksia sellaisten valtioiden kanssa, joilla on Suomen kanssa merkittävässä määrin ulkomaankauppaa tai joista saapuva tavaraliikenne on todettu riskialttiiksi tullirikoksille, kuten alkoholin ja tupakan salakuljetukselle. Edellä mainittujen kriteerien rinnalle ovat tulleet myös huumeiden ja aseiden salakuljetus, tuoteväärennökset sekä terrorismin torjunta. Uusia sopimuskumppaneita harkittaessa painopiste on Länsi-Balkanin maissa niiden maantieteellisestä asemasta johtuen. Muita mahdollisia sopimuskumppaneita ovat Kroatia, Serbia ja Montenegro, Bosnia-Hertsegovina sekä Albania. Neuvottelut Makedonian kanssa tulliyhteistyösopimuksen tekemiseksi aloitettiin marraskuussa 2005. Lisäksi Keski-Aasia on kiinnostava alue erityisesti huumauserikosten torjunnan kannalta. Uzbekistanin kanssa sopimusneuvottelut ovat jo käynnissä.

Suomen kahdenvälisen *investointisuoja-sopimusten* verkostoa on edelleen laajennettu, samalla kun Suomen käyttämää mallisopimusta on kehitetty. Sopimuspuolina on ensisijaisesti OECD:n ulkopuolisia maita. Tällä hetkellä voimassa olevia sopimuksia on 52 ja valmiiksi neuvoteltuja, voimaansaattamisen eri vaiheissa olevia sopimuksia on 19. Käynnissä olevia neuvotteluja on 16.

Suomen ja Venäjän välillä on tähän mennessä tehty kolme valtioiden välistä *velka-konversiosopimusta* (vuosina 1995,

2000 ja 2003). Neljäs teknis-tieteellisiä laitteita ja palveluja sekä puolustussektorin hankintoja koskeva 30 miljoonan US dollarin suuruinen konversiosopimus on tarkoitus allekirjoittaa alkuvuodesta 2006. Nykytilanteessa lisäkonversiojärjestelyt eivät näyttäisi olevan enää Suomen kannalta katsottuna tarkoituksenmukainen vaihtoehto Venäjän julkisten velkojen hoitamiseen.

Suomella on kahdenväliset *takaisinottosopimukset* Baltian maiden, Bulgarian ja Romanian kanssa. Suomi suhtautuu myönteisesti takaisinottosopimusten tekemiseen osana laittoman maahanmuuton ja ihmismalakuljetuksen kokonaisvaltaista torjuntaa. Takaisinottoa koskevien kahdenvälisten sopimusten tarve on vähentynyt sen myötä, kun EU:n komissiolle on annettu mandaatti neuvotella takaisinottosopimuksista EU:n jäsenvaltioiden ja unionin ulkopuolisten maiden välillä.

Suomella on kahdenväliset *rikosten torjuntaa koskevat yhteistyösopimukset* Venäjän, Baltian maiden, Puolan, Unkarin ja Turkin kanssa. Tulevaisuudessa kahdenvälisten sopimusten sijasta suosittaneen monenvälisiä sopimuksia joko EU:n, EN:n taikka YK:n tasolla. Jos kahdenvälisiä sopimuksia tehdään, niillä pyritään ensi sijassa edistämään sopimuspuolten välistä käytännön operatiivista yhteistyötä.

Rikosten johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevissa sopimuksissa Suomi on lähtökohtaisesti pitänyt parempana liittyä moneen nvälisiin sopimuksiin kuin ratkaista asia kahdenvälisin sopimuksin. Suomen kanta on kuitenkin ollut joustava. Neuvottelut Suomen tasavallan hallituksen ja Hongkongin erityishallintoalueen hallituksen välisestä sopimuksesta rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta saivat alkunsa konkreettisesta tilanteesta, jossa Hongkong kieltäytyi luovuttamasta henkilöä Suomeen luovutus sopimuksen puuttuessa. Luovuttamissopimus allekirjoitettiin toukokuussa 2005. Sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä sovittiin neuvottelujen aloittamisesta Suomen ja

Hongkongin erityishallintoalueen väliseksi sopimukseksi keskinäisestä avunannosta rikosasioissa. Sopimusneuvottelut on saatu päätökseen ja sopimus parafoitiin 11.11.2005. Myös Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä on tehty edellä jaksossa 3.1 mainittuihin EU:n ja Yhdysvaltojen välillä tehtyihin sopimuksiin liittyvät sopimukset luovuttamisesta ja oikeusavusta. Luovuttamissopimuksen pääasiallinen merkitys on se, että se laajentaa ja yksinkertaistaa luovuttamiskelpoisten rikosten alaa ja yksinkertaistaa menettelyä luovutuspyyntöjen ja niihin liittyvien asiakirjojen toimittamisessa. Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välisessä *rikosoikeusalan oikeusapusopimuksessa* määrätään muun muassa pankkitietoihin liittyvästä oikeusavusta, yhteisistä tutkintaryhmistä ja videoneuvotteluista. Lisäksi sopimus sisältää määräyksiä menettelyn yksinkertaistamisesta. Suomi on allekirjoittanut edellä mainitut Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen väliset sopimukset 16.12.2004 ja sopimuksia koskeva hallituksen esitys on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä (HE 86/2005 vp).

Rajaturvallisuuden kannalta nykyinen kahdenvälisten sopimusten sopimuskenttä on riittävän kattava. Venäjän kanssa tehtyjen sopimusten toimeenpano maiden välisellä rajalla ja erityisesti rajanylitysliikenteessä on liikenteen sujumuuden kannalta tarkasti seurattava asia. Valtiosopimusten kehittämistä arvioidaan ensisijaisesti niiden toimivuuden kannalta. Jäsenyys Euroopan unionissa ei ole antanut aihetta muuttaa Suomen kahdenvälisiä rajasopimuksia.

Tekninen rajankäynti on suoritettu Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Ruotsin välisillä rajoilla 25 vuoden välein. Tällaisen rajankäynnin tarkoituksena on rajan kulun täydellinen tarkastus ja järjestelmällinen rajaa osoittavien rajamerkkien kunnostus sekä raja-asiakirjojen ajantasaistaminen. Suomen ja Norjan välisessä viimeisimmässä rajankäynnissä hyväksytyt rajalinjan muutokset (SopS 3/2003) tulivat voimaan helmikuussa 2003. Suomen ja Ruotsin välinen valtakunnanrajankäynti on käynnistynyt molempien valtioiden asetettua

rajankäyntivaltuuskunnat keväällä 2005 ja sen on tarkoitus valmistua vuonna 2007. Suomen ja Venäjän välisellä rajalla ei ole aiemmin suoritettu teknistä rajankäyntiä. Ensimmäinen tällainen rajankäynti on käynnistetty keväällä 2005 ja sen on tarkoitus näillä näkymin valmistua vuonna 2008.

Pelastustoimen alalla EU:n pelastuspalvelun avustustoimia koskeva mekanismi on vähentänyt jäsenvaltioiden välisten kahdenvälisen sopimusten merkitystä. EU:n pelastuspalveluyhteistyön ohella on korostettu naapurimaiden keskinäisen yhteistoiminnan merkitystä, mikä voi tapahtua myös EU:n mekanismista riippumatta. Lisäksi pelastuspalvelu on ala, jossa yhteisön toimivalta rajoittuu yhteistyön edistämiseen, mistä johtuen myöskään pohjoismainen pelastuspalvelusopimus (SopS 20–21/1992) ei ole menettänyt merkitystään. Suomi on tehnyt kahdenvälisen sopimuksen yhteistyöstä etsintä- ja pelastuspalvelun alalla Venäjän (SopS 28/1994) ja Viron (SopS 53/1999) kanssa. Suomen ja Viron välistä sopimusta on tarkoitus sopivassa seurantavaiheessa tarkistaa siltä osin kuin se sisältää sellaisia tulli- ja maahantulomääräyksiä, jotka eivät ole mahdollisia EU:n jäsenvaltioiden välillä. Ennen Baltian maiden liittymistä unioniin Latvia esitti Suomelle kahdenvälisen valtiosopimuksen tekemistä Venäjän ja/tai Viron mallin mukaan. Esitys torjuttiin toteamalla, että tilanne saattaa muuttua EU-jäsenyyden myötä.

Tietoturvallisuuden alalla on viime aikoina alettu tehdä uudentyyppisiä kahdenvälisiä sopimuksia, jotka koskevat turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamista ja vastavuoroista suojaamista. Arkaluonteisten tietojen vaihtoa ja suojaamista koskevien valtiosopimusten tarve on lisääntynyt kansainvälisen yhteistyön syvenemisen ja laajenemisen myötä. Tarve tietoturvaluusopimusten tekemiseen on tullut ilmeiseksi useilla eri aloilla, kuten ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, poliisitoiminnassa, puolustustarvikeyhteistyössä sekä teknologian kehittämisessä. Tähän mennessä Suomi on sopinut tällaisista järjestelyistä

Saksan (SopS 97/2004) ja Ranskan (SopS 67/2005) kanssa. Lisäksi Suomella on tällä hetkellä vireillä sopimusneuvottelut Italian, Viron, Puolan sekä Pohjoismaiden kanssa. Alustavia keskusteluja neuvottelujen aloittamisesta on käyty myös useiden muiden valtioiden kanssa. Tietoturvaluusopimuksilla on merkitystä erityisesti Suomen kansainvälisessä yhteistyössä, jossa asiakirjoihin sisältyy usein salassa pidettäviä tietoja. Tietoturvaluusopimuksilla on merkitystä myös suomalaiselle elinkeinotoiminnalle ja suomalaisten yritysten kilpailukyvyille.

Kunta-asioissa on tällä hetkellä vireillä Tornio–Haaparanta-alueen kuntien yhteistoimintaa koskevan valtiosopimuksen valmistelu. Valtiosopimuksella pyritään mahdollistamaan kuntien yhteisen toimielimen perustaminen. Tämän yhden kunnille räätälöitävän sopimuksen perusteella on vielä vaikeata linjata mitään varsinaista kehityssuuntaa tällä alalla.

Liikenteen alalla on ollut nähtävissä, että valtioiden välisistä kahdenvälisistä sopimuksista on siirrytty ja siirrytään yhä enemmän yhteisön sopimusten piiriin. Lentoliikennettä koskeva kilpailu sisämarkkinoilla ja Euroopan talusalueella on täysin vapautettu ja liikenneoikeuksien jakamiseen perustuvat rajoitukset on poistettu lentoliikenteen kolmannen vapauttamispaketin (asetukset 2407/1992, 2408/1992 ja 2409/1992) myötä. Suomen ja muiden jäsenvaltioiden sekä ETA-valtioiden väliset lentoliikennesopimukset ovat periaatteessa edelleen voimassa, mutta niiden merkitys on enää marginaalinen.

Kansainvälinen lentoliikenne perustuu pitkälti kansainväliseen siviili-ilmailun yleissopimukseen, niin sanottuun Chicagon sopimukseen (SopS 11/1949) ja sen pohjalta tehtyihin valtioiden välisiin lentosopimuksiin. EY:n komissio on pyrkinyt 1990-luvulta lähtien järjestelmällisesti vahvistamaan yhteisön roolia lentoliikennesopimusasioissa. Yhteisön toimivaltaa lentoliikennesopimusasioissa on edelleen vahvistanut syksyllä 2002 annettu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen niin sanottu Open skies -tuomio C-469/98, joka

koski Suomen ja Yhdysvaltain välistä lentoliikennesopimusta. Tuomioistuin katsoi, että vaikka muun muassa liikenneoikeuksista sopiminen kuuluu toistaiseksi jäsenvaltioiden toimivaltaan, sopimukseen sisältyy myös yhteisön toimivaltaan kuuluvia asioita (esimerkiksi eräät hinnoittelukysymykset, tietokoneistettuja paikanvarausjärjestelmiä koskevat säännöt) sekä asioita, jotka ovat ilmeisessä ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa (esimerkiksi sopimukseen sisältyvät niin sanotut kansallisuuslausekkeet). Tuomio käytännössä pysäytti kahdenvälisen sopimusten tekemisen ja ylläpitämisen siihen asti, kunnes kahdenvälisiä sopimuksia koskevista periaatteista säädettiin lentoliikenteen niin sanotussa ulkosuhdeasetuksessa 847/2004. Komissio on Open skies -tuomion jälkeen saanut yhä merkittävämmän roolin lentoliikennesopimusten neuvottelemisessa. Yhteisö on parhaillaan tekemässä lukuisten valtioiden kanssa sopimuksia, joilla korvataan jäsenvaltioiden tekemien kahdenvälisen lentoliikennesopimusten neuvottelemista sopimusmääräykset, jotka ovat ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa.

Merenkulussa yhteisö on käynnistänyt hyvin vähän sopimusneuvotteluja kolmansien maiden kanssa varsinaisista merenkulkusopimuksista. EY:n, EU:n jäsenvaltioiden sekä Kiinan kansantasavallan välinen meriliikennesopimus allekirjoitettiin vuonna 2002 ja sen voimaansaattamista koskeva hallituksen esitys tullaan antamaan eduskunnalle keväällä 2006. Vastaavaa sopimusta Intian kanssa neuvotellaan parhaillaan. Neuvottelut ovat kuitenkin edenneet hitaasti.

Suomella on kahdenkeskiset *tieliikennesopimukset* lähes kaikkien Euroopan ja sen lähialueiden valtioiden kanssa. Sopimukset koskevat kuorma- ja linja-autoliikennettä. Nämä sopimukset ovat lähes kokonaan menettäneet merkityksensä Suomen EU-jäsenyyden myötä EU/ETA-alueen sisällä tapahtuvissa kuljetuksissa. Sopimuksia sovelletaan kuitenkin edelleen myös EU/ETA-valtioiden osalta niin sanotussa kolmansien maiden liikenteessä. EU/ETA-alueen ulkopuolisten valtioiden

kanssa tieliikennettä säännellään kahdenvälisin sopimuksin, joista tärkein on Venäjän kanssa tehty sopimus kansainvälisestä tieliikenteestä (SopS 55-56/2001).

Suomen ja Venäjän välinen *rautatieyhdyliikennesopimus* (SopS 48/1997) on tarkoitus uudistaa kokonaisuudessaan. Uudistuksen

tarkoituksena on siirtää nykyisen sopimuksen liitteisiin sisältyvät laintasoiset määräykset itse valtiosopimukseen ja jättää lähinnä operatiiviset määräykset liikennettä harjoittavien rautatieyritysten välillä sovittaviksi. Sopimusta uudistettaessa on tarkoitus ottaa huomioon myös Suomen EU-jäsenyydestä johtuvat sopimusvelvoitteet.

Suomi ja Venäjä neuvottelevat parhaillaan *Saimaan kanavan vuokrasopimuksen* uudistamisesta. Voimassa oleva vuokrasopimus päättyy vuonna 2013. Asettaessaan neuvotteluvaltuuskunnan vuonna 2002 Suomi piti tärkeänä aloittaa neuvottelut sopimuksen jatkamisesta hyvissä ajoin, jotta Saimaan kanavan kautta tapahtuvaa vesiliikennettä hyödyntävät yritykset voisivat suunnitella tulevaisuuden investointinsa riittävän ajoissa. Venäjän virallinen valtuuskunta asetettiin syksyllä 2005. Suomen tavoitteena on jatkaa sopimusta realistisin taloudellisin ehdoin sekä turvata ja lisätä liikennettä Saimaan kanavalla.

Viestinnän alalla Suomen ja Ruotsin välinen sopimus toimenpiteistä televisiolähetysten vastaanottamisen parantamiseksi (SopS 53/1965) uudistettiin vuonna 2003. Sopimuksen tarkoituksena on parantaa ruotsalaisten televisio-ohjelmien katselumahdollisuutta Ahvenanmaalla sekä vastaavasti suomalaisten televisio-ohjelmien näkyvyyttä Pohjois-Ruotsissa.

Ennen EU-jäsenyyttä Suomella oli kahdenvälisiä *sosiaaliturvasopimuksia* useiden EU:n jäsenvaltioiden kanssa. EU:n jäsenvaltioiden välisten sosiaaliturvasopimusten merkitys on nykyään käytännössä hyvin pieni, koska EU-säännökset ovat syrjäyttäneet sopimukset suurelta osin. EU:n laajentumisen myötä myös Baltian maiden kanssa tehtyjen

sopimusten merkitys on pienentynyt. Tästä johtuen Suomi on esittänyt Latvialle ja Liettualle, että niiden kanssa tehdyt sosiaaliturvasopimukset lakkautettaisiin. Molemmat maat ovat ilmoittaneet suostumuksensa sopimusten lakkauttamiseen. Suomen ja Viron välinen uusi sosiaaliturvasopimus allekirjoitettiin 11.11.2005. Sopimuksen hyväksymistä koskeva hallituksen esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle käsiteltäväksi kevätkaudella 2006. EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten maiden kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus Amerikan Yhdysvaltojen, Kanadan ja Israelin kanssa sekä Quebecin osavaltion kanssa tehty sosiaaliturvajärjestely. Näiden sopimusten tarkistamista selvitetään sopimusten sovellettavuuden parantamiseksi ja sopimuspuolien lainsäädäntömuutosten huomioonottamiseksi. Venäjä on esittänyt Suomelle useita vuosia sitten ehdotuksen neuvotteijien aloittamiseksi sosiaaliturvasopimuksen tekemiseksi, mutta neuvotteijien aloittamista ei ole toistaiseksi pidetty tarpeellisenä. Suomi on myös esittänyt Unkarin EU-jäsenyydestä johtuen tarpeettomaksi käynnystä maiden välistä sairaanhoitosopimusta lakkautettavaksi, mutta ei ole vielä saanut Unkarin virallista vastausta.

Suomessa *huoltovarmuus* on tulossa yhä riippuvaisemmaksi kansainvälisistä tuotantotekijöistä. Huoltovarmuuspolitiikan merkitys on kasvanut 11.9.2001 tapahtuneen laajan terrori-iskun jälkeen ja sen soveltamisala on laajenemassa perinteisistä sota- ja poikkeustilanteista myös sellaisiin vakaviin häiriötilanteisiin, joita ei pystytä hoitamaan normaalein markkinatoimenpitein. Suomi on siten aktiivisesti pyrkinyt sopimusperusteiseen yhteistyöhön naapurimaiden kanssa huoltovarmuuden varmistamiseksi kansainvälisten kriisien varalta. Kahdenvälisiä öljyn varastointisopimuksia varten on kehitetty mallisopimus, jota on varsin laajasti hyödynnetty EU-valtioiden välisissä sopimuksissa. Tällä hetkellä Suomella on vireillä öljyn varastointia koskevat sopimusneuvottelut Ison-Britannian, Tanskan

ja Viron kanssa. Yleinen huoltovarmuusopimus allekirjoitettiin keväällä 2005 Norjan kanssa. Konkreettisia suunnitelmia sopimusverkoston laajentamiseen edellä mainittujen maiden ulkopuolelle ei tällä hetkellä ole.

Suomi on tehnyt kahdenvälisiä *tieteellisteknologista yhteistyötä* koskevia valtiosopimuksia (TT-sopimukset) kaikkiaan viiden maan eli Kiinan, Korean, Venäjän, Amerikan Yhdysvaltojen ja Japanin kanssa. TT-sopimukset EU:n jäsenvaltioiden kanssa ovat tätä nykyä käyneet tarpeettomiksi. TT-sopimusjärjestelyjen sijasta on pyritty suosimaan suoria tutkimuslaitosten ja muiden organisaatioiden välisiä kontakteja sekä tehostamaan jo olemassa olevien sopimusten toimeenpanoa.

Suomen ja kolmansien maiden, lähinnä kehitysmaiden väliset *taloudellista, teollista, teknistä ja tieteellistä yhteistyötä* koskevat sopimukset, jäljempänä TTTT-sopimukset, muodostivat vielä 1990-luvulle tultaessa oleellisen perustan sopimuspuolten kaupallistaloudelliselle yhteistyölle. Globalisaation myötä julkishallintojen välinen kahdenvälinen kaupallistaloudellinen yhteistyö on kuitenkin vähentynyt. Sopimusten vähenemiseen on vaikuttanut myös Suomen jäsenyys EU:ssa ja jatkossa onkin tarpeen selvittää, mitkä sopimukset voitaisiin irtisanoa. Käytännössä Suomen tekemistä TTTT-sopimuksesta sovelletaan aktiivisesti vain Kiinan ja Intian kanssa tehtyjä sopimuksia, joita on myös uudistettu.

Kahdenvälinen *kehitysyhteistyö* perustuu nykyään kehitysmaan itsensä laatimaan köyhydenvähentämisen tai sektoriohjelmaan, jota Suomi yhdessä muiden avunantajamaiden kanssa rahoittaa budjettituella tai yhteisten rahastojen kautta. Kahdenvälisessä yhteistyössä uudet päämäärät ovat merkinneet painopisteen asteittaista siirtymistä perinteisistä kahdenvälisistä hankkeista kohti yhdenmukaisempia ohjelmayhteistyön muotoja, joista tärkeimpinä budjetti- ja sektorituki. Pitkjänteisyyttä kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä on lisätty kasvattamalla Suomen pitkäaikaisten yhteistyömaiden määrärahaosuutta. Perustan Suomen ja

pitkääikaisten yhteistyömaiden väliselle yhteistyölle muodostavat kehitysyhteistyön puitesopimukset. Suomen puitesopimusmalleja on kehitetty edelleen viime vuosina muun muassa sisällyttämällä niihin korruptionvastainen lauseke sekä ottamalla huomioon YK:n vuosituhattulistuksen kehityspäämäärät kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti. Kuluvana vuonna on neuvoteltu uusi kehitysyhteistyön puitesopimus Tansanian kanssa.

5. Suomen monenväliset valtiosopimukset

5.1. Monenvälisten valtiosopimusten kehityspiirteitä

Monenvälisiä valtiosopimuksia neuvotellaan ja hyväksytään pääsääntöisesti kansainvälisten järjestöjen puitteissa. Monenvälisten valtiosopimusten etuna voidaan pitää niiden laaja-alaisuutta ja samalla myös niiden vaikuttavuutta silloin, kun sopimus saavuttaa valtioiden kesken laajan hyväksynnän. Tämä laaja-alaisuus on myös haaste sopimusneuvotteluille ja sopimuksen lopputulokselle. Sopimusneuvottelut edellyttävät pitkäjänteisyyttä, jota edellytetään myös neuvottelujen jälkeen sopimuksen voimaansaattamisessa, mikä saattaa kestää vuosia. Monenvälisiä sopimuksia voidaan kuitenkin edelleen pitää keskeisenä vaikuttamisen välineenä.

Tarkasteluajanjaksona neuvoteltujen monenvälisten sopimusten suhteen on havaittavissa, että valtiosopimusten sääntely on käynyt yhä yksityiskohtaisemmaksi ja teknisuontoisemmaksi. Toisaalta on havaittavissa uusien alojen tuleminen sopimussääntelyn piiriin. Näistä mainittakoon ennen kaikkea aiemmin jo mainittu terrorismin vastainen sääntely ja järjestäytyneen rikollisuuden vastustamiseen tähtäävät sopimukset samoin kuin Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustaminen. Suomen EU-jäsenyyden myötä osa kaupan, maatalouden ja kalastuksen alalla tehtävistä sopimuksista on

käynyt tarpeettomiksi.

Toisin kuin kahdenvälisten sopimusten kohdalla Suomi osallistuu monenvälisten sopimusten käsittelyyn pikemminkin ottamalla kantaa muiden tekemiin ehdotuksiin tai kollektiivisessa neuvotteluprosessissa syntyneisiin muotoiluihin kuin edistämällä sopimuspolitiikkaa omin aktiivisin toimin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei Suomi olisi ollut tai voisi olla aktiivinen aloitteentekijä myös monenvälisessä sopimuspolitiikassa. Suomi on ollut aloitteellinen esimerkiksi Itämeren suojelua koskevan Helsingin sopimuksen kattamilla aloilla muun muassa monissa merenkulun turvallisuutta ja ympäristönsuojelua edistäneissä hankkeissa. Suomi on äskettäin tehnyt aloitteen Itämeren suojelukomissiolle HELCOMille alusten käymäläjätevesiä koskevien päästömääräysten tiukentamisesta Itämerellä. Aloitteella pyritään siihen, että HELCOM hyväksyisi suosituksen siitä, että sopimuspuolet kieltäisivät oman lippunsa alla kulkevia aluksia laskemasta käymäläjätevesiä Itämereen. Tavoitteena olisi myöhemmin viedä asia HELCOM-maiden yhteisenä aloitteena Kansainvälisen merenkulujärjestön (IMO) käsiteltäväksi, jotta se saataisiin koskemaan myös muita kuin HELCOM-maita. Aloitteen tekeminen IMO:lle on myös eduskunnan ympäristövaliokunnan kannan mukaista (HE 188/2005, YmVL 42/2005 vp).

5.2. Monenvälisten valtiosopimusten aloittainen katsaus

Seuraavassa on käsitelty tarkemmin monenvälisiä sopimushankkeita sopimusaloittain jaoteltuna. Luettelo Suomessa voimaansaatuista Suomen säädöskokoelman sopimussarjassa julkaistuista monenvälisistä valtiosopimuksista on saatavissa ulkoasiainministeriön julkaisemassa luettelossa Vieraiden valtioiden kanssa tehdyt sopimukset II, Monenväliset sopimukset.

5.2.1. Kauppa ja talous

WTO

Monenväliset, kansainvälistä kauppaa koskevat neuvottelut käydään ensisijaisesti Maailman kauppajärjestössä, WTO:ssa. Siksi Suomen kauppapolitiikan keskeisimpiä sopimuksia ovat WTO:n perustamissopimus (SopS 4–5/1995) ja sen lukuisat liitesopimukset. Tarkasteluajanjaksolla eräs Suomen kannalta keskeisimmistä WTO:n alaisista monenvälisistä sopimuksista on vuonna 1997 voimaan tullut informaatioteknologiasopimus (ITA). ITA-sopimuksen mukaisesti sopimuspuolet sitoutuivat poistamaan eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta tullit ja tullienkaltaiset maksut informaatioteknologiatuotteilta 1.1.2000 mennessä. *Teollisoikeuksien* alalla WTO:n yleisneuvosto päätti 6.12.2005 TRIPS-sopimuksen muuttamisesta siten, että lääkepatenttien pakkolisensointi vientituotantoa varten mahdollistetaan. Ratkaisu perustuu WTO:ssa elokuussa 2003 hyväksytyyn poikkeuslupaan, joka on voimassa toistaiseksi sopimusmuutoksen voimaantuloon saakka.

WTO:ssa on vuodesta 1997 neuvoteltu julkisia hankintoja koskevan GPA-sopimuksen uudistamisesta. Tarkoituksena on toisaalta yksinkertaistaa sopimusta ja toisaalta pyrkiä ottamaan huomioon uuden informaatioteknologian mukanaan tuomat mahdollisuudet sekä laajentaa sopimuksen soveltamisalaa. Samalla pyritään lisäämään sopimuksen ulkopuolella olevien maiden kiinnostusta liittyä sopimukseen.

Rahoitusala

Arvopapereihin liittyvää oikeudellista epävarmuutta pyritään ratkaisemaan sekä lainvalintaa että aineellisoikeuden harmonisointia koskevien kansainvälisten sopimusten avulla.

Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssissa hyväksyttiin joulukuussa 2002 yleissopimus välittäjän hallinnassa oleviin arvopapereihin liittyviin tiettyihin oikeuksiin sovellettavasta laista. Kyse on

erityisesti siitä, minkä valtion lakia sovelletaan välittäjän ylläpitämälle arvopaperitilille kirjattujen arvopapereiden luovutukseen ja vakuuskäyttöön. Oikeudellinen epävarmuus sovellettavasta laista koskee erityisesti sellaisia arvopapereita, joita hallitaan valtioiden rajat ylittävissä välittäjien ketjuissa. Yleissopimuksen tarkoituksiin kysymyksiin sovelletaan sen valtion lakia, jonka tilinhaltija ja välittäjä ovat valinneet edellyttäen kuitenkin, että välittäjällä on siinä valtiossa yleissopimuksen tarkoittama toimisto.

Yleissopimus sisältää sekä Euroopan yhteisön että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Sen allekirjoittaminen ja ratifiointi Suomen puolesta on riippuvainen yhteisön toimista ja aikataulusta. EY:n komissio on tehnyt neuvostolle ehdotuksen päätökseksi yleissopimuksen allekirjoittamisesta yhteisön puolesta, mutta päätös on jäänyt odottamaan komission selvitystä yleissopimuksen suhteesta yhteisön lainsäädäntöön. Selvityksen on ilmoitettu valmistuvan vuoden 2006 alkupuolella.

UNIDROIT:ssa on keväällä 2005 aloitettu neuvottelut yleissopimusluonnoksesta, jolla pyritään harmonisoimaan välittäjän hallinnassa olevia arvopapereita koskevaa aineellisoikeudellista sääntelyä. Yleissopimus on niin sanottu sekasopimus, joten EU:n komissio neuvottelee yhteisön toimivaltaan kuuluvista kysymyksistä.

Maatalous, eläinlääkintä ja kalastus

Joensuussa sijaitsevaa Euroopan metsäinstituuttia (EFI) koskeva yleissopimus saatettiin Suomessa voimaan 4.9.2005 (SopS 91/2005). Sopimuksella muutettiin jo olemassa oleva Suomen yhdistyslain mukaisena yhdistyksenä toimiva Euroopan metsäinstituutti kansainväliseksi järjestöksi. Instituutti on erikoistunut tuottamaan tietoa Euroopan metsäteollisuuden ja metsäpolitiikan päätöksentekoa varten. EFI:n isäntämaasopimus allekirjoitettiin 22.12.2005.

YK:n kaupp- ja kehityskonferenssin UNCTADin puitteissa on vireillä kansainvälistä trooppista puuta koskevan sopimuksen (ITTA) neuvottelut. Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan alalla tehdyistä valtiosopimuksista on tarkasteluajanjaksona neuvoteltu vuoden 1994 kansainväliseen viljasopimukseen sisältyvä elintarvikeapua koskeva vuoden 1999 yleissopimus (SopS 105/2002). Lisäksi Suomessa on voimaansaattettu elintarvikkeiden ja maatalouden kasviteknologian koskeva kansainvälinen sopimus (SopS 90/2004) sekä annettu eduskunnalle 9.12.2005 vuonna 1997 tarkistettun kansainvälisen kasvisuojeluyhteissopimuksen hyväksymistä koskeva hallituksen esitys (HE 216/2005 vp).
Tekijän- ja teollisoikeudet

Tekijänoikeutta ja tekijänoikeuden lähioikeuksia koskevat kansainväliset sopimusneuvottelut ovat viimeisten vuosikymmenien aikana keskittyneet Maailman henkisen omaisuuden järjestöön WIPO:on. WIPO:ssa 1990-luvulta lähtien käynnissä ollut tekijänoikeus- ja lähioikeussopimusten uudistaminen on perustunut teknisestä kehityksestä aiheutuviin uudistamistarpeisiin vanhojen sopimusten kattamilla asia-alueilla. Tällä hetkellä WIPO:n asiantuntijakokousten työskentely painottuu radio- ja televisioyriyten suojan uudistamiseen. Tavoitteena on saada aikaan nykyaikainen sopimus, joka täydentäisi vuonna 1961 tehtyä Rooman yleissopimusta esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyriyten suojaamisesta (SopS 56/1983). Lisäksi WIPO:ssa ovat vireillä neuvottelut tavaramerkkilakisopimuksen uudistamisesta ja aineellista patenttioikeutta koskevasta sopimuksesta. Euroopan patenttijärjestön piirissä käsitellään tuomioistuinjärjestelmän kehittämistä.

5.2.2. Tietoturvaluottisuus

Kansainvälinen yhteistyö tietoturvaluottisuuden alalla on lisääntynyt

viime vuosina. Tällaista yhteistyötä on tehty muun muassa Euroopan Avaruusjärjestön (ESA) puitteissa. Vuonna 2004 Suomi liittyi Euroopan Avaruusjärjestön (ESA) yleissopimukseen turvallisuusluokiteltujen tietojen suojaamisesta ja vaihdosta (SopS 94-95/2004). Sopimuksen tarkoituksena on varmistaa salassa pidettävän tiedon liikkuvuus ja suojaaminen erityisesti eurooppalaisessa avaruusohjelmassa. Kysymys on arkaluonteisista tietoa-aineistoista, jotka lähettävissä sopimusvaltiossa tai kansainvälisessä järjestössä on erikseen luokiteltu korkean tietoturvaluottisuuden tason toteuttamista edellyttäväksi tiedoiksi. Liittyminen tuli ajankohtaiseksi erityisesti ESA:n ja Euroopan unionin välisen paikallissatellitijärjestelmän suunnittelua ja rakentamista koskevan yhteistyöhankkeen (Galileo) myötä.

Koska ESA:n tietoturvasopimus on luonteeltaan yleispiirteinen, yksinomaan ESA:n ohjelmiin ja hankkeisiin liittyvä kehysopimus, useat valtiot ovat pitäneet tarpeellisena tehdä myös muita aloja koskevia yksityiskohtaisempia tietoturvasopimuksia Suomi osallistuu tällä hetkellä neuvotteluihin pohjoismaisen tietoturvasopimuksen tekemiseksi. Suomi on pyrkinyt sopimusneuvotteluissa siihen, että sopimukseen voisi myöhemmin liittyä pohjoismaiden lisäksi myös muita valtioita. Muilta osin neuvoteltava sopimus vastaa sisällöllisesti Suomen aikaisemmin tekemiä kahdenvälisiä tietoturvasopimuksia. Sopimusneuvottelut saataneen päätökseen kevään 2006 kuluessa.

EU on tähän mennessä neuvotellut tietoturvaluottisuusopimukset Ukrainan, Bulgarian, Romanian, Makedonian, Norjan sekä Bosnian ja Hertsegovinan kanssa. Sopimuksilla suojataan EU:n ja kyseessä olevan kolmannen valtion toisilleen luovuttamia tietoja. Suomessa, niin kuin muissakin jäsenvaltioissa, on katsottu, että tällainen sopimus ei kosketa jäsenvaltioiden toimivaltaa sillä tavalla, että olisi tarvetta noudattaa kansallisten valtiosääntöjen edellyttämiä menettelyjä.

5.2.3. Liikenne ja viestintä

Liikenne

Kansainvälinen merenkulku on säännelty lähes kokonaisuudessaan Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä tehdyin yleissopimuksin. EU:ssa on viime vuosina tehty huomattavassa määrin uutta merenkulkualan lainsäädäntöä (muun muassa niin sanottu Erika I ja II –lainsäädäntöpaketit ja asetus merenkulun turvatoimista), jonka myötä toimivaltaa on suurelta osin siirtynyt yhteisölle. Tämä kehityssuunta on vallitsevana myös jatkossa. Komissio on marraskuun 2005 lopulla antanut uuden merenkulun kolmannen turvallisuuspaketin, joka sisältää seitsemän lainsäädäntöehdotusta, joiden myötä lisää toimivaltaa siirtyisi yhteisölle. Merenkulun ympäristönsuojelun osalta on IMO:ssa viime vuosina tehty kaksi uutta erillistä yleissopimusta, vuonna 2001 tehty alusten haitallisia kiinnittymisenestojärjestelmiä koskeva AFS-sopimus, jonka Suomi allekirjoitti kesäkuussa 2002 sekä vuonna 2004 tehty alusten painolastivesien ja sedimenttien käsittelyä koskeva BMW-yleissopimus, jonka Suomi allekirjoitti toukokuussa 2005.

Lisäksi IMO:ssa on tehty lukuisia siviilioikeudellista vastuuta koskevia yleissopimuksia, jotka Suomi on allekirjoittanut ja osan niistä voimaansaattanut. Öljysäiliöalusten aiheuttamien vahinkojen korvaamista koskevat yleissopimukset on saatettu voimaan vuonna 1996 (SopS 43/1996 ja SopS 42/1996). Öljyvahinkovastuujärjestelmään liittyvää lisärahaa koskeva vuoden 2003 pöytäkirja on tullut voimaan 2005 (SopS 21/2005). Alusten aiheuttamien vahinkojen korvaamista koskevat myös vuonna 1996 hyväksytyt vaarallisten aineiden merikuljetusvastuuta koskeva yleissopimus, niin sanottu HNS-yleissopimus, jonka Suomi allekirjoitti vuonna 1997 sekä alusten polttoaineen aiheuttamasta pilaantumisvahingosta tehty

vastuuyleissopimus vuodelta 2001, jonka Suomi allekirjoitti syyskuussa 2002. Matkustajavastuuta koskeva vuoden 1974 Ateenan yleissopimuksen muuttamista koskeva vuoden 2002 pöytäkirja vahvistaa matkustajien asemaa vahingonkorvauksen saamisessa. Suomi allekirjoitti pöytäkirjan huhtikuussa 2004. Yleissopimus kuuluu jaetun toimivallan alaan. Komissio on tehnyt asetusehdotuksen yleissopimuksen määräysten sisällyttämisestä yhteisöläisäädäntöön.

Useissa IMO:ssa hyväksytyissä sopimusmuutoksissa noudatetaan niin sanottua *opting out* -menettelyä, mikä tarkoittaa, että sopimuspuolen on vastustettava sopimusmuutosta tietyn, yleensä melko lyhyen, ajan kuluessa tai muutoin se tulee voimaan tiettyinä päivinä. Tällaisen usein teknisluonteisen sopimusmuutoksen vähäisenkin osan kuuluminen Suomessa lainsäädännön alaan on käytännössä johtanut siihen, että sen hyväksymiseksi vaaditaan eduskunnan suostumus ennen IMO:n vastustamisajan umpeutumista. Eduskunnan suostumuksen saaminen tässä aikataulussa ei useissa tapauksissa ole teknisistä syistä mahdollista. Tämän johdosta Suomi on joutunut ilmoittamaan IMO:lle vastustavansa muutoksia, kunnes eduskunnan hyväksyminen on saatu (katso esimerkiksi PeVL 24/2004 vp).

Euroopan yhteisö on päättänyt liittyä Kansainvälisiä *rautatiekuljetuksia* koskevaan vuoden 1980 yleissopimukseen ja sen muutospöytäkirjaan vuodelta 1999 (COTIF-yleissopimus), joka ei ole vielä kansainvälisesti voimassa.

Suomi liittyi vuonna 2001 YK:n alaisuudessa laadittuun *ajoneuvon* rakenteita ja varusteita koskevaan pyörillä varustettuihin ajoneuvoihin ja niihin asennettaviin ja/tai niissä käytettäviin varusteisiin ja osiin sovellettavien maailmanlaajuisten teknisten sääntöjen vahvistamisesta tehtyyn sopimukseen (SopS 54/2001). Sopimukseen liittymisen myötä myös Suomi on velvollinen seuraamaan alan maailmanlaajuisia kehitystä käytettyjen ajoneuvojen ja niiden varusteiden

kehityksessä. Lisäksi sopimus antaa suomalaisille ajoneuvokomponenttien valmistajille mahdollisuuden saattaa tuotteita maailmanlaajuisille markkinoille Suomessa hankittujen hyväksyntöjen nojalla.

Viestintä

Kansainvälisiä telesatelliittipalveluja tarjoava kansainvälinen tietoliikenneteknologiajärjestö (INTELSAT) muutettiin syksyllä 2000 allekirjoitetulla sopimuksella yksityiseksi yhtiöksi (Intelsat Ltd). Samassa yhteydessä perustettiin Kansainvälinen Telesatelliittijärjestö (ITSO), jonka tehtävänä on valvoa edellä mainittua yhtiötä. Järjestelyn tarkoituksena on yhtäältä tehostaa yhtiön toimintaa ja toisaalta huolehtia siitä, että se noudattaa toiminnassaan sopimuksen mukaisia peruseriaatteita. Muutokset tulivat voimaan syksyllä 2004 (SopS 154/2004). Vastaavanlainen yhtiöittäminen toteutettiin kansainvälisiä satelliittipalveluja tarjoavan Merenkulun tietoliikenteen kansainvälisen tekokuujärjestön (INMARSAT) osalta, jolloin INMARSAT muutettiin yhtiöksi (Inmarsat Ltd.) ja sitä valvomaan perustettiin IMSO. Muutos tuli voimaan kesällä 2001 (SopS 33/2001). Euroopan tietoliikennesatelliittijärjestön (EUTELSAT) osalta vastaavankaltaiset muutokset tulivat voimaan vuonna 2002 (SopS 103/2002).

Maailman postiliiton (UPU) perussopimusta (SopS 17/1967) on tarkasteluajanjaksona muutettu aiemman viiden lisäpöytäkirjan lisäksi kuudennella (SopS 72/2000) ja seitsemännellä lisäpöytäkirjalla. Suomi allekirjoitti seitsemännen lisäpöytäkirjan sekä uusitut Maailman postiliiton yleisohjesäännön ja yleissopimuksen syksyllä 2004. Muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan 1.1.2006.

5.2.4. Ympäristö

Monien ympäristökysymysten hallinta on edellyttänyt maailmanlaajusten ympäristösopimusten tekoa. Tarkasteluajanjaksolta voidaan mainita Kioton pöytäkirja sekä biologista

monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen Cartagenaan bioturvallisuuspöytäkirja (SopS 130/2004). Tällä hetkellä ympäristösopimukset kattavat melko kokonaisvaltaisesti ympäristökysymykset. Painopiste sopimussyhteistyössä onkin selkeästi siirtynyt olemassa olevien sopimusten määräysten noudattamisen valvontaan ja niiden määräysten edelleen kehittämiseen.

Sopimussyhteistyö on laajentunut sisällöllisesti kattamaan perinteisten ympäristön suojelukysymysten lisäksi monia muita kysymyksiä, kuten ympäristöriskienhallintaa sekä erilaisia menettelyllisiä kysymyksiä. Kemikaalien ja torjunta-aineiden kauppaa säädellään Rotterdamin yleissopimuksella (SopS 108/2004). Hitaasti hajoavista orgaanisista yhdisteistä eli niin sanottuja POP-yhdisteistä tehtiin puolestaan vuonna 2001 maailmanlaajuinen sopimus (SopS 34/2004). Ilmansuojelun alalla niin sanottuun kaukokulkeutumissopimukseen on viime aikoina hyväksytty kolme uutta pöytäkirjaa. Viimeaikaiset pöytäkirjat koskevat raskasmetalleja (SopS 78/2003), pysyviä orgaanisia yhdisteitä (SopS 68/2003) sekä happamoitumisen, rehevöitymisen ja alailmakehän otsonin vähentämistä (SopS 40/2005). Menettelyä koskevien sopimusten osalta voidaan puolestaan viitata ympäristövaikutusten arvioinnista tehtyyn Espoon sopimukseen (SopS 67/1997) sekä siihen liittyvään pöytäkirjaan strategisten ympäristövaikutusten arvioinnista, jonka Suomi ensimmäisenä valtiona hyväksyi vuonna 2005. Keskeinen menettelyjä koskeva sopimus on myös tiedonsaantia ja kansalaisten osallistumisoikeutta koskeva Århusin sopimus, jonka Suomi hyväksyi vuonna 2004 (SopS 123/2004).

Jatkossa yksi merkittävimmistä ympäristösopimusneuvotteluista koskee Kioton pöytäkirjan vuonna 2012 päättyvän sitoumuskauden jälkeisiä sopimusjärjestelyjä. Tältä osin syksyllä 2005 Montrealissa pidetyssä sopimuspuolten konferenssissa päätettiin käynnistää kolme prosessia. Ensinnäkin Kioton pöytäkirjan sopimusosapuolet käynnistivät tarkastelun

kehittyneiden maiden vuoden 2012 jälkeisistä sitoumuksista. Toiseksi Kioton pöytäkirjan osapuolet päättivät aloittaa työn, jolla valmistellaan koko pöytäkirjan tarkastelua seuraavassa istunnossa. Kolmanneksi ilmastokeskustelun sopimuspuolet sopivat aloittavansa yhteisen vuoropuheluprosessin, jossa tarkastellaan kansainvälisiä toimintatapoja ilmastonmuutokseen vaikuttamiseksi. Tässä keskustelussa ovat mukana kaikki sopimuspuolet, myös Amerikan Yhdysvallat, joka ei ole ratifioinut Kioton pöytäkirjaa.

Villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen (CITES) (SopS 44-45/1976) kansainvälisen toimeenpanon kannalta vuosi 2004 oli merkittävä, koska tällöin EU:n laajentumisen myötä 10 uutta maata tuli asiaa koskevan yhteisölaainsäädännön piiriin. Euroopan unioni on monen CITES-sopimuksen piiriin kuuluvan eläin- ja kasvilajin tai niistä saatavan tuotteen tärkeä markkina-alue. Tästä syystä uudistettu EY:n CITES-asetus (EY N:o 338/97 ja sen muutos EY 1332/2005) sisältää useita varsinaista sopimusta tiukempia määräyksiä ja ottaa huomioon sopimuksen piirissä tapahtuneen kehityksen mukaan lukien sopimuspuolten kokousten suositukset.

Muuttavien luonnonvaraisten eläinten suojelua koskevan Bonnin sopimuksen (SopS 62/1988) piirissä merkittävin kehitys on tapahtunut alueellisten sopimusten valmistelussa. Näistä Suomi on liittynyt Itämeren ja Pohjanmeren pikkupalaiden suojeluun koskevaan sopimukseen (SopS 103/1999), Euroopan lepakoiden suojelusopimukseen (SopS 104/1999) sekä Afrikan ja Euraasian vesilintujen suojelusopimukseen (SopS 9/2000). Harkittavana on tällä hetkellä, pitäisikö jälkimmäisen kaltainen alueellinen sopimus laatia myös muuttavien petolintujen suojelemiseksi.

5.2.5. Avaruus

Avaruustutkimuksen osalta viime aikojen merkittävimpiä tapahtumia on ollut Suomen

liittyminen Euroopan eteläinen observatorio -nimiseen kansainväliseen järjestöön (ESO) (SopS 73-74/2005). Järjestön jäsenyydellä mahdollistetaan Suomen osallistuminen järjestön Chilessä omistaman ja hallinnoiman observatorion ja sen laitteiden käyttöön. Myös Suomen liittyminen astrofysiikan yhteistyösopimusjärjestelyyn, jolla mahdollistetaan osallistuminen Espanjassa Kanarian saarilla sijaitsevien observatorioiden hallintoon ja käyttöön, on vireillä. Lähiakoina ajankohtaiseksi voi tulla Suomen liittyminen ulkoavaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröintiä koskevaan YK:n yleissopimukseen vuodelta 1975, jos Ilmatieteenlaitos lähettää tutkimuslaitteen parabolilennolle.

5.2.6. Ihmisoikeudet ja perusvapaudet

Ihmisoikeuksien alalla Suomen painopistealueet ovat syrjinnän kieltoa sekä vähemmistöjen, naisten, lasten ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevista asioista. Näihin painopistealueisiin liittyviä sopimushankkeita on ollut vireillä koko tarkastelujakson ajan.

Tarkastelujakson aikana Euroopan neuvoston piirissä on laadittu kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus (SopS 1-2/1998) sekä alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva peruskirja (SopS 23/1998). Tämän lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimukseen on laadittu 11. pöytäkirja, jolla aiemmat toimikunta ja tuomioistuin lakkautettiin ja perustettiin nykyinen Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (SopS 63/1999) sekä syrjinnän yleistä kieltoa koskeva 12. lisäpöytäkirja (SopS 8-9/2005). Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen menettelyä uudistavan 14. pöytäkirjan odotetaan tulevan kansainvälisesti voimaan vuonna 2006. Pöytäkirjan tarkoituksena on yleissopimuksella luodun valvontajärjestelmän tehokkuuden ylläpitäminen ja parantaminen pitkällä aikavälillä, pääosin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan neuvoston ministerikomitean jatkuvasti

kasvavan työmäärän vuoksi. Erityisesti on katsottu tarpeelliseksi varmistaa, että ihmisoikeustuomioistuimien voi jatkaa ensiarvoisen tärkeää tehtäväänsä ihmisoikeuksien suojaamiseksi Euroopassa. Pöytäkirjan hyväksymistä koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnan käsiteltäväksi alkuvuodesta 2006. Euroopan neuvostossa on myös hyväksytty 16.5.2005 ihmiskaupan vastainen sopimus, jonka allekirjoittamista Suomen puolesta valmistellaan.

Esimerkkeinä painopistealueita koskevista sopimushankkeista YK:n piirissä mainittakoon lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen tehty pöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin (SopS 30–31/2002) ja valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostitutiosta ja lapsiporno grafiasta. Valinnainen pöytäkirja velvoittaa sopimusvaltioita kieltämään lasten myynnin sekä lasten hyväksikäytön prostitutiosta tai pornografiassa. Pöytäkirja sisältää myös määräyksiä rikoslainsäädännön ja tuomiovallan ulottuvuudesta, rikoksentehtävien luovuttamisesta ja valtioiden välisestä yhteistyöstä. Lisäksi pöytäkirjassa käsitellään pöytäkirjassa tarkoitettujen rikosten tekemiseen käytettyjen esineiden ja rikosten tuottaman hyödyn takavarikointia ja menetetyksi tuomitsemista. Pöytäkirja sisältää myös määräyksiä lapsiuhrien oikeuksien ja etujen suojelemisesta rikosoikeudenkäynnin aikana. Suomi on allekirjoittanut pöytäkirjan vuonna 2000.

YK:n piirissä on valmisteltu tarkasteluajanjaksona myös yksilövalitukset mahdollistava valinnainen pöytäkirja kaikkinaisten naisten syrjinnän vastaiseen sopimukseen (SopS 20–21/2001) sekä YK:n kidutuksen ja muun epäinhimillisen, halventavan tai julman kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja, jolla luodaan sekä kansallinen että kansainvälinen elin, joka vieraille sopimusvaltiossa tarkastamassa vapautensa menettäneiden henkilöiden säilytystiloja esimerkiksi vankiloita, mielisairaaloita ja muita laitoksia. Suomi on allekirjoittanut pöytäkirjan syyskuussa 2003.

Suomi on toiminut erittäin aktiivisesti

työryhmässä, jonka tehtävänä on pohtia vaihtoehtoja lisäpöytäkirjaksi YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Työryhmän mandaatti ei vielä kata varsinaisen pöytäkirjan laatimista, vaan tässä vaiheessa keskitytään vielä eri vaihtoehtojen tutkimiseen. Suomi kannattaa mandaattia pöytäkirjan laatimista varten ja toimii aktiivisesti sen aikaansaamiseksi.

YK:n piirissä on lisäksi meneillään merkittävä yleissopimushanke koskien vammaisten henkilöiden oikeuksia. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevista sopimusneuvotteluissa alkaa tammikuussa 2006 varsinainen neuvotteluvaihe *ad hoc* puheenjohtajan tekstiehdotuksen pohjalta. Varsinaisissa neuvotteluissa EU:lla on yhteinen kanta, jonka muodostamiseen Suomi osallistuu aktiivisesti korostaen erityisesti viittomakielen sekä vammaisten naisten ja lasten asemaa. Suomen valtuuskunnassa on mukana myös vammaisjärjestöjen edustaja ja kansallisessa valmistelussa konsultoidaan useita eri kansalaisjärjestö- ja viranomaistahoja. Neuvottelut pyritään saattamaan loppuun vuoden 2006 aikana.

Pohjoismaisen saamelaisopimuksen valmistelu käynnistyi kesäkuussa 1998 virkamiestyöryhmän raportilla ”Behov og grunnlag for en nordisk samekonvensjon”. Tätä työtä jatkamaan asetettiin 13.11.2002 asiantuntijatyöryhmä, jossa olivat edustettuina Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten sekä näiden maiden saamelaiskäräjien ehdottamat jäsenet. Ryhmä laati toimeksiantonsa mukaisesti ehdotuksen pohjoismaiseksi saamelaisopimukseksi, joka luovutettiin pohjoismaisille saamelaisasioista vastaaville ministereille ja saamelaiskäräjien puheenjohtajille 16.11.2005. Ehdotuksen mukaan pohjoismainen saamelaisopimus olisi luonteeltaan valtioiden välinen kansainvälisoikeudellinen sopimus. Ehtona sopimuksen ratifiointille ja voimaantulolle olisi kuitenkin se, että saamelaiskäräjät hyväksyvät sopimuksen sisällön. Asiantuntijatyöryhmän raportti käännetään suomeksi ja saameksi, jonka jälkeen ehdotus lähetetään lausuntokierrokselle kaikissa

sopimusvaltioissa.

5.2.7. Työ

Esimerkkinä uudesta ILO:n sopimussääntelyn piiriin tulleesta alasta voidaan mainita terrorismin vastainen taistelu, jonka puitteissa ILO:n työkonferenssi hyväksyi vuonna 2003 merenkulkijoiden henkilöllisyystodistuksia koskevan yleissopimuksen (nro 185). Suomi ei ole vielä hyväksynyt kyseistä sopimusta. Yleissopimuksen tavoitteena on merenkulun turvallisuuden takaaminen lisäämällä merenkulkijoiden henkilöllisyystodistusten luotettavuutta ja oikeaperäisyyttä. Valtiosopimusselvityksen tarkasteluajanjaksolla ILO:ssa on työministeriön hallinnon alalla hyväksytty 13 yleissopimusta tai pöytäkirjaa. Suomi on hyväksynyt niistä kaikki muut paitsi äitiyssuojelun uudistamista koskevan yleissopimuksen (nro 183) ja edellä mainitun merenkulkijoiden henkilöllisyystodistuksia koskevan yleissopimuksen. Lisäksi työministeriö on käynnistänyt ILO:n vuodelta 1990 olevan työturvallisuutta kemikaaleja käytettäessä koskevan yleissopimuksen (nro 170) ja vuodelta 1993 olevan suuronnettomuuksien torjuntaa teollisuudessa koskevan yleissopimuksen (nro 174) kansallisen hyväksymisen valmistelun.

Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä tehdyn sopimuksen (SopS 15/2004) mukaan koulutussäätiö järjestää työvoimapoliittista aikuiskoulutusta pääasiassa Suomen, Norjan ja Ruotsin pohjoiskalottialueita varten. Sopimus uudistetaan määräajoin ja sopimuksen uusiminen tulee seuraavan kerran ajankohtaiseksi vuonna 2006.

5.2.8. Perhe

Suomi on yhdessä muiden EU:n jäsenvaltioiden kanssa allekirjoittanut lastensuojelua koskevan Haagin yleissopimuksen huhtikuussa 2003. Sopimus koskee toimivaltaa, sovellettavaa lakia, tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä

yhteistyötä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa. Sopimuksen voimaansaattaminen kuuluu osittain yhteisön toimivaltaan ja edellyttää siten yhteisössä tehtävää päätöstä.

Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssissa on menossa neuvottelut elatusapujen kansainvälistä perintää koskevan yleissopimuksen aikaansaamiseksi. Yleissopimuksella on tarkoitus korvata New Yorkissa vuonna 1956 tehty elatusapujen perintää koskeva yleissopimus (SopS 37/1962) ja Haagissa 1973 tehty yleissopimus elatusapupäätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (SopS 35/1983). Yleissopimus tulisi sisältämään määräyksiä ulkomaisten elatusapupäätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä kansainvälisestä yhteistyöstä elatusapujen perimiseksi. Yleissopimukseen liittyisi valinnaisena asiakirja, jossa olisi määräykset elatukseen sovellettavasta laista. Yleissopimuksen sisällöstä on tarkoitus päättää alkuvuodesta 2007 pidettävässä diplomaattikonferenssissa.

Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssissa on vuonna 2000 valmistunut myös yleissopimus aikuisten suojelusta. Sopimus koskee samoja kysymyksiä kuin lasten suojelua koskeva yleissopimus. Se ei ole toistaiseksi tullut kansainvälisesti voimaan.

Euroopan neuvoston piirissä perheoikeuden alalla tehty merkittävä työ yleissopimusten ja oikeudellisesti sitomattomien asiakirjojen aikaansaamiseksi näyttää tällä hetkellä käytännössä pysähtyneen. Työlistalle on kuitenkin päätetty ottaa lapseksiottamista koskevan yleissopimuksen uudistaminen. Sopimuksen muutoksia valmistelemaan on asetettu suppea työryhmä. Jäsenvaltiot pääsevät ottamaan kantaa työryhmän työhön perheoikeuden asiantuntijakomiteassa (CJ-FA), jonka on määrä kokoontua syksyllä 2006.

Pohjoismaisena yhteistyönä on valmisteltu niin sanotun pohjoismaisen avioliittokonvention (SopS 20/1931) eräiden määräysten uudistamista. Tarkoituksena on muuttaa aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia koskevia määräyksiä

siten, että aviopuolisot saisivat oikeuden tietyissä rajoissa sopia sovellettavasta laista. Jos puolisot eivät ole tehneet tällaista sopimusta, sovellettava laki muuttuisi puolisoiden asuinpaikan vaihduttua toiseen Pohjoismaahan. Toisin kuin nykyisin sovellettava laki ei kuitenkaan muuttuisi välittömästi, vaan vasta tietyn määräajan jälkeen. Sopimus on tarkoitus allekirjoittaa vuoden 2006 alkupuolella.

5.2.9. Sosiaaliturva

Uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus tuli voimaan 1.9.2004 (SopS 135–136/2004). Sen tavoitteena on selkeyttää pohjoismaisten määräysten ja EU-lainsäädännön suhdetta. Sopimuksessa on otettu huomioon EU-lainsäädännön ja sopimuspuolien kansallisten lainsäädäntöjen muutokset. Vaikka maiden välillä sovelletaan sosiaaliturvan koordinaatiota koskevaa EU-lainsäädäntöä, uutta sopimusta sovelletaan usein, koska sen soveltamisala on laajempi kuin EU-koordinaatiolainsäädännöllä.

5.2.10. Kulttuuri, tiede, opetus ja urheilu

Unescon yleiskokouksessa hyväksyttiin lokakuussa 2005 kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä tehty sopimus. EY:n komissio on 4.1.2006 tehnyt ehdotuksen EY:n liittymisestä sopimukseen. EU:n jäsenmaiden ratifiointimenettely ajoittunee tämän mukaisesti vuoteen 2006. Samassa Unescon yleiskokouksessa hyväksyttiin myös kansainvälinen dopingin vastainen yleissopimus. Sopimuksella varmistetaan, että hallitukset ryhtyvät dopingin vastaisiin toimenpiteisiin ja täten täydentävät urheilujärjestöjen jo toteuttamaa antidoping-toimintaa. Sopimuksella hallitukset ilmaisevat virallisen tukensa Maailman Antidoping-toimistolle (WADA), tämän vuonna 2003 hyväksymälle maailman antidoping-säännöstölle sekä säännösten kansainvälisille standardeille.

5.2.11. Oikeudellinen yhteistyö

Oikeusapu, rikoksentekijän luovuttaminen ja tuomittujen siirto

Suomi on yleisesti ottaen suhtautunut myönteisesti rikosoikeudellisen yhteistyön parantamiseen tähtääviin hankkeisiin. Yhteistyötä tulee voida tehdä joustavasti valtioiden oikeusjärjestelmien eroista riippumatta, ilman pitkälle menevää harmonisointia. Joustavaa sääntelyä on pidetty lähtökohtana myös Pohjoismaiden välisessä yhteistyössä.

Suomi on hyväksynyt keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä vuonna 2000 tehdyn yleissopimuksen (SopS 87–88/2005), jonka tarkoituksena on tehostaa ja helpottaa jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä kansainvälisessä oikeusavussa rikosasioissa. Yleissopimus täydentää jäsenvaltioiden välillä voimassa olevia yleissopimuksia, erityisesti vuoden 1959 eurooppalaista yleissopimusta keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa (SopS 29–30/1981). Yleissopimus sisältää määräyksiä muun muassa oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannosta, todistajien kuulemisesta videokokouksen avulla, yhteisistä tutkintaryhmistä sekä telekuuntelusta. Yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 23.8.2005. Ennen kansainvälistä voimaantuloa Suomi sovelsi yleissopimusta väliaikaisesti 25.5.2004 lähtien.

Suomi on hyväksynyt myös keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen liitettävän vuonna 2001 tehdyn pöytäkirjan (SopS 44/2005), joka täydentää edellä mainittua yleissopimusta. Pöytäkirja sisältää määräyksiä muun muassa pankkitilitietoja koskevasta oikeusavusta. Pöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan 5.10.2005. Suomi sovelsi pöytäkirjaa väliaikaisesti jo 22.5.2005 lähtien.

Suomi on viime aikoina ollut aloitteellinen EU:ssa vankeusrangaistusten täytäntöönpanon siirtämiseen liittyvässä yhteistyössä. Suomi ja Ruotsi ovat mukana

aloitteentekijöinä Itävallan laatimassa ehdotuksessa eurooppalaista täytäntöönpanomääräystä ja tuomittujen siirtämistä koskevaksi puitepäätökseksi.

Rikollisuuden torjuminen ja poliisiyhteistyö

Suomi on pitänyt sekä Euroopan neuvoston yleissopimusta ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin että Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevaa yleissopimusta tärkeinä ja pyrkinyt sopimusneuvottelujen aikana aktiivisesti edistämään niiden syntymistä ja hyväksymistä.

Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys 52/2005 vp ympäristön suojelua rikosoikeudellisen keinoin koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymiseksi. Yleissopimuksen voimaan tuleminen kansainvälisesti edellyttää kolmen jäsenvaltion suostumusta. Tähän mennessä vain Viro on ratifioinut sopimuksen. Suomen ratifioinnilla olisi siten merkitystä sopimuksen kansainvälisen voimaantulon kannalta.

Myös Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaattamista koskeva hallituksen esitys on valmisteilla ja tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2006. Sopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1.7.2004.

Yhdistyneiden Kansakuntien kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen yleissopimus (Palermion yleissopimus) tuli voimaan Suomessa keväällä 2004 (SopS 20/2004). Oikeusministeriö on 22.12.2005 antanut hallituksen esityksen eduskunnalle seksin ostamisen kriminalisoimista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 221/2005 vp). Tähän hallituksen esitykseen sisältyvät myös Palermion yleissopimuksen ihmiskauppaa ja maahanmuuttajien salakuljetusta koskevien lisäpöytäkirjojen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksyminen. Lisäpöytäkirjojen hyväksyminen ei sinänsä edellytä lainsäädäntömuutoksia, koska kriminalisointivelvoitteet on toteutettu jo aikaisemmin rikoslain muutoksella, joka tuli

voimaan elokuussa 2004 (650/2004). Hallituksen esityksen käsittely jatkuu eduskunnassa kevätistuntokaudella 2006.

Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi 3.5.2005 uuden rahanpesuyleissopimuksen, joka avattiin allekirjoitettavaksi Euroopan neuvoston huippukokouksessa Varsovassa 16–17.5.2005. Suomi vastusti

sopimusneuvottelujen alkuvaiheessa terrorismin rahoittamisen mukaan ottamista uuteen yleissopimukseen, koska aihepiiriin liittyvää velvoittavaa kansainvälistä sääntelyä on jo olemassa² ja koska päällekkäinen sääntely on tarpeetonta ja saattaa myös aiheuttaa tulkintaongelmia ja ristiriitoja. Samasta syystä Suomi suhtautui kriittisesti muun jo olemassa olevan velvoittavan kansainvälisen sääntelyn mukaan ottamiseen sopimukseen. Suomi suhtautui kriittisesti sopimusneuvotteluissa myös rahanpesun vastaisen kansainvälisen valtioiden välisen yhteistyöjärjestön (FATF) suositusten ottamiseen mukaan sopimukseen nimenomaisesti tai viittaustekniikalla, koska näiden velvoittamattomien säännösten muuttaminen velvoittaviksi yleissopimusmääräyksiksi edellyttää perusteellista harkintaa. Toisaalta Suomi piti tärkeinä eräitä uudistustyön keskeisiä elementtejä eli rahanpesun selvittämiseen erikoistuneiden kansallisten yksiköiden korostamista sekä rahanpesun ennaltaehkäisyn ja selvittämisen edellytysten parantamista.

Vaikka terrorismin rahoittaminen sisällytettiin yleissopimukseen ja vaikka Suomen kriittiset kommentit muilta edellä mainituilta osin eivät johtaneet parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen, saavutettua neuvottelutulosta voidaan pitää hyvänä. Uuteen yleissopimukseen on nyt kerätty rikoksen tuottamaan taloudelliseen hyötyyn, rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvää sääntelyä tavalla, jota ei löydy muista kansainvälisistä instrumenteista. Suomen lainsäädäntö vastaa hyvin

² Tällainen on ennen kaikkea vuoden 1999 YK:n terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus (SopS 73–74/2002).

yleissopimuksen asettamia velvoitteita. Rahanpesurikoksia ja rahanpesun selvittämistä koskevan lainsäädännön muuttamista joudutaan kuitenkin harkitsemaan sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä. Suomi allekirjoitti yleissopimuksen 16.12.2005.

Korruption vastainen YK:n yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 14.12.2005. Sopimus on ensimmäinen maailmanlaajuinen korruptiota koskeva sopimus. Aikaisempiin Suomea sitoviin korruptionvastaisiin kansainvälisiin yleissopimuksiin verrattuna YK:n korruptionvastaisessa sopimuksessa on uutta varallisuuden takaisin hankkimista koskevat ja myös laaja-alaiset ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä koskevat määräykset. Monet Euroopan unionin valtiot Suomi mukaan lukien vastustivat varallisuuden takaisin hankkimista koskevien säännösten ottamista mukaan tiettyä rikollisuuden lajia koskevaan sopimukseen, koska ne pitivät tarkoituksenmukaisempina säännellä asiasta yleisemmin omalla yleissopimuksella.

Suomen kanta korruptionvastaiseen yleissopimukseen on muodostettu ennen kaikkea EU:n yhteisiä kantoja valmisteltaessa. Näissä neuvotteluissa pyrittiin välttämään liian yleisluonteisten kriminalisointivaatimusten sisällyttämistä yleissopimukseen tai ainakin tavoiteltiin niiden saattamista harkinnanvaraiseksi tai niiden täsmentämistä. Lisäksi on vastustettu kansanedustajan liian pitkälle menevää rinnastamista virkamieheen rikosoikeudellisessa ja kurinpidollisessa vastuussa. Suomen tavoitteet on huomioitu jo EU:n yhteisissä kannoissa ja myös lopullisessa yleissopimuksessa. Suomen voimassa oleva lainsäädäntö vastaa pääosin yleissopimuksen vaatimuksia. Yleissopimuksen hyväksymistä koskeva hallituksen esitys (HE 197/2005 vp) annettiin Eduskunnalle marraskuussa 2005.

Poliisiyhteistyön tavoitteena on tehokas yhteistyö rajat ylittävän rikollisuuden, erityisesti huumausainerikollisuuden, laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan sekä terrorismin torjumiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Yhteistyön

painopisteet ovat lähinnä järjestäytyneen rikollisuuden torjumisessa ja lainvalvontaviranomaisten välisessä tietojenvaihdossa. Yhteistyötä näillä aloilla tehdään pääsääntöisesti EU:n puitteissa. Europol-yleissopimuksen (Sops 78-79/1998) olemassaolosta ollaan käynnistämässä keskustelua EU:ssa. Tarkoituksena on arvioida uudelleen Europolin säädöspohja nykyistä joustavamman oikeusperustan luomiseksi Europolin toiminnalle. Yhtenä vaihtoehtona on Europol-yleissopimuksen kumoaminen ja esimerkiksi vastaavan sisältöisen neuvoston päätöksen tekeminen asiasta.

Pelastustoimi

Pelastustoimen alalla saatiin voimaan vuonna 2002 etsintä ja pelastuspalvelusta merellä tehdyn yleissopimuksen muutokset (SopS 5/2002). Lisäksi parhaillaan valmistellaan Barentsin Euro-Arktisen neuvoston aluetta koskevaa pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusta, jossa olisivat osapuolina Suomi, Ruotsi, Norja ja Venäjä. Tavoitteena on yksinkertaistaa pelastuspalveluavun saamista yli valtakunnan rajan pohjoisella harvaan asutulla alueella, jossa etäisyydet ovat pitkät ja lähimmät käyttökelpoiset pelastuspalveluyksiköt valtakunnan rajan toisella puolella.

5.2.12. *Siviilioikeudellinen yhteistyö*

Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa siviili- ja kauppaoikeuden alalla säänneltiin vuoteen 2002 asti Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisissä suhteissa vuonna 1968 tehdyllä Brysselin yleissopimuksella. Brysselin yleissopimusta vastaava sääntely on ulotettu ko skemaan myös EFTA-maita ja Puolaa Luganon yleissopimuksella.

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi joulukuussa 2000 niin sanotun Bryssel I -asetuksen. Asetuksessa nykyaikaistettiin Brysselin yleissopimuksen määräyksiä sekä tehtiin niihin teknisiä muutoksia. Asetus korvasi voimaan tullessaan soveltamisalallaan Brysselin. Tällä hetkellä

on siten voimassa toisaalta yleissopimuksen unionin jäsenvaltioiden - Tanskaa lukuun ottamatta - välillä noudatettava Bryssel I - asetus ja toisaalta siitä jossakin määrin poikkeava Luganon yleissopimus, jota puolestaan noudatetaan Islannin, Norjan ja Sveitsin välisissä suhteissa. Bryssel I - asetuksen ja Luganon sopimuksen eroavaisuuksista johtuen on syntynyt tarve korvata Luganon yleissopimus uudella sopimuksella, jonka määräykset vastaisivat uuden Bryssel I - asetuksen säännöksiä.

Unionin jäsenvaltiot hyväksyivät Luganon yleissopimuksen tarkistamistekstin toukokuussa 1999 pidetyssä oikeus- ja sisäasiain neuvostossa. Amsterdamin sopimuksen voimaantulon sekä Bryssel I - asetuksen hyväksymisen myötä syntyi kuitenkin epäselvyyttä siitä, mikä on jäsenvaltioiden ja yhteisön välinen toimivaltajako tuomioistuinten toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. EU:n neuvosto on maaliskuussa 2003 pyytänyt EY-tuomioistuimelta lausuntoa siitä, kuuluuko vuoden 1988 Luganon yleissopimuksen korvaava uusi yleissopimus yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan vai yhteisön ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Sopimusneuvottelut on keskeytetty, kunnes EY-tuomioistuin antaa edellä mainitun lausuntonsa. Suullinen käsittely pidettiin lokakuussa 2004. Eduskuntaa on informoitu neuvotteluista ja komissiolle annettavista neuvottelumandateista (E 32/2002 vp).

Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin puitteissa neuvoteltava yleissopimus tuomioistuimen yksinomaista toimivaltaa koskevista sopimuksista koskee yksinomaisia oikeuspaikkasopimuksia ja sellaisen sopimuksen perusteella toimivaltaisen tuomioistuimen antaman tuomion täytäntöönpanoa sopimusvaltiossa. Sopimus sisältää siten sekä tuomioistuimen toimivaltaa että tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä. Sopimus tulee sovellettavaksi ainoastaan kansainvälisissä asioissa. Yleissopimus avattiin allekirjoitettavaksi diplomaattikonferenssissa kesäkuussa 2005.

Sopimuksen allekirjoittamista ja ratifiointia harkitaan yhdessä yhteisön ja muiden jäsenvaltioiden kanssa.

Edellä mainittu Bryssel I -asetus sisältää säännöksiä oikeuspaikkasopimukseen perustuvasta toimivallasta ja tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta jäsenvaltioiden välisissä suhteissa. Kysymys jäsenvaltioiden ja yhteisön välisestä toimivallanjaosta oli näin ollen ajankohtainen myös Haagissa kesäkuussa päättyneissä neuvotteluissa. Jäsenvaltioiden toimivallan siirtymisestä yhteisölle on lisäksi seurannut, että Haagin konferenssin perussääntöä ollaan muuttamassa siten, että yhteisö voisi liittyä konferenssin jäseneksi. Aiemmin ainoastaan valtiot ovat voineet liittyä konferenssin jäseneksi. Eduskuntaa on informoitu neuvotteluista ja komissiolle annettavista neuvottelumandateista (E 45/2001 vp). Komissio on 9.12.2005 antanut ehdotuksen päätökseksi yhteisön liittymisestä konferenssin jäseneksi (KOM(2005) 639 lopullinen).

YK:n yleiskokous hyväksyi 23.11.2005 yleissopimuksen sähköisen viestinnän käyttämisestä kansainvälisissä sopimuksissa. Yleissopimus koskee elinkeinotoiminnassa tehtäviä sopimuksia, ja sen tarkoituksena on varmistaa sähköisten viestien pätevyys sopimuksen tekemisen ja sopimussuorituksen yhteydessä. Osa yleissopimuksen määräyksistä kuuluu Euroopan yhteisön toimivaltaan. Sopimuksen allekirjoittamiseen ja ratifiointiin liittyvät kysymykset ovat vielä avoinna.

5.2.13. Turvallisuus

Terrorisminvastaiset sopimukset

YK:n piirissä on luotu viimeisten 30 vuoden aikana laaja ja varsin kattava sopimusverkosto, joka velvoittaa sopimuspuolet toimivaltansa puitteissa tutkimaan terrorismirikokset ja tuomitsemaan niihin syylliset sikaali, kun heitä ei luovuteta toimivaltaiselle muulle valtiolle. Edellisen valtiosopimusselvityksen antamisen jälkeen YK:ssa on hyväksytty kolme uutta terrorisminvastaista yleissopimusta ja

muutettu kahta yleissopimusta sekä yhtä pöytäkirjaa. Neuvottelut kokonaisvaltaisesta terrorisminvastaisesta yleissopimuksesta ovat edelleen vireillä. Euroopan neuvoston piirissä on muutettu vuoden 1977 terrorisminvastaista sopimusta (SopS 16/1990) ja hyväksytty uusi terrorismin ennaltaehkäisyä koskeva yleissopimus.

Vuonna 1997 hyväksyttiin terrorististen pommi-iskujen torjumista koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 59-60/2002). Sopimuksen laatimisen taustalla oli huoli räjähteiden ja muiden tappavien välineiden avulla tehtyjen terrori-iskujen lisääntymisestä ja pyrkimys parantaa terrorisminvastaisen sopimusverkoston kattavuutta. Kun aikaisempien terrorisminvastaisen YK-sopimusten soveltamisala rajoittuu tiettyihin teko tapoihin tai kohteisiin, terrorististen pommi-iskujen vastaisella sopimuksella on huomattavan laaja soveltamisala. Se koskee kaikkia julkisiin kohteisiin tehtyjä terroritekoja, joissa on käytetty räjähteitä tai muita tappavia välineitä. ”Muihin tappaviin välineisiin” luetaan muun muassa myrkylliset kemikaalit, biologiset aseen ja myrkyt samoin kuin säteily ja radioaktiiviset aineet. Edellytyksenä on, että teon tarkoituksena on aiheuttaa kuolema tai vakava ruumiinvamma tai laajaa tuhoa, josta aiheutuu tai todennäköisesti aiheutuu suuri taloudellinen menetys.

Terrorismin rahoituksen torjuminen on yksi kansainvälisen terrorisminvastaisen yhteistyön painopistealueista. Vuonna 1999 hyväksytty terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus (SopS 74/2002) on ensimmäinen tätä aihetta koskeva kansainvälinen sitova sopimus. Sopimuksen keskeisin sisältö on terrorismin rahoituksen kriminalisoiminen. Siinä määrätään rangaistavaksi laitton ja tahallinen varojen luovuttaminen tai kerääminen siinä tarkoituksessa tai siitä tietoisena, että ne käytetään sopimuksessa määriteltyjen terrorististen rikosten tekemiseen. Toisin kuin aikaisemmat yleissopimukset, terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus ei siis koske väkivaltaisia tekoja, joiden tarkoituksena on tuottaa

vakavia henkilö- tai omaisuusvahinkoja, vaan kohdistuu tällaisten tekojen valmistelussa välttämättömiin varainsiirtoihin. Merkillepantavaa on myös, että yleissopimus kriminalisoi aikaisemmin enintään avunannoksi katsotut teot itsenäisinä, päteköön rinnastettavina rikoksina.

Ydinterrorismin vastainen yleissopimus neuvoteltiin vuonna 1998, mutta hyväksyttiin vasta vuonna 2005. Ydinterrorismissopimuksessa määrätään rangaistavaksi ydinaineiden käyttäminen terrori-iskuissa ja tällaisella käytöllä uhkaaminen samoin kuin ydinlaitoksiin tapahtuvat hyökkäykset. Sopimus sisältää lisäksi määräyksiä ydinterrorismi-iskujen ehkäisemisestä ja toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä, jos sopimusvaltio takavarikoi tai ottaa muutoin hallintaansa radioaktiivisia aineita, laitteita tai ydinlaitoksia sopimuksessa tarkoitettuna rikoksen tekemisen jälkeen.

Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) diplomaattikonferenssi hyväksyi kesällä 2005 ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevan yleissopimuksen muutokset. Merkittävimmät sopimusmuutokset koskevat sopimuksen soveltamisalan laajentamista ydinlaitoksiin ja kotimaassa tapahtuvaan ydinmateriaalin käyttöön, varastointiin ja kuljetuksiin; ydinsabotaasin mukaan ottamista rikostunnusmerkistöihin; sotilaallisen toiminnan ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rajaamista sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle sekä oikeudellisesti velvoittavien peruseriaatteiden sisällyttämistä sopimukseen. Muutosehdotuksia on tarkoitettu käsitellä kansallisesti vuonna 2006.

IMO:ssa hyväksyttiin syksyllä 2005 kaksi pöytäkirjaa, joilla muutetaan merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevan yleissopimuksen (SopS 11/1999) ja sen mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevan pöytäkirjan (SopS 44/2000) määräyksiä. Mainittu sopimus koskee aluksen turvallisuutta uhkaavia tekoja kuten aluksen

laitonta haltuunottoa, väkivallantekoja aluksella ja räjähteiden asettamista alukselle ja pyrkii varmistamaan, että niihin syyllistyneet joutuvat teoistaan vastuuseen. Nyt hyväksytyt muutokset lisäävät sopimukseen useita uusia rikoksia ja laajentavat sen soveltamisalaa merkittävästi. Olennainen muutos on biologisten, kemiallisten ja ydinaseiden kuljetuksen samoin kuin suojaamattomien ydinaineiden ja joukkotuhoaseiden valmistukseen tarvittavien kaksikäyttötuotteiden kuljetuksen kriminalisoiminen.

Euroopan neuvostossa hyväksyttiin vuonna 2003 pöytäkirja, joka muuttaa terrorismin vastustamista koskevan vuoden 1977 eurooppalaisen yleissopimuksen määräyksiä. Yleissopimus pyrkii helpottamaan terrorismirikoksiin syyllistyneiden henkilöiden luovuttamista toiseen valtioon. Sopimuksessa lueteltuja rikoksia ei tule katsoa poliittisiksi rikoksiksi, rikoksiksi jotka liittyvät poliittisiin rikoksiin tai rikoksiksi jotka on tehty poliittisesta vaikuttimesta. Pöytäkirjan tarkoituksena on ajantasaistaa sopimuksen osittain vanhentuneita määräyksiä ja parantaa sen toimivuutta. Keskeisimmät muutokset koskevat rikosluetteloa, joka on saatettu vastaamaan yleismaailmallisissa terrorisminvastaisissa sopimuksissa rangaistavaksi määrättyjä tekoja, samoin kuin mahdollisuutta täydentää rikosluetteloa helpotetussa menettelyssä ja varaumamenettelyn vaikeuttamista.

Euroopan neuvostossa hyväksyttiin vuonna 2005 uusi terrorismin ennaltaehkäisemistä koskeva sopimus, joka määrittelee kolme uutta rikostyyppiä: julkisen kehottamisen terroritekoon, terrorismiin värväyksen ja terrorismiin kouluttamisen. Nämä ovat uusia rikoksia siinä mielessä, että niitä ei ole aikaisemmin säädetty rangaistaviksi missään kansainvälisessä sopimuksessa. Terrorismiin värväyksen ja koulutuksen osalta terrorismin rahoituksen vastaista yleissopimusta vuodelta 1999 voidaan kuitenkin pitää ennakkotapauksena: jos terrorismin tietoinen rahoittaminen on itsenäinen rikos, on luontevaa säätää rangaistaviksi myös värväys ja koulutus terroritekoihin. Myös EU:n terrorismipuitepäätöksen määräykset

terrorismiryhmiin liittyvistä rikoksista ovat samanluonteisia. Sekä värväyksen että koulutuksen on oltava tahallista ja niillä on nimenomaisesti pyrittävä edistämään terrorististen rikosten tekemistä. Kaikissa kolmessa rikostyyppissä on keskeistä, että ne kattavat toimia, jotka voivat johtaa terrorististen rikosten tekemiseen. Kysymys on kuitenkin itsenäisistä rikoksista, eikä niiden rangaistavuus edellytä suoraa yhteyttä myöhempiin terroristisiin rikoksiin.

Suomi on ratifioinut kaikki ennen viime vuotta hyväksytyt terrorisminvastaiset yleissopimukset ja on osallistunut aktiivisesti viimeaikaisiin sopimusneuvotteluihin. Suomi painottaa terrorismin torjunnassa kansainvälistä yhteistyötä, kollektiivista toimintaa ja ihmisoikeuksien kunnioittamista. Kaikki edellä mainitut terrorisminvastaiset yleissopimukset edellyttävät määrämuotoisia menettelyjä ja oikeusturvatakeita, jotka suojaavat terrorismista epäiltyjä henkilöitä niin kauan, kun heidän syyllisyyttään ei ole näytetty toteen. Euroopan neuvoston sopimus terrorismin ennaltaehkäisystä edellyttää lisäksi sopimuspuolten varmistavan, että sopimuksen täytäntöönpano tapahtuu kunnioittaen ihmisoikeuksia, erityisesti ilmaisun- ja yhdistymisvapautta sekä uskonnonvapautta Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja muiden kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti, ja että rikosmääräysten osalta noudatetaan suhteellisuusperiaatetta ja suljetaan pois mielivaltaisen, syrjivän tai rasistisen menettelyn mahdollisuus.

Osallistuminen kriisinhallintaan

Kansainvälinen yhteistyö sotilaallisen kriisinhallinnan alalla edellyttää, että valtiot sopivat joukkojen asemaa koskevista perusteista erityisesti niitä tilanteita varten, joissa joukkoja lähetetään oman valtion alueen ulkopuolelle. Sopimus Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta, niin sanottu PFP SOFA, säätelee yleisesti sopimusosapuolten joukkojen lähettämistä ja vastaanottamista sopimuksesta toisen

sopimusosapuolen alueelle. Suomi on ratifioinut kyseisen sopimuksen ja sen ensimmäisen lisäpöytäkirjan, joka koskee kuolemanrangaistusta, vuonna 1997 (Sops 64–65/1997). Suomi on vuonna 2005 hyväksynyt myös PfP SOFA:n toisen lisäpöytäkirjan (SopS 73/2005), joka koskee kansainvälisten sotilasesikuntien asemaa. Lisäksi EU:n jäsenvaltiot ovat tehneet sopimuksen EU:n sotilasesikunnan ja henkilöstön asemasta EU:n jäsenvaltioissa (niin sanottu EU-SOFA) sekä sopimuksen korvausvaatimuksista luopumisesta EU:n kriisinhallintaoperaatioiden yhteydessä vastavuoroisuuden perusteella (HE 268/2004 vp).

Kriisinhallintaoperaatioissa laaditaan operaatioon osallistuvien maiden kesken myös yhteisymmärryspöytäkirjoja. Yleensä nämä asiakirjat eivät vaadi kansallista voimaansaattamista. Poikkeuksena on kuitenkin YK:n rauhanturvaamisoperaatioon YK:n ja osallistuvan valtion välillä tehty malliyhteistyöpöytäkirja. Kyseistä malliyhteistyöpöytäkirjaa on Suomen osallistumisen osalta sovellettu YK:n Etiopiassa ja Eritreassa toteuttaman UNMEE-operaation yhteydessä (HE 4/2003 vp).

Yksittäiset siviili- ja sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot vaativat sopimusjärjestelyitä myös operaation isäntävaltion kanssa operaation henkilöstön turvallisuuden ja toimintamahdollisuuksien varmistamiseksi. EU:ssa tästä sovitaan lähtökohtaisesti SEU 24 artiklaa soveltaen, mistä esimerkkinä voidaan mainita erityisesti unionin toteuttamat poliisioperaatiot. Sopimuskehitys kriisinhallinnan saralla EU:ssa on vuonna 2005 painottunut *mallisopimuksiin*, jotka koskevat juuri joukkojen asemaa sekä sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa että siviilikriisinhallintaoperaatioissa (niin sanottu Status of Forces Agreement, SOFA ja Status of Mission Agreement, SOMA). Näitä koskeva valmistelutyö on vuonna 2005 saatettu päätökseen ja mallisopimus pohjia on ryhdytty soveltamaan yksittäisissä EU:n operaatioissa tarpeen mukaan. Lisäksi EU on valmistellut mallisopimuksen myös

kolmansien valtioiden osallistumisesta edellä mainittuihin operaatioihin. Mallisopimuksissa tarkoitettua operaatiota ja henkilöstöä koskevat erioikeudet ja vapaudet myöntää operaation isäntävaltio yksipuolisesti, eikä joukkoja luovuttaville valtioille aseteta vastavuoroisesti velvoitteita myöntää erioikeuksia tai vapauksia. Näin ollen mallisopimuksissa tarkoitetuista yksipuolisista erioikeuksista ja vapauksista ei voida säätää tehokkaasti Suomen lainsäädännöllä, eikä kysymyksessä ole siten Suomessa lainsäädännön alaan kuuluva sääntely.

YK:n henkilöstön turvallisuus

YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen (SopS 3/2001) tavoitteena on YK-henkilöstön turvallisuuden suojaaminen eri kansainvälisissä operaatioissa sekä henkilöstöön kohdistuvien hyökkäysten tuomitseminen. Tähän pyritään muun muassa määräämällä yleissopimuksessa rangaistavaksi tietyt henkilöstöön kohdistuvat rikokset.

Vuonna 2001 alettiin YK:ssa neuvotella yleissopimuksen soveltamisalan laajentamisesta. Suomi pyrki neuvotteluissa vaikuttamaan siihen, että yleissopimuksen soveltamisalaa laajennettaisiin kaikkiin YK-operaatioihin ja että päästäisiin eroon sopimukseen nykyisin sisältyvästä niin sanotusta laukaisumekanismista, jonka mukaan tietyt operaatiot, esimerkiksi humanitaariset tai ihmisoikeusoperaatiot, voivat tulla sopimuksen piiriin ainoastaan yleiskokouksen tai turvallisuusneuvoston nimenomaisella toteamuksella siitä, että operaation henkilöstöön kohdistuu poikkeuksellinen turvallisuusriski. Neuvottelujen tuloksena YK:n yleiskokous hyväksyi 8.12.2005 valinnaisen pöytäkirjan YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevaan yleissopimukseen. Valinnaisella pöytäkirjalla laajennetaan yleissopimuksen soveltamisalaa uusiin henkilökategorioihin ja luovutaan laukaisumekanismista.

Aseriisunta

Joukkotuhoaseisiin liittyvät kysymykset ovat viime aikoina korostuneet monenvälisessä asevalvontayhteistyössä. Joukkotuhoaseiden hallussapitoa ja kehittämisen kieltä säännellään kansainvälisillä sopimuksilla, joilla kemialliset ja biologiset aseet on kielletty kokonaan ja ydinaseiden lukumäärä on rajoitettu ydinsulkusopimuksella viiteen. Tavoitteena on asensulku eli joukkotuhoaseiden leviämisen estäminen.

Täydellinen ydinkieltosopimus (CTBT) tehtiin vuonna 1996. Sopimuksen tavoitteena on estää kaikki ydinkokeet maailmanlaajuisesti. Se kieltää pysyvästi kaikki ydinaseiden koeräjäytykset ja muut ydinräjäytykset. Sopimus ei ole vielä tullut kansainvälisesti voimaan, koska sen edellytyksenä on, että sopimuksen liitteessä mainitut 44 valtiota ovat sen ratifioineet. Tällä hetkellä näistä valtioista vain 33 on ratifioinut sopimuksen. Esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Iranin ratifiointi puuttuu. Suomi on ratifioinut sopimuksen tammikuussa 1999 ja tukee sopimuksen voimaantuloa tähtäävää toimintaa.

Ottawan sopimus henkilömiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirtojen täyskiellosta ja niiden tuhoamisesta tuli voimaan maaliskuussa 1999. Sopimukseen on ratifioinut 144 maata. Sopimuksen ulkopuolella ovat edelleen suuret miinantuottajamaat, kuten Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Intia ja Pakistan. Suomi osallistui tarkkailijana sopimuksen neuvotteluprosessiin ja on jatkanut tarkkailijana myös seurannassa. Suomi on myös osallistunut Ottawan sopimuksen toimeenpanoon humanitaarisessa miinanraivauksessa. Suomi on ilmoittanut liittyvänsä sopimukseen vuonna 2012 ja hävittävänsä jalkaväkimiinat vuoden 2016 loppuun mennessä.

Sellaisten tavanomaiden aseiden käytön kielloista tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä koskeva yleissopimus tehtiin

vuonna 1980 (SopS 64/1983). Sopimukseen liittyi viisi pöytäkirjaa. Muutettu II pöytäkirja miinojen, ansojen ja muiden taisteluvälineiden käyttöä koskevista kielloista tai rajoituksista tuli voimaan vuonna 1998. Suomi ratifioi sopimuksen samana vuonna (SopS 91/1998). Sodan räjähtämättömiä jäänteitä koskeva viides pöytäkirja hyväksyttiin vuonna 2003, mutta se ei ole vielä tullut kansainvälisesti voimaan. Suomi ratifioi pöytäkirjan 23.3.2005.

Tuliasepöytäkirja on Palermon sopimuksen lisäpöytäkirja, joka tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 2005. Suomi valmistele parhaillaan pöytäkirjan ratifiointia. Tuliasepöytäkirja on ensimmäinen laaja valtioiden välinen sopimus ampumaseisiin liittyvän rikollisuuden vastustamisesta. Se käsittelee laiton asekauppaa, mutta sisältää säännöksiä myös aseiden laillisista siirroista. Pöytäkirja sisältää määräykset vientilupien myöntämisestä, rekisterien pidosta, viranomaisten välisestä tietojen vaihdosta sekä aseiden merkityksestä valmistuksen ja viennin/tuonnin yhteydessä.

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vahvistaminen

Vuonna 1999 tehtiin kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisissa konflikteissa koskevaan Haagin yleissopimukseen (SopS 92–93/1994) toinen pöytäkirja (SopS 151–152/2004), jonka tarkoituksena on vahvistaa vuoden 1954 yleissopimuksen toimeenpanoa ja muun muassa yksinkertaistaa suojelukohteiden merkitsemistä ja lisätä merkintäjärjestelmän joustavuutta. Koko ihmiskunnan kannalta erityisen merkittävä kulttuuriomaisuus otetaan tehostetun suojelun piiriin aseellisen selkkauksen sattuessa. Pöytäkirja koskee kokonaisuudessaan myös valtionsisäisiä konflikteja ja sen soveltamisala on siten laajempi kuin vuoden 1954 Haagin sopimuksen soveltamisala tai kansainvälisen humanitaarisen oikeuden soveltamisala yleensä.

Geneven sopimusten (SopS 7–8/1955) kolmas lisäpöytäkirja ja Punaisen Ristin

liikkeen uusi tunnusmerkki punainen kristalli hyväksyttiin 7.12.2005. Uusi tunnusmerkki korostaa liikkeen universaalaa asemaa sekä vahvistaa riippumattoman ja neutraalin avustustyön asemaa ja parantaa humanitaarista työtä tekevien suojelua. Suomi on tukenut aktiivisesti uuden tunnusmerkin hyväksymistä. Punaisen kristallin hyväksyminen Punaisen Ristin liikkeen kolmanneksi tunnusmerkiksi on merkittävä humanitaarinen saavutus. Suomen tarkoituksena on allekirjoittaa Geneven sopimusten kolmas lisäpöytäkirja YK:n Ihmisoikeustoimikunnan kokouksen yhteydessä 13–14.3.2006 Genevessä.

Valtioimmunitteetti

YK:n yleiskokous hyväksyi joulukuussa 2004 valtioimmunitteettia koskevan yleissopimuksen valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta. Suomi allekirjoitti yleissopimuksen 14.9.2005. Sopimuksen pääsääntönä on valtion ja sen omaisuuden koskemattomuus eli immunitteetti toisen valtion tuomioistuimen toimivaltaan nähden. Valtio ei toisin sanoen lähtökohtaisesti ole velvollinen alistumaan oikeudellisesti toisen valtion tuomioistuimessa ilman suostumustaan. Vastaavasti valtion on pidättäydyttävä käyttämästä toimivaltaansa toista valtiota vastaan tuomioistuimessaan vireillä olevassa oikeudenkäynnissä ja varmistettava, että valtion tuomioistuimet kunnioittavat omasta aloitteestaan toisen valtion koskemattomuutta. Kansainvälisen tapaoikeuden periaatteiden mukaisesti koskemattomuutta kuitenkin rajoitetaan tekemällä pääsääntöön useita poikkeuksia muun muassa kaupallisen toiminnan osalta. Kyseessä on ensimmäinen valtioimmunitteettia koskeva maailmanlaajuinen sopimus. Suomen on tarkoitus ratifioida yleissopimus keväällä 2006.

5.2.14. Kansainvälinen rikostuomioistuin ja muut sotarikostuomioistuimet

Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC)

perussääntö hyväksyttiin Roomassa heinäkuussa 1998 ja se tuli voimaan 1.7.2002. Kansainvälinen rikostuomioistuin on ensimmäinen pysyvä, kansainvälistä toimivaltaa rikosasioissa käyttävä tuomioistuin. Tuomioistuimen toimivalta koskee vakavimpia, laajamittaisia kansainvälisiä rikoksia: joukkotuhontaa, rikoksia ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksia. Lisäksi toimivalta voidaan myöhemmässä vaiheessa ulottaa hyökkäysrikokseen.

Suomi allekirjoitti Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussääntöön 7.10.1998 ja ratifioi sen 29.12.2000 (SopS 55–56/2002). Perussääntö tuli siten Suomen osalta voimaan sen kansainvälisen voimaantulon ajankohtana 1.7.2002 (501/2002). Samanaikaisesti tulivat voimaan myös lait perussääntöön lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (1284/2000) samoin kuin perussääntöön edellyttämistä rikoslain muutoksista (1285/2000).

Ihmisoikeusloukkauksiin syyllystyneiden rankaisemattomuuden vähentäminen on ulkoasiainhallinnon strategian mukaisesti yksi painopiste kansainvälisen oikeuden alalla. Suomi on kuulunut rikostuomioistuimen aktiivisten tukijoiden joukkoon. Suomella oli merkittävä panos perussääntöön valmistelu- ja neuvotteluvaiheessa. Suomi hyväksyi myös ensimmäisten maiden joukossa yhteistyöhön tuomioistuimen kanssa tarvittavan lainsäädännön. Tuomioistuimessa toimii suomalainen tuomari, tohtori Erkki Kourula, joka valittiin tehtävänsä ensimmäisen kerran vuonna 2003 ja joka uudelleen valittiin tuomioistuimeen 26.1.2006.

Suomi on myös tehnyt tuomioistuimen kanssa todistajien ja heidän läheistensä uudelleensijoittamista koskevan sopimuksen, jonka eduskunta hyväksyi 15.12.2005 (HE 84/2005, EV 130/2005 vp). Suomi on myös aloittanut tuomioistuimen kanssa neuvottelut tuomioiden täytäntöönpanoa koskevasta sopimuksesta.

Suomi on tehnyt yhteistyösopimuksia myös muiden kansainvälisten tuomioistuinten kanssa. Entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän

sotarikostuomioistuimen kanssa on tehty sopimus tuomioiden täytäntöönpanosta (482/1997) ja todistajien sijoittamisesta (SopS 88/1999). Sierra Leonen erityistuomioistuimen kanssa allekirjoitettiin todistajien uudelleensijoittamista koskeva sopimus 29.9.2005. Sopimus on tarkoitus tuoda eduskunnan hyväksyttäväksi kevädistuntokaudella 2006.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön 29 artiklan mukaan rikosoikeudelliset vanhentumisajat eivät koske tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia rikoksia. Tämän mukaisesti eduskunta hyväksyi rikosoikeudellista vanhentumista koskevia rikoslain 8 luvun säännöksiä muutettavaksi niin, että syyteoikeus ei vanhennu, jos kysymyksessä on Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista rikoksista sodankäyntirikos, törkeä sodankäyntirikos, ihmisoikeuksien loukkaaminen poikkeuksellisissa oloissa tai törkeä ihmisoikeuksien loukkaaminen poikkeuksellisissa oloissa (HE 169/2005 vp, EV 187/2005). Oikeus tuomita rangaistus näistä rikoksista ei myöskään vanhentuisi eikä niistä tuomittu määräaikainen vankeusrangaistus raukeaisi. Muutokset tulivat voimaan 1.1.2006 (1162/2005).

Oikeusministeriö asetti lokakuussa 2005 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotus rikoslain 11 luvun muuttamiseksi siten, että sen säännökset vastaavat Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön joukkotuhontaa, rikoksia ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksia koskevia määräyksiä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa syksyllä 2006.

Tarkastelujaksolla Suomi on hyväksynyt myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen erioikeuksista ja vapauksista tehdyn sopimuksen (SopS 38/2005).

5.2.15. Kehitysyhteistyö

Kehitysyhteistyön alalla Suomen päämäärinä ovat erityisesti sitoutuminen YK:n vuosituhatjulistuksen tavoitteeseen äärimmäisen köyhyyden poistamisesta sekä sitoutuminen kehitysmaiden omistajuuden

tukemiseen ja kehitysyhteistyön pitkäjänteisiin panostuksiin. Mone nkeskisen kehitysyhteistyön osalta Suomi tekee pitkäjänteistä yhteistyötä vuosituhatjulistuksen toimeenpanon kannalta keskeisimpien YK-järjestöjen ja kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa rahoitussopimusten muodossa. Lähtökohtana on vahvistaa monenkeskisen järjestelmän toimintakykyä ja tuloksellisuutta.

5.2.16. Kansalaisuus

Suomen painopistealueena on kansainvälisellä tasolla viime aikoina ollut kansalaisuudettomuuden vähentäminen. Tähän liittyen on parhaillaan vireillä taustaselvitystyö Suomen liittymiseksi vuonna 1997 tehtyyn kansalaisuutta koskevaan Euroopan neuvoston yleissopimukseen ja vuonna 1961 tehtyyn kansalaisuudettomuuden vähentämistä koskevaan yleissopimukseen. Kansalaisuutta koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen yksi keskeisistä periaatteista on kansalaisuudettomuuden estäminen ja vähentäminen. Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisuudettomuutta koskevan yleissopimuksen tarkoituksena on samoin turvata kaikille henkilöille jonkin valtion kansalaisuus. Näiden sopimusten säännökset on tosin jo aiemmin otettu pitkälti huomioon Suomen kansalaisuuslain säädännössä.

Pohjoismaiden väestörekisteriä koskeva sopimus (SopS 49/1990), jolla muodostettiin pohjoismaista yhtenäinen rekisterialue, korvataan uudella pohjoismaisella väestörekisterisopimuksella, jonka tasavallan presidentti hyväksyi 2.12.2005. Sopimus tulee voimaan vuoden 2006 aikana. Uuden parannetun sopimuksen keskeisenä tavoitteena on väestön rekisteröinnin helpottaminen ja nopeuttaminen toiseen Pohjoismaahan muutettaessa. Erityisesti sen tarkoituksena on helpottaa ja nopeuttaa henkilötunnuksen saamista tulomaassa.

5.2.17. Ihmisten liikkuminen

Suomi noudattaa muiden Schengen-
valtioiden kanssa Euroopan unionin yhteistä
viisumipolitiikkaa. Koska yhteinen
viisumipolitiikka kuuluu Euroopan unionin
toimivaltaan, komission tehtävänä on
neuvotella kolmansien valtioiden kanssa
yhteisen viisumipolitiikan alaan kuuluvista
kysymyksistä.

Eurooppa-neuvosto hyväksyi marraskuussa
2004 niin sanotun Haagin ohjelman
vapauden, turvallisuuden ja oikeuden
lujittamisesta Euroopan unionissa (Tampere
II -ohjelma). Sen mukaan yhteistä
viisumipolitiikkaa on syytä kehittää edelleen
helpottamalla laillista matkustamista ja
torjumalla laitonta maahanmuuttoa. Näihin
tavoitteisiin pyritään yhdenmukaistamalla
kansallista lainsäädäntöä ja paikallisten
konsuliedustustojen menettelyjä yhä
enemmän. Haagin ohjelmassa pyritään
edelleen jatkamaan työskentelyä sen
varmistamiseksi, että kaikkien EU:n
jäsenvaltioiden kansalaiset voisivat
mahdollisimman pian matkustaa ilman
lyhytkaikaiseen oleskeluun myönnettävää
viisumia kaikkiin niihin kolmansiin maihin,
joiden kansalaiset voivat matkustaa
Euroopan unionin alueelle ilman viisumia.
Valtioiden välisiin suhteisiin liittyy kiinteästi
myös Haagin ohjelman viisumipolitiikkaa
koskevassa osuudessa mainitut
vastavuoroisuuden pohjalta myönnettävät
helpotukset viisumien myöntämisessä.
Käytännössä Euroopan unioni on jo
neuvotellut viisumihelpotuksista tai
aloittamassa neuvottelut Venäjän ja Ukrainan
kanssa, ja samalla valmistaudutaan
aloittamaan vastaavia neuvotteluja Länsi-
Balkanin maiden kanssa. Venäjän osalta
viisumihelpotussopimus on tarkoitus
allekirjoittaa vuoden 2006 alussa.
Mahdollisten uusien
neuvottelukumppaneiden
varalta valmistellaan Euroopan unionin puitteissa
viisumihelpotusneuvotteluita koskevia yleisiä
neuvotteluohjeita.

6. Muut kansainväliset sopimusjärjestelyt

Perustuslain 93 §:n 1 momentissa

mainittuihin muihin *kansainvälisiin
velvoitteisiin* kuin varsinaisiin
valtiosopimuksiin voidaan katsoa kuuluviksi
esimerkiksi eräät valtioiden perustaman
kansainvälisen järjestön sitovat päätökset,
jotka luovat järjestön jäsenmaille oikeuksia
ja velvollisuuksia. Tyypillinen esimerkki
tällaisesta on sopimuspuolten kokouksen
päätös, jolla on oikeudellisesti sitovaa
vaikutusta. Vastaavasti muihin
kansainvälisiin velvoitteisiin luetaan
kuuluviksi kahdensivuisella
valtiosopimuksella perustetun
pysyväisluonteisen toimielimen sitova
päätös. Tällaiset velvoitteet on rinnastettava
valtiosopimuksiin ja ne on voimaansaattettava
kansallisesti ja julkaistava kuten
valtiosopimuksetkin.

Muihin *kansainvälisiin instrumentteihin*
voidaan katsoa kuuluviksi erilaiset
oikeudellisesti sitomattomat asiakirjat, kuten
ohjeet ja suositukset. Lisäksi näihin luetaan
kuuluviksi eri valtioiden toimivaltaisten
viranomaisten väliset kansainväliset
hallintosopimukset, jotka usein nimetään
yhteisymmärryspöytäkirjoiksi (Memorandum
of Understanding, MoU). Kyseiset asiakirjat
ovat yleistyneet useilla hallinnon aloilla
viime vuosina. Tämä on johtunut
viranomaisten välisen kansainvälisen
yhteistyön lisääntymisestä esimerkiksi
puolustushallinnon, tietojenvaihdon,
koulutuksen ja erilaisten yhteishankkeiden
aloilla. Yhteisymmärryspöytäkirjalla
tarkoitetaan yleensä valtioiden välillä
laadittua asiakirjaa, jonka lähtökohtaisena
tarkoituksena ei ole luoda oikeudellisesti
sitovia vaikutuksia. Tämän vuoksi
yhteisymmärryspöytäkirjat eivät yleensä
edellytä erillistä kansallista
voimaansaattamista eikä niitä yleensä
julkaista taikka rekisteröidä YK:ssa.

Perinteisesti on katsottu, että viranomaisilla
(ministeriöillä) on oikeus tehdä
kansainvälisiä hallintosopimuksia oman
toimialansa ja määrärahojensa puitteissa.
Kansainvälisiin hallintosopimuksiin ei saa
sisältyä eduskunnan toimivaltaan kuuluvia
asioita eikä niillä saa olla ulkopoliittisia
ulottuvuuksia. Käytännössä kansainvälinen
hallintosopimus voi sisältää määräyksiä vain

asianomaisten viranomaisten väliseen tavanomaiseen yhteistyöhön liittyvistä teknisistä tai muutoin asialliselta merkitykseltään vähäisistä kysymyksistä. Sillä ei siis saisi olla viranomaisen oman toimivallan ulkopuolelle ulottuvia vaikutuksia, vaan lähtökohtana on viranomaisen sopimuksentekotoimivallan suppeus. Viime aikoina kansainvälisiin hallintosopimuksiin on alettu kuitenkin jossain määrin sisällyttämään myös valtioita sitovia määräyksiä, mikä on tietyllä tavalla hämärtänyt näiden asiakirjojen ja perinteisten kansainvälisten velvoitteiden välistä eroa.

Valtionhallinnossa kansainvälisiä hallintosopimuksia on käytetty perinteisesti esimerkiksi viranomaisten tietojenvaihdossa ja käytännön yhteistyön helpottamisessa. Näin on esimerkiksi rikosoikeudellisen yhteistyön, maahanmuuttoasioiden, rajaturvallisuuden, väestökirjanpidon sekä maa- ja metsätalouden alalla. Tieteellisteknisissä yhteistyössä sekä kehitysyhteistyössä yhteistyömuistiot ovat lisänneet jatkuvasti merkitystään. Tieteellisteknisissä yhteistyössä yhteisymmärryspöytäkirjoja on tehty etenkin EU:n ulkopuolisten maiden kanssa.

Puolustushallinnossa yhteisymmärryspöytäkirjojen määrä on kasvanut erityisesti Suomen allekirjoitettua 16.12.1996 Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen (Pfp SOFA) ja sen lisäpöytäkirjan. Sopimuksen viittaussäännöksen mukaan jokaisesta kansainvälisestä harjoituksesta laaditaan erillinen MoU-asiakirja, jossa sovitaan kuhunkin harjoitukseen liittyvistä käytännön teknisistä yksityiskohdista.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla yhteisymmärryspöytäkirjoja käytetään esimerkiksi elävien eläinten tai eläinkunnasta saatujen tuotteiden kaupan edistämiseksi. Tällaisia hallintosopimuksia on viime aikoina tehty muun muassa Kiinan, Taiwanin ja Japanin kanssa.

Ympäristöministeriön hallinnon alalla Suomi on tehnyt Viron, Liettuan, Latvian ja

Unkarin kanssa ympäristönsuojeluyhteistyötä koskevia ministeriötason yhteistyöpöytäkirjoja sekä Kiinan ja Ukrainan kanssa ympäristönsuojelua koskevat yhteisymmärryspöytäkirjat. Lisäksi Suomella on yhteisymmärryspöytäkirjoja Viron, Latvian, Liettuan ja Ukrainan kanssa Kioton pöytäkirjan yhteistoteutusmekanismeista (JI, Joint Implementation). Asunto- ja rakennusalaalla on aikaisemmin käytetty yhteisymmärryspöytäkirjoja, mutta nämä eivät ole enää voimassa. Vastaavasti on käynyt jätteiden siirtoa koskevien yhteisymmärryspöytäkirjojen suhteen.

Valtiovarainministeriön toimialalla verotuksen ja tulliyhteistyön alalla on sovellettu menettelyä, jossa valtioiden välillä on ensin laadittu valtiosopimus, jota yhteisymmärryspöytäkirja on sitten täydentänyt yksityiskohtaisten menettelyjen osalta. Rahoitusosalta voidaan mainita esimerkkinä vuonna 2005 tehty EU-maiden pankkivalvojen, keskuspankkien ja valtiovarainministerien allekirjoittama yhteisymmärryspöytäkirja, joka määrittelee, milloin ja miten konsultaatiot viranomaisten kesken on aloitettava rahoitusmarkkinakriisin uhatessa. Sopimuksen mukaan muita viranomaisia on informoitava, kun kriisin mahdollisuus on olemassa tai kun joku osapuolista haluaa selvittää muilta osapuolilta, onko tällaista uhkaa olemassa. Sopimus kattaa vain sellaiset tilanteet, joilla arvioidaan olevan vaikutuksia yli rajan. Sopimus ei ole juridisesti sitova, vaan vapaaehtoiseen yhteistyöhön perustuva aieasiakirja.

Maahanmuuttoasioissa yhteisymmärryspöytäkirjojen tarve on vähentynyt muun muassa siksi, että Baltian maista on tullut EU:n jäsenvaltioita. MoU-asiakirjoilla on sovittu työolomajärjestelyistä muutamien valtioiden kanssa. Neuvottelut Suomen ja Venäjän välillä MoU:n tekemiseksi yhteistyön kehittämisestä maahanmuuttoasioissa ovat meneillään.

Pelastustoimen alalla Suomen ja Viron pelastustoimesta vastaavat valtakunnalliset viranomaiset ovat allekirjoittaneet operatiivisen pöytäkirjan käytännön

menettelytavoista, joita sovelletaan valtiosopimuksen mukaisissa ilmoitus- ja avunantoprosesseissa. Samanlaista menettelyä on noudatettu Suomen ja Venäjän välillä, joskin osapuolina ovat olleet aluehallintoviranomaiset valtiosopimuksissa myönnetyn toimivallan nojalla. Rajavaltuudet ovat sopineet eräistä menettelytavoista. Naapurimaiden

ulkopuolelta Ukraina on esittänyt Suomelle MoU-tyyppistä asiakirjaa. Myös Suomen tekemiä meri- ja lentopelastussopimuksia Ruotsin (SopS 27/1994), Viron (SopS 53/1999) ja Venäjän (SopS 28/1994) kanssa on tarkennettu valtioiden meri- ja lentopelastuksesta vastaavien viranomaisten välisillä pöytäkirjoilla, joista tuorein on hyväksytty marraskuussa 2005 Suomen ja Ruotsin välillä.

Kehitysyhteistyössä yhteisrahoituksen käytännöistä on sovittu yhteistyömuistioissa ohjelmayön puitteissa. Suomen ja yhteistyömaan välillä neuvotellaan yhteisrahoitusasiakirja, jossa määritellään muun muassa yhteistyön tavoitteet sekä yhteiset toimeenpano-, seuranta- ja raportointikäytännöt. Tällä on pyritty harmonisoimaan niitä käytäntöjä, joista avunantajamaat kehitysmaan kanssa kahdenvälisissä sopimuksissa sopivat. Koska kehitysyhteistyössä pyrkimyksenä on ollut siirtyminen kahdenvälisistä hankkeista nimenomaan ohjelmamuotoiseen yhteistyöhön, on yhteistyömuistioiden merkitys kehitysyhteistyön välineenä viime vuosina merkittävästi kasvanut. Suomi on osallistunut aktiivisesti yhteisrahoitusasiakirjojen valmisteluun edustustojensa välityksellä muun muassa Tansaniassa, Mosambikissa ja Nicaraguassa. Lopullisesti Suomi sitoutuu budjettituki yhteistyöhön tekemällä yhteistyömaan kanssa yhteisrahoitusasiakirjaa täydentävän kahdenvälisen sopimuksen, jossa määritellään muun muassa Suomen myöntämän tuen suuruus.

Tieto- ja viestintäteknologian alalla etenkin Aasian maat ovat osoittaneet suurta kiinnostusta kehittää hallintojen välistä yhteistyötä ja tietojenvaihtoa Suomen kanssa.

Yhtenä esimerkkinä voi mainita Suomen hallituksen ja Hong Kongin erityishallintoalueen hallituksen tammikuussa 2000 allekirjoittama yhteisymmärryspöytäkirja tieto- ja viestintäteknologiaa koskevan yhteistyön osalta. Tämä yhteisymmärryspöytäkirja vahvistettiin uudelleen osapuolten kesken vuonna 2005.

7. Suomen varaumakäytäntö

7.1. Varauamat ja selitykset

Varaamalla tarkoitetaan valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen 2 artiklan mukaan *"miten tahansa muotoiltua tai nimitettyä yksipuolista selitystä, jonka valtio antaa allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai hyväksyessään valtiosopimuksen tai siihen liittyessään ja jonka tarkoituksena on valtiosopimuksen tiettyjen määräysten oikeudellisten vaikutusten poistaminen tai muuttaminen sovellettaessa niitä tähän valtioon"*.

Suomi on valtiosopimuskäytännössään pyrkinyt tekemään sopimuksiin mahdollisimman vähän varauksia. Varauksia muotoiltaessa on kiinnitetty erityistä huomiota valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen 19 artiklaan. Sen mukaan valtio voi tehdä varauksen, jollei a) varauksia ole kielletty valtiosopimuksessa; b) valtiosopimus määrää, että vain tiettyjä varauksia voidaan tehdä; tai c) varauksia a tai b kohtaan kuulumattomissa tapauksissa ole ristiriidassa valtiosopimuksen tarkoituksen ja päämäärän kanssa.

Ulkoasiainministeriön valtiosopimussopiaan mukaan varauksen on oltava riittävän yksityiskohtaisesti muotoiltu. Valtio ei voi esimerkiksi vain yleisesti vedota valtiosopimuksen lainsäädäntönsä sopimuksen määräysten täyttämättä jättämisen perusteena tai ilmoittaa noudattavansa sopimusta vain siltä osin kuin se ei ole ristiriidassa valtiosopimuksen lainsäädännön kanssa. Varauksia ei saa myöskään olla ristiriidassa sopimuksen päämäärän tai tarkoituksen kanssa.

7.2. Suomen varaumakäytäntö vuosina 1997 - 2005

Pääsääntöisesti Suomen tulisi pyrkiä jo sopimusneuvotteluissa siihen, että sopimus vastaa Suomen tavoitteita, jolloin varauman tekeminen sopimukseen ei ole tarpeen.

Yleensä Suomi ei tee varaumia tai anna selityksiä, julistuksia tai ilmoituksia sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä. Tästä käytännöstä joudutaan toisinaan poikkeamaan, kun Euroopan unionin jäsenvaltiot ja yhteisö päättävät yhteisesti tehdä tällaisen toimenpiteen allekirjoittamisen yhteydessä (Valtiosopimusopas, s. 28). Toimenpiteen suorittaminen vasta sopimukseen sitoutumisen yhteydessä on perusteltua, koska tällöin voidaan riittävästi harkita toimenpiteen tarpeellisuutta ja hankkia sille tarvittava eduskunnan hyväksyminen, jos kysymyksessä on varauma tai selitys, jolla on vaikutuksia sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten soveltamiseen Suomessa.

Käytännössä Suomen valtiosopimuksiin tekemät varaumat ovat johtuneet yleensä siitä, että Suomen lainsäädäntö on ollut ristiriidassa tietyn sopimusmääräyksen kanssa, eikä lainsäädäntöä ole voitu saattaa yhdenmukaiseksi sopimuksen kanssa siinä vaiheessa, kun Suomi sitoutuu sopimukseen. Suomi on pyrkinyt peruuttamaan varaumat heti Suomen lainsäädännön sen mahdollistaessa. Toisinaan Suomen tekemä varauma on ollut luonteeltaan pysyvämpi, kun kysymyksessä on ollut ristiriita sopimuksen määräyksen ja Suomen oikeusjärjestelmän kannalta keskeisen säännöksen kanssa.

Vuosina 1997–2005 voimaan tulleisiin kansainvälisiin sopimuksiin sisältyy ainoastaan neljä sopimusta, joihin sitoutuessaan Suomi on tehnyt varaumaksi yksilöidyn toimenpiteen. Suomi on antanut tarkasteluajanjaksolla myös selityksiä, joista osalla voi olla varaumanluonteisia oikeusvaikutuksia. Useimmiten niitä voidaan luonnehtia tulkintaselityksiksi.

Lisäksi Suomi on antanut useisiin sopimuksiin sitoutuessaan hyvin monenlaisia

selityksiä, julistuksia tai ilmoituksia. Niissä määritellään, mihin tai miten sopimusta Suomessa sovelletaan tai valinnaismääräyksiä sisältävien sopimusten, niin sanottujen menu-sopimusten ollessa kyseessä, mitä sopimuksen määräyksiä Suomi sitoutuu no udataamaan. Niissä tunnustetaan valitusoikeus tai Euroopan yhteisön tai muun tuomioistuimen tai toimielimen tuomiovalta. Niissä selitetään sopimuksen soveltamista Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Rikostentorjuntaa, rikoksentehtävien luovuttamista ja oikeusapua koskevat sopimukset edellyttävät usein monenlaisia ilmoituksia esimerkiksi noudatettavasta menettelystä, toimivaltaisista viranomaisista ja kielistä. Toisinaan sopimusta voidaan soveltaa väliaikaisesti vastaavan sitoumuksen tekevien valtioiden välillä. Ne sisältävät myös sopimuksen edellyttämiä tai mahdollistamia muita ilmoituksia.

Suomi on peruuttanut tarkasteluajanjakson aikana seitsemään kansainväliseen sopimukseen tekemiään varaumia. Varaumat on peruutettu sen jälkeen, kun Suomen lainsäädäntö on saatettu yhdenmukaiseksi yleissopimusten määräysten kanssa. Toisinaan varaumia on myös myöhemmin supistettu, kuten tapahtui Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan tehdyn varauman suhteen. Varauma perustui sopimuksen 6 artiklan valossa Suomen puutteelliseen lainsäädäntöön suullisten oikeudenkäyntien osalta.

Suomen tekemät varaumat, julistukset ja selitykset sekä niiden peruutukset vuosina 1997–2005 on esitetty tarkemmin liitteessä A.

7.3. Muiden valtioiden tekemien varaumien ja selitysten vastustaminen

Suomi seuraa aktiivisesti monenvälisiin sopimuksiin, erityisesti ihmisoikeussopimuksiin, tehtyjä varaumia ja vastustaa niitä tarvittaessa. Suomi on pääsääntöisesti vastustanut varaumia, joiden on katsottu olevan sopimuksen tarkoituksen ja päämäärän vastaisia ja täten Wienin

yleissopimuksen 19 artiklan tarkoittamia kiellettyjä varaumia. Tarkoituksena on reagoida kansainvälisen oikeuden vastaiseen toimintaan sekä suojella etenkin ihmisoikeussopimusten koskemattomuutta.

Wienin valtiosopimuksia koskeva yleissopimus ei määrittele kiellettyjen varaumien tai niitä koskevien vastalauseiden oikeusvaikutuksia. Suomi katsoo, että sopimuksen tarkoituksen ja päämäärän vastainen varauma on lähtökohtaisesti mitätön. Sopimus on siten voimassa varauman tehneen ja sitä vastustaneen sopimuspuolen välillä kokonaisuudessaan, eikä kielletyn varauman tehnyt valtio voi vedota varaumaan.

Suomi on pitänyt sopimuksen tarkoituksen ja päämäärän vastaisina paitsi sellaisia varaumia ja julistuksia, jotka ovat ristiriidassa keskeisten sopimusmääräysten kanssa, myös varaumia, jotka yleisluonteisuutensa vuoksi herättävät epäilyksiä varauman tehneen valtion sitoutumisesta sopimuksen määräysten noudattamiseen ja sen päämäärän ja tarkoituksen toteuttamiseen. Yleisissä varaumissa vedotaan usein kansallisen lainsäädännön ensisijaisuuteen sopimuksen määräyksiin nähden täsmällistä riittävässä määrin kansallisen lainsäädännön sisältöä. Varaumat eivät tällöin anna sopimus oikeudellisesti riittävän täsmällistä kuvaa siitä, mihin varauman tehnyt valtio on ylipäätään sitoutunut luoden täten oikeudellisesti epätydyttävän tilanteen.

Varaumien vastustaminen on osa kansainvälistä sopimuspolitiikkaa. Suomi samoin kuin muut Pohjoismaat ja useat EU:n jäsenvaltiot käyttävät varaumien vastustamista aktiivisen sopimus- ja ihmisoikeuspolitiikan välineenä. Jotta vastaväitteillä olisi toivottava vaikutus, on erityisen tärkeää, että varaumien vastustamiseen turvaututaan harkiten ja johdonmukaisesti sekä ulkoasiainministeriön oikeudellista osastoa konsultoiden.

Suomen vastustamat varaumat ja julistukset on esitetty tarkemmin liitteessä B.

LIITE A

SUOMEN TEKEMÄT VARAUMAT, JULISTUKSET JA SELITYKSET SEKÄ NIIDEN PERUUTUKSET VUOSINA 1997–2005

VARAUMAT

<i>Sopimus</i>	<i>Varauman sisältö</i>
Sopimus Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelemisesta (SopS 9/2000)	eräiden lintujen metsästäminen Ahvenanmaalla
Villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus (SopS 44–45/1976)	eräät III liitteeseen lisätyt lajit
Eräiden Euroopan valtioiden hallitusten julistus Ariane-kantoraketin tuotantovaiheesta (SopS 26/2002)	valtion vastuun rajoittaminen
Lahjontaa koskeva Euroopan neuvoston rikosoikeudellinen yleissopimus (SopS 107–108/2002)	- sopimuksessa tarkoitettujen tekojen säätäminen rangaistavaksi vain siltä osin kuin niitä voidaan pitää lahjusrikoksina tai osallisuutena niihin - kaksoisrangaistavuuden edellytys

SELITYKSET

<i>Sopimus</i>	<i>Selityksen sisältö</i>
Sopimus Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta ja sen lisäpöytäkirja (SopS 64–65/1997)	ulkomaisen tuomioistuimen oikeus käyttää tuomiovaltaa Suomen alueella

- Sopimuksen toinen lisäpöytäkirja (SopS 72–73/2005)	ulkomaisen tuomioistuimen oikeus käyttää tuomiovaltaa Suomen alueella
Miinojen, ansojen ja muiden taisteluvälineiden käyttöä koskevista kielloista tai rajoituksista tehty muutettu pöytäkirja (SopS 91/1998)	- pöytäkirjan soveltuminen myös rauhanaikana - ajoneuvon läsnäolosta räjähtäväksi suunnitellut miinat
Yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi (SopS 91–92/1999)	- sopimusmääräysten täytäntöönpano Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken - sopimusmääräysten täytäntöönpano Unidroit'n sopimuksen mukaisesti
Unidroit'n yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä (SopS 93–94/1999)	sopimusmääräysten täytäntöönpano Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken
Hajallaan olevia kalakantoja ja laajasti vaeltavien kalakantojen säilyttämistä ja hoitoa koskevien YK:n merioikeusyleissopimuksen määräysten täytäntöönpanosta tehty sopimus (SopS 80–81/2003)	EY:n toimivaltaa koskeva julistus useita tulkintaselityksiä yhdessä EY:n ja sen jäsenvaltioiden kanssa
Yleissopimus tiedonsaannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa (SopS 121–122/2004)	- sopimuksen tulkintaa koskeva selitys soveltamisesta valtioneuvoston periaatepäätösmenettelyssä - sopimuksen tulkintaa koskeva selitys soveltamisesta monilupaisissa hankkeissa
Kansainvälisen televiestintäliiton peruskirjan ja Kansainvälisen televiestintäliiton yleissopimukset muutokset (SopS 155/2004)	- useita selityksiä, jotka liittyivät EY:n velvoitteisiin ja päiväntasaajamaiden vaatimukseen hallita geostationäärisen satelliittiradan segmenttejä - aiemmat varaukset ja selitykset pidettiin voimassa

VARAUMIEN JA SELITYSTEN PERUUTUKSET

<i>Sopimus</i>	<i>Varauman tai selityksen sisältö</i>
Eurooppalainen yleissopimus lemmikkieläinten suojelusta (SopS 49/1992)	lemmikkieläinten hännän työstäminen
Yleissopimus työjärjestön työtiloista (SopS 18/1988)	työvoimakustannustilastojen laatiminen
Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemiseksi (SopS 18–19/1990, 63/1990)	useita varaumia koskien oikeutta suulliseen käsittelyyn
Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva eurooppalainen yleissopimus (SopS 32–33/1971)	luovuttamisvelvollisuuden rajaaminen
Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus ja sen pöytäkirja (SopS 77/1968)	(useita varaumia)
Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskeva eurooppalainen yleissopimus (SopS 30/1981)	sitoutuminen tarjoamaan oikeusapua tietyssä tilanteessa
Valtiosopimus-oikeutta koskeva Wienin yleissopimus (SopS 32–33/1980)	valtion- ja hallitusten päämiesten sekä ulkoasiainministereiden oikeus edustaa valtiotaan valtiosopimusten tekemisen eri vaiheissa tehtävänsä nojalla ja tarvitsematta esittää valtuutusta
Eurooppalainen yleissopimus terrorismin vastustamisesta (SopS 16/1990)	oikeus kieltäytyä luovuttamasta rikoksesta epäiltyä henkilöä sellaisen sopimuksessa mainitun rikoksen johdosta, jota sopimusvaltio pitää poliittisena rikoksena

VARAUMIEN SUPISTUKSET

<i>Sopimus</i>	<i>Varauman sisältö</i>
Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 63/1999)	oikeudenmukainen oikeudenkäynti (varaamaa supistettu 1998, 1999 ja 2001)

LIITE B

SUOMEN VASTUSTAMAT VARAUMAT JA JULISTUKSET MONENVÄLISISSÄ
VALTIOSOPIMUKSISSA

IHMISOIKEUSSOPIMUKSET

<i>Sopimus</i>	<i>Varauman tekijä</i>	<i>Vastustamisen pvm</i>
Yleissopimus joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi (9.12.1948), (SopS 5/1960)	Yhdysvallat	22.12.1989
Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus (21.12.1965), (SopS 37/1970)	Jemen	7.7.1989
	Saudi-Arabia	6.2.1998
Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (16.12.1966), (SopS 8/1976)	Yhdysvallat	28.9.1993
	Kuwait	25.7.1997
	Turkki	13.10.2004
	Mauritania	15.11.2005
Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (16.12.1966), (SopS 6/1976)	Kuwait	25.7.1997
	Bangladesh	13.12.1999
	Turkki	13.10.2004

Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (18.12.1979), (SopS 68/1986)	Libya	8.6.1990
	Malediivit	5.5.1994
	Kuwait	17.1.1996
	Libya	16.10.1996
	Malesia	16.10.1996
	Lesotho	1.11.1996
	Singapore	21.11.1996
	Pakistan	6.6.1997
	Niger	24.10.2000
	Pohjois-Korea	5.3.2002
	Mauritania	20.5.2002
	Saudi-Arabia	8.10.2002
	Bahrain	10.3.2003
	Syyria	17.6.2003
Mikronesia	7.9.2005	
Arabiemiraattien liitto	15.11.2005	
Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus (10.12.1984), (SopS 60/1989)	USA	27.2.1996
	Bangladesh	13.12.1999
	Qatar	16.1.2001
Lapsen oikeuksien yleissopimus (20.11.1989), (SopS 60/1991)	Indonesia	25.7.1991
	Pakistan	25.7.1991
	Qatar	9.6.1993
	Syyria	24.6.1994
	Iran	5.9.1995
	Malesia	14.6.1996
	Qatar	14.6.1996
	Singapore	26.11.1996
Oman	6.2.1998	

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostitutiosta ja lapsipornografiasta (25.5.2000)	Qatar	10.3.2003
---	-------	-----------

NAISTEN ASEMAA KOSKEVAT YLEISSOPIMUKSET

<i>Sopimus</i>	<i>Varauman tekijä</i>	<i>Vastustamisen pvm</i>
Suostumusta avioliittoon, vähimmäisavioikää ja avioliittojen kirjaamista koskeva yleissopimus (10.12.1962), (SopS 50/1964)	Bangladesh	13.12.1999

RANGAISTUSASIOIHIN JA TERRORISMIIN LIITTYVÄT YLEISSOPIMUKSET

<i>Sopimus</i>	<i>Varauman tekijä</i>	<i>Vastustamisen pvm</i>
Terrorististen pommi-iskujen torjumista koskeva kansainvälinen yleissopimus (15.12.1997), (SopS 60/2002)	Pakistan	17.6.2003
Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö (17.7.1998), (SopS 56/2002)	Uruguay	8.7.2003
Terrorismin rahoituksen torjumista koskeva kansainvälinen yleissopimus (9.12.1999), (SopS 74/2002)	Jordania Syyria ja Egypti	29.4.2004 20.7.2005

HUUMEITA JA PSYKOTROOPPISIA AINEITA KOSKEVAT YLEISSOPIMUKSET

<i>Sopimus</i>	<i>Varauman tekijä</i>	<i>Vastustamisen pvm</i>
YK:n yleissopimus huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan (20.12.1988), (SopS 44/1994)	Libanon	25.4.1997

YMPÄRISTÖSOPIMUKSET

<i>Sopimus</i>	<i>Varauman tekijä</i>	<i>Vastustamisen pvm</i>
Valaanpyynnin säätelyä koskeva kansainvälinen yleissopimus (2.12.1946), (SopS 44/1994)	Islanti	15.5.2003

VIREILLÄ OLEVIEN SOPIMUSTEN LUETTELO

MAA/JÄRJESTÖ	SOPIMUS	VK	AV	HE/EV	R, H, L	HOITAA
ALGERIA	Sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskeva sopimus		AV: 30.12.04	HE: 16.09.05		UM/KPO-06
ARMENIA	Sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus		AV: 17.09.04	HE: 16.09.05		UM/KPO-06
	Sopimus tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi	parafoitu 06.10.05				VM/VO
AUSTRALIA	Lentoliikennesopimus	VK: 11.06.99				LVM
AZERBAIDZHAN	Sopimus tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi	VK: 05.06.98 parafoitu 04.11.04	AV: 16.09.05 A: 29.09.05			VM/VO
	Tulliyhteistyösopimus	Azerbaidzhan toimittanut sopimusluon- noksen 13.06.05				VM
BAHRAIN	Lentoliikennesopimus	VK: 27.02.98				LVM
BANGLADESH	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 12.01.06 (VN)				UM/KPO-06
BOLIVIA	Bolivian kaksikielisyysopetusohjelman toteuttamista koskeva sopimus		AV: 31.05.02		H: 31.05.02	UM/ASA-33
BOSNIA- HERTSEGOVINA	Sopimus Suomen tuesta Bosnia-Hertsegovinan sosiaalisen sektorin kehittämishankkeelle (vaihe II)		AV: 26.10.01		H: 26.10.01	UM/EUR-13
	Sopimus Suomen tuesta Bosnia-Hertsegovinan tasa-arvohankkeelle (vaihe II)		AV: 26.10.01		H: 26.10.01	UM/EUR-13
BRASILIA	Sijoitusten suojelua ja edistämistä koskeva sopimus			EV: 12.04.96	H: 12.04.96	UM/KPO-06

	Sopimus diplomaattisen edustuston ja konsuliedustuston sekä kansainväliseen järjestykseen akkreditoitujen edustuston henkilöstön perheenjäsenten työskentelystä				noottienvv. 10.10.03	UM/OIK-12
CHILE	Sopimus sosiaaliturvasta		AV: 21.02.97 A: 07.03.97	HE: 13.11.98 EV: 22.01.99	H: 22.01.99	STM
COSTA RICA	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 26.03.99	AV: 16.11.01	HE: 28.03.02 EV: 14.06.02	H: 14.06.02	UM/KPO-06
DOMINIKAANINEN TASAVALTA	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta		AV: 16.11.01	HE: 28.03.02 EV: 14.06.02	H: 14.06.02	UM/KPO-06
EL SALVADOR	El Salvadorin ympäristöhankkeen toteuttamista koskeva sopimus		AV: 31.01.03		H: 31.01.03	UM/ASA-33
ETIOPIA	Sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus	VK: 17.02.05 (VN)				UM/KPO-06
GEORGIA	Sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus	VK: 16.09.04 (VN)				UM/KPO-06
GHANA	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 12.01.06 (VN)				UM/KPO-06
GUATEMALA	Sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus	VK: 16.09.04 (VN)	AV: 08.04.05	HE: 25.11.05		UM/KPO-06
HONGKONG	Lentoliikennesopimuksen muutos				noottienvv. 19.05.05	LVM
	Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva sopimus		AV: 29.04.05			OM
INDONESIA	Lentoliikennesopimus	VK: 13.09.96	AV: 17.10.97 A: 07.11.97		H: 28.11.97	LVM
ISO-BRITANNIA	Sopimus tuontipolttoaineiden velvoitevarastojen sijoittamisesta	VK: 01.04.99				KTM
ITALIA	Sopimus turvallisuusluokiteltujen tietojen vastavuoroisesta suojaamisesta	VK: 26.05.05 (VN)				OM
JAPANI	Lentoliikennesopimuksen liitteen muuttaminen	neuvottelut Tokiossa 09.- 10.10.96			Suomen hyväksymisnootti toimitettu 27.03.97	LVM

JORDANIA	Sopimus Jordanian kuningaskuntaan Irakin poliisijoukkoja kouluttamaan lähetettyjen suomalaisten poliisien asemasta		AV: 12.11.04 AV: 04.02.05		H: 12.11.04 H: 04.02.05	UM/POL-08
KANADA	Sopimus tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi	parafoitu 30.09.04	AV: 02.12.05			VM/VO
KAZAKSTAN	Tuloverosopimus	VK: 17.03.95 parafoitu 24.03.05				VM/VO
	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 08.06.05 (VN)				UM/KPO-06
KENIA	Sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus	VK: 27.01.05 (VN)				UM/KPO-06
KIINA	Sijoitusten suojelua koskevan sopimuksen muuttaminen	VK: 20.05.96	AV: 29.10.04	HE: 05.08.05		UM/KPO-06
KUUBA	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 30.06.00	AV: 24.08.01	HE: 25.01.02 EV: 05.06.02	H: 05.06.02	UM/KPO-06
LAOS	Sopimus metsien sertifioinnin kehittämisestä		AV: 12.07.02		H: 12.07.02	UM/ASA
	Karttalaitoksen kehittämissopimusta koskeva muutossopimus		AV: 01.02.02		H: 01.02.02	UM/ASA
LIBYA	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 01.09.05 (VN)				UM/KPO-06
LIETTUA	Viisumivapausopimuksen muutos				noottienvv. 21.12.01	UM/OIK-33
MAKEDONIA	Tulliyhteistyösopimus					VM
MALESIA	Lentoliikennesopimus	VK: 05.09.97	AV: 17.10.97		H: 28.11.97	LVM
	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 26.05.05 (VN)				UM/KPO-06
MAROKKO	Tuloverosopimus					VM/VO
NICARAGUA	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta		AV: 29.08.03	HE: 10.10.03 EV: 02.04.04	H: 02.04.04	UM/KPO-06
NIGERIA	Sijoitusten edistämistä ja suojaamista	VK: 27.01.05	AV: 15.06.05	HE: 22.12.05		UM/KPO-06

	koskeva sopimus	(VN)	A: 22.06.05			
NORJA	Sopimus tavaroiden ja palvelujen vaihdon ylläpitämisestä sota- ja kriisitilanteissa		AV: 18.03.05			KTM
PAKISTAN	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 16.06.04 (VN)				UM/KPO-06
PALESTIINALAIS-HALLINTO	Palestiinan opetussektorin tukihanketta (vaihe II) koskeva sopimus		AV: 17.10.01		H: 17.10.01	UM/ALI-41
PERU	Hankesopimus Suomen avusta Perun huumeidentorjuntavirasto DEVIDAn "Vaihtoehtoiset elinkeinomuodot huumeviljelylle" -kenttähankkeelle Pichisjoen laaksossa		AV: 23.06.05		H: 23.06.05	UM/ASA-33
PUOLA	Sopimus laittomasti maahan saapuvien ja maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamisesta	VK: 05.04.01				SM
RUOTSI	Rajajokisopimuksen ja siihen liittyvän kalastussäännön uusiminen	VK: 14.02.02 (VN) muutos: 28.11.02 (VN)	AV: 21.12.04 A: 22.12.04			MMM/MALO
	Sopimus rajakuntayhteistyöstä					SM
SAMBIA	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 21.10.04 (VN)	AV: 02.09.05 A: 07.09.05			UM/KPO-06
SAUDI-ARABIA	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 30.04.99				UM/KPO-06
SERBIA JA MONTENEGRO	Sopimus Suomen tuesta Serbian opetussektorin kehittämishankkeelle		AV: 25.01.02		H: 25.01.02	UM/EUR-15
	Sopimus Suomen tuesta Jugoslavian ympäristölainsäädännön kehittämishankkeelle		AV: 22.02.02		H: 22.02.02	UM/EUR-15
	Sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus		AV: 29.04.05 A: 23.05.05			UM/KPO-06
	Sopimus tuesta Montenegron opetussektorin kehittämishankkeelle		AV: 11.11.05		H: 11.11.05	UM/EUR-15
SINGAPORE	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja	VK: 07.11.97				UM/KPO-06

	suojaamisesta					
SVEITSI	Tuloverosopimuksen muutos	parafoitu 10.08.05				VM/VO
THAIMAA	Lentoliikennesopimuksen muuttaminen				noottienvv. 18.02.00	LVM
	Lentoliikennesopimuksen reittitaulukon muuttaminen				noottienvv. 09.05.03	LVM
TUNISIA	Tuloverosopimus	VK: 12.07.96				VM/VO
	Sopimus yhteistyöstä siviilioikeudellisissa asioissa	VK: 20.11.03 (VN)				OM
UUSI-SEELANTI	Tuloverosopimuksen muutos	parafoitu 20.09.00				VM/VO
UZBEKISTAN	Tulliyhteistyösopimus	Uzbekistan jättänyt luonnoksen 25.04.01				VM
	Sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus	VK: 12.05.05 (VN)				UM/KPO-06
VALKO-VENÄJÄ	Kansainvälistä maantieliikennettä koskeva sopimus ja sen lisäpöytäkirja		AV: 06.06.97 A: 24.06.97	HE: 30.01.04 EV: 02.04.04	H: 02.04.04	LVM
	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 26.05.05 (VN)				UM/KPO-06
	Tulliyhteistyösopimus					VM
	Tuloverosopimus	Neuvottelut tarkoitus aloittaa helmikuussa 06				VM/VO
VENEZUELA	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 26.06.98				UM/KPO-06
VENÄJÄ	Periaatesopimus Imatra-Svetogorskin ja Kellosekä-Sallan rajanylityspaikkojen avaamisesta kansainvälisiksi rajanylityspaikoiksi	Saatettu voimaan kansainvälisen ajoneuvo-				UM/OIK-12

		liikenteen osalta				
	Oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa tehdyn sopimuksen tarkistaminen		VK: 17.03.00 VK: 01.09.00			UM/OIK-32
	Periaatesopimus Kuusamon ja Sallan rajanylityspaikkojen avaamisesta				noottienvv. 16.04.92 noottienvv. 09.11.01 (Kuusamo- Suoperä)	UM/OIK-12
	Sopimus Suomen ja Venäjän välisen valtakunnanrajan ylityspaikoista 11 päivänä maaliskuuta 1994 tehdyn sopimuksen muuttamisesta		AV: 05.03.04			UM/OIK-12
	Suomen tasavallan ja Sosialististen neuvostotasavaltain liiton kesken Saimaan kanavan Neuvostoliitolle kuuluvan osan ja Malyj Vysotskij-saaren vuokraamisesta Suomen tasavallalle tehdyn sopimuksen uudistaminen	VK: 25.11.04 (VN)				LVM
	Valtakunnanrajan tekninen rajankäynti	VK: 17.02.05 (VN)				UM/OIK-12
	Tuloverosopimuksen muutos	Neuvottelut tarkoitus aloittaa joulukuussa 05				VM/VO
	Rautatieyhdyshdysliikenteestä tehdyn sopimuksen uudistaminen	VK: 01.06.05				LVM
VIETNAM	Lentoliikennesopimus	VK: 13.09.96	AV: 18.08.00 A: 26.10.00			LVM
	Sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta	VK: 01.09.05 (VN)				UM/KPO-06
VIRO	Merenkulkusopimus	VK: 11.12.97				LVM

		parafoitu joulukuussa 1998				
	Sopimus Virossa 1940 laittomasti otetun suomalaisen omaisuuden palauttamisesta tai korvaamisesta	VK: 10.07.98 VK: 31.05.02 VK: 24.01.03				UM/OIK-11
	Sopimus pikaisesta ilmoittamisesta ydinonnettomuustapauksissa				noottienvv. 22.01.99	UM/OIK-12
	Sopimus väestökirjanpidosta					SM
	Sopimus turvallisuusluokiteltujen tietojen vastavuoroisesta suojaamisesta	VK: 26.05.05 (VN)				OM
	Sosiaaliturvasopimus		AV: 04.11.05	HE: 25.11.05		STM
YHDYSVALLAT	Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaan sopimukseen tehty pöytäkirja		AV: 03.12.04 A: 16.12.04	HE: 23.06.05		OM
	Sopimus tietyistä keskinäiseen oikeusapuun rikosasioissa liittyvistä näkökohdista		AV: 03.12.04 A: 16.12.04	HE: 23.06.05		OM
	Tuloverosopimuksen muutos	parafoitu 02.12.05				VM/VO
POHJOISMAAT	Sopimus Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä 9 päivänä joulukuuta 1988 yhteispohjoismaisten laitosten ja niiden henkilökunnan oikeudellisesta asemasta tehdyn sopimuksen muuttamisesta		AV: 28.06.02			UM/OIK-12
	Sopimus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä Pohjoismaiden kansalaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään muussa pohjoismaassa tehdyn sopimuksen muuttamisesta		AV: 13.03.03			OM
	Sopimus Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön ja Pohjoismaiden neuvoston		AV: 10.10.03	HE: 10.06.05 EV: 11.11.05	H: 11.11.05	UM/OIK-12

	puheenjohtajiston sihteeristön oikeudellisesta asemasta tehdyn sopimuksen muuttamisesta					
	Sopimus Pohjoismaiden välillä pääsystä korkeampaan koulutukseen tehdyn sopimuksen muuttamisesta				noottienvv. 21.11.03	OPM
	Sopimus Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä lukioita ja ammatillisia oppilaitoksia koskevasta pohjoismaisesta koulutusyhteistyöstä		AV: 15.10.04 A: 03.11.04		H: 03.06.05	OPM
	Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välinen väestön rekisteröintiä koskeva sopimus		AV: 29.10.04 A: 01.11.04	HE: 14.10.05 EV: 02.12.05	H: 02.12.05	SM
	Pohjoismaiden puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen liitteet		AV: 21.04.05			PLM
	Sopimus turvallisuusluokiteltujen tietojen vastavuoroisesta suojaamisesta	VK: 26.05.05 (VN)				OM
	Sopimus rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta		AV: 02.12.05			OM
	Sopimus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken Tukholmassa 6 päivänä helmikuuta 1931 tehdyn avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälisyksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävän sopimuksen muuttamisesta		AV: 29.12.05			OM
YK	Satelliittien välityksellä tapahtuvien ohjelmalähetysten levittämistä koskeva yleissopimus, Bryssel 21.05.74					OPM Kv. voimaan 25.08.79
	Ulkoavaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröimistä koskeva yleissopimus	1975				UM/OIK-11
	Valtioiden toimia kuussa ja muilla taivaankappaleilla koskeva sopimus	1979				UM/OIK-11

	Yleissopimus valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen tahi kahden tai useamman kansainvälisen järjestön välisiin sopimuksiin sovellettavasta kansainvälisestä oikeudesta	VK: 11.02.86				UM/OIK-11
	Yleissopimus tavaroiden merikuljetuksesta 1978 (Hampurin säännöt)	31.03.78 (final act)	A: 18.04.79			LVM
	Yhdistettyjä kuljetuksia koskeva yleissopimus (Multimodal transport)	24.05.80 (final act)				LVM
	Eurooppalainen sopimus tärkeistä kansainvälisten yhdistettyjen kuljetusten reiteistä ja niihin liittyvistä laitteista (AGTC)		AV: 25.10.91 A: 30.10.91			LVM
	Kuljetustermiinaalioperaattorien vastuuta kansainvälisessä kaupassa koskeva yleissopimus	VK: 22.03.91				LVM
	Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen muutos				H: 29.01.93 Tall: 05.02.93	UM/OIK-31
	Vaarallisten tavaroiden kansainvälisistä tiekuljetuksista tehdyn eurooppalaisen sopimuksen (ADR) muuttamista koskeva pöytäkirja	VK: 22.10.93	AV: 21.01.94		H: 21.01.94 Tall: 26.01.94	LVM
	Muutos kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen				H: 31.01.94 Tall: 09.02.94	OIK-31
	Muutokset kansainvälistä merenkulkujärjestöä koskevaan yleissopimukseen (tehty 07.11.91)				H: 22.12.93 Tall: 26.01.94	LVM
	Meripanttioikeuksia ja aluskiinnityksiä koskeva kansainvälinen yleissopimus	VK: 13.04.93	AV: 19.08.94 A: 29.08.94			LVM
	Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen muutos				H: 26.02.96 Tall: 18.03.96	UM/OIK-31
	Vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien				H: 23.08.96	YM

	siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskevan Baselin yleissopimuksen muutokset				Tall: 05.09.96	
	Eurooppalainen sopimus kansainvälisesti tärkeistä sisävesireiteistä		AV: 13.06.97 A: 23.06.97			LVM
	Yleissopimus kansainvälisten vesistöjen muuhun kuin liikennekäyttöön sovellettavista säännöistä		AV: 17.10.97 A: 31.10.97		H: 16.01.98 Tall: 23.01.98	UM/OIK-12
YK/IMO	Alusten takavarikkoa koskeva yleissopimus	VK: 19.02.99				LVM
YK	Sopimus Kansainvälisen merioikeustuomioistuimen erioikeuksista ja vapauksista		AV: 19.03.99 A: 31.03.99			UM/OIK-11
	Pöytäkirja Kansainvälisen merenpohjajärjestön erioikeuksista ja vapauksista		AV: 19.03.99 A: 31.03.99			UM/OIK-11
	Lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta		AV: 01.09.00 A: 07.09.00			UM/OIK-31
	Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta	VK: 01.12.00	AV: 01.12.00 A: 12.12.00	HE: 22.12.05		OM
	Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja maitse, meritse ja ilmaitse tapahtuvan maahanmuuttajien salakuljetuksen kieltämisestä	VK: 01.12.00	AV: 01.12.00 A: 12.12.00	HE: 22.12.05		OM
	Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä		AV: 13.12.01 A: 23.01.02			SM

	ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumisesta					
	Vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävistä siirroista ja käsittelystä aiheutuviin vahinkoihin liittyvää vastuuta ja vahingonkorvauksia koskeva pöytäkirja		AV: 01.12.00 A: 06.12.00			YM
	Vuoden 2001 kansainvälinen kahvisopimus		AV: 28.09.01			UM/GLO-52
	Afrikan kehityspankin (AfDB) perustamissopimuksen muutokset				H: 01.02.02	UM/GLO-53
	Ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen II liitteen muutos				H: 28.03.02	
	Tiedonsaannista, kansalaisten osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehtyyn Århusin yleissopimukseen liittyvä, epäpuhtauksien päästöjä ja siirtoja koskevista rekistereistä tehty pöytäkirja		AV: 09.05.03			YM
	Pöytäkirja strategisesta ympäristöarvioinnista	VK: 08.05.03 (VN)	AV: 09.05.03 A: 21.05.03	HE: 19.11.04 EV: 08.04.05	H: 08.04.05 Tall: 15.04.05	YM
	Pöytäkirja teollisuusonnettomuuksien rajojen yli ulottuvien vaikutusten maasta toiseen ulottuvilla vesillä aiheuttamien vahinkojen siviilioikeudellisesta korvausvastuusta ja korvaamisesta		AV: 09.05.03			YM
	Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja		AV: 18.09.03 A: 23.09.03			UM/OIK-31
	Korruption vastainen Yhdistyneitten Kansakuntien yleissopimus	VK: 21.11.03	AV: 21.11.03 A: 09.12.03	HE: 18.11.05		OM
	Uusittu trooppista puuta koskeva sopimus	VK: 16.07.04 (UM)				MMM/MEO

	Tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kiellosta tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä, tehdyn yleissopimuksen viides pöytäkirja			HE: 29.10.04 EV: 04.03.05	H: 04.03.05	UM/POL-05
	Tieliikennettä koskevan yleissopimuksen muutokset. Liikennemerkkejä ja -opasteita koskevan yleissopimuksen muutokset. Tieliikennettä koskevaa yleissopimusta täydentävän eurooppalaisen sopimuksen muutokset			HE: 29.04.05		LVM
	Kansainvälinen yleissopimus ydinräjähdeterrorismin torjumisesta		AV: 09.09.05 A: 14.09.05			UM/OIK-11
	Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta		AV: 09.09.05 A: 14.09.05			UM/OIK-11
	Liikennemerkkejä ja -opasteita koskevaa yleissopimusta täydentävän eurooppalaisen sopimuksen liitteen muutos sekä sopimukseen liitetyn tiemerkintöjä käsittelevän pöytäkirjan liitteen muutokset				H: 09.09.05	LVM
	Valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyn yleissopimuksen muutokset, Sofia 27.2.2001					YM
	Valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyn yleissopimuksen muutokset, Cavtat 4.6.2004					YM
	Maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä tehdyn yleissopimuksen 25 ja 26 artikloiden muutokset, 17.2.2004					YM

	Kioton pöytäkirjan ns. Marrakeshin sopimukset, Montreal 12/2005					YM
	Tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen muutokset, Almaty 27.5.2005					YM
	Yleissopimus sähköisen viestinnän käyttämisestä kansainvälisten sopimusten tekemisessä					OM
FAO	Vuona 1997 tarkistettu kansainvälinen kasvinsuojeluyleissopimus			HE: 09.12.05		MMM/ELO
IAEA	Pöytäkirja Wienin atomivastuusopimuksen muuttamisesta	VK: 22.08.97				UM/OIK-12
	Sopimus lisäturvasta ydinvahinkojen alalla	VK: 22.08.97				UM/OIK-12
IAEA	Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) perussäännön VI artiklan muutokset				H: 03.03.00 Tall: 22.04.02	UM/OIK-12
	Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) perussäännön XIV.A artiklan muutokset				H: 12.05.00 Tall: 14.06.00	UM/OIK-12
IBRD	Maailmanpankin Prototyyppi - hiilirahastosta (PCF) tehdyn sopimuksen liitteen muutos				H: 02.12.05	UM/KEO-02
ICAO	Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 56 artiklaa koskeva muutospöytäkirja, Montreal 06.10.89				R: 09.03.90 Tall: 11.04.90	LVM
	Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen artiklan 50(a) muutokseen liittyvä pöytäkirja, Montreal 26.10.90				R: 05.12.91 Tall: 18.12.91	LVM
	Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen muuttamista ja todistusvoimaista viisikielistä				R: 28.08.98 Tall: 26.10.98	LVM

	sopimustekstiä koskevat pöytäkirjat (arabian lisääminen), Montreal 29.09.95					
	Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen todistusvoimaista kuusikielistä sopimustekstiä koskeva pöytäkirja (kiinan lisääminen), Montreal 01.10.98	VK: 18.09.98	AV: 18.09.98		H: 18.09.98 R: 01.10.04	LVM
	Euroopan yhteisön liittymistä Eurocontrol-yleissopimukseen koskeva liittymispöytäkirja ja päätösasiakirja		AV: 27.09.02		H: 04.04.03 Tall: 08.04.03	LVM
ILO	Kansainvälisen työjärjestön 72. yleiskonferenssin tekemä perussäännön muutos				H: 22.05.87	UM/OIK-12
	Kansainvälisen työjärjestön 85. konferenssin (19.06.97) hyväksymä muutos perussääntöön (art. 19)				H: 30.12.97	UM/OIK-12
	Yleissopimus nro 170 työturvallisuudesta kemikaaleja käytettäessä					TM
	Yleissopimus nro 174 suuronnettomuuksien torjunnasta teollisuudessa					TM
IMF	Kansainvälistä valuuttarahastoa koskevan sopimuksen muutos ja uusi M liite				H: 12.02.99	UM/GLO-53
IMO	Uusi meripelastusta koskeva yleissopimus SALVAGE	VK: 07.04.89	AV: 26.01.90 A: 21.03.90			LVM
	Vaarallisten aineiden merikuljetusvastuuta koskeva sopimus (HNS)	VK: 04.04.96	AV: 29.08.97 A: 22.09.97			LVM
	Vuonna 1972 tehdyn jätteen ja muun aineen mereen laskemisen aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemistä koskevan yleissopimuksen vuoden 1996 pöytäkirja		AV: 20.03.98 A: 31.03.98			YM
	Vuoden 2000 pöytäkirja vaarallisista ja haitallisista aineista aiheutuvien pilaantumisvahinkojen	VK: 03.03.00	AV: 15.12.00			YM

	torjuntavalmiudesta, torjumisesta ja torjuntayhteistyöstä					
	Kansainvälinen yleissopimus aluksen polttoaineen aiheuttamasta pilaantumisvahingosta johtuvasta vahingonkorvausvastuusta (bunkkeri-yleissopimus)	VK: 08.03.01	AV: 20.09.02 A: 26.09.02			LVM
	Alusten haitallisia kiinnittämisenestomenetelmiä koskeva kansainvälinen yleissopimus (AFS)	VK: 27.09.01 (VN)	AV: 31.05.02 A: 12.06.02			LVM
	Matkustajien ja heidän matkatavaransa kuljettamisesta meritse vuonna 1974 tehdyn Ateenan yleissopimuksen vuoden 2002 pöytäkirja		AV: 16.04.04			LVM
	Alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan V liitteen muutokset (1.4.2004)				H: 21.01.05	LVM
	Kansainvälinen yleissopimus alusten painolastiveden ja sedimenttien rajoittamisesta ja käsittelystä		AV: 20.05.05 A: 27.05.05			LVM
	Alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan IV liitteen muutokset			HE: 04.11.05		LVM
	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän FTP-säännösten muutokset (10.12.2004)				H: 09.12.05	LVM
	Kansainväliseen lastiviivayleissopimukseen liittyvän vuoden 1988 pöytäkirjan muutokset (9.12.2004)				H: 09.12.05	LVM

	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän HSC-säännösten muutokset (10.12.2004)				H: 09.12.05	LVM
	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän INF-säännösten muutokset (10.12.2004)				H: 09.12.05	LVM
	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän ISM-säännösten muutokset (10.12.2004)				H: 09.12.05	LVM
	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen muutokset (5.6.2003)				H: 09.12.05	LVM
	Alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan I ja II liitteeseen tehdyt muutokset					LVM/LPO
	Merenkulkijoiden koulutusta, pätevyyskirjoja ja vahdinpitoa koskevaan säännöstöön (STCW-koodi) vuonna 2004 tehdyt muutokset (20.5.2004 ja 10.12.2004)				H: 22.12.05	LVM/LPO
	Alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvään vuoden 1978 pöytäkirjaan vuonna 2005 tehdyt muutokset					LVM/LPO
	Kansainväliseen meriliikenteen helpottamista koskevaan yleissopimukseen vuonna 2002 tehdyt muutokset					LVM/LPO
	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen					LVM/LPO

	yleissopimuksen liitteisiin vuonna 2005 tehdyt muutokset					
	Kansainväliseen meriliikenteen helpottamista koskevaan yleissopimukseen vuonna 2005 tehdyt muutokset					LVM/LPO
	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen muutokset (20.5.2004)				H: 22.12.05	LVM/LPO
	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän IGC-säännösten muutokset (10.12.2004)				H: 22.12.05	LVM/LPO
	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän HSC-säännösten muutokset (9.12.2004)				H: 22.12.05	LVM/LPO
	Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1988 pöytäkirjan muutokset (20.5.2004 ja 9.12.2004)				H: 22.12.05	LVM/LPO
ITU	Kansainvälistä tietoliikennetekokujärjestö INTELSAT'ia koskevan yleissopimuksen ja siihen liittyvän toimintasopimuksen muutokset				H: 23.08.96	LVM
UNESCO	Vesilintujen elinympäristönä merkittäviä vesiperäisiä maita koskevan yleissopimuksen muutokset				H: 09.02.90	
	Pöytäkirja Euroopan ydinfysiikan tutkimusjärjestön erioikeuksista ja -vapauksista		AV: 12.03.04	HE: 21.12.04 EV: 18.03.05	R: 18.03.05 Tall: 08.04.05	UM/OIK-11
	Kansainvälinen dopinginvastainen yleissopimus					OPM
WHO	Maailman terveysjärjestön perussäännön 74 artiklan muutos				H: 11.04.80 Tall: 15.05.80	UM/OIK-12

	Maailman terveysjärjestön perussäännön 24 ja 25 artiklan muutokset				H: 18.12.98 Tall: 14.07.98	UM/OIK-12
WIPO	Pariisin teollisoikeuksien suojaamista koskevan yleissopimuksen tarkistaminen	VK: 14.01.80 VK: 18.09.82 VK:n muutos 17.02.84				KTM
	Integroitujen piirien suojaava käsittelevä yleissopimus	VK: 14.04.89				KTM
	Audiovisuaalisten teosten rekisteröimistä koskeva yleissopimus	VK: 07.04.89				OPM
	Tavaramerkkilainsäädäntöä koskeva yleissopimus	VK: 24.05.91 VK: 07.10.94	AV: 30.06.95			KTM
	Tekijänoikeussopimus Esitys- ja äänitesopimus		AV: 30.04.97	HE: 11.10.02 HE: 19.03.04	EV: 14.10.05	OPM
	Teollisten mallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevan Haagin sopimuksen uudistaminen	VK: 28.05.99				UM/ASA-33 (KTM)
	Maailman henkisen omaisuuden järjestön perustavan yleissopimuksen artiklan 9(3) muuttaminen				H: 18.02.00	UM/KPO-05
	Kansainvälinen patenttilakisopimus	VK: 05.05.00	AV: 05.05.00	HE: 23.06.05 EV: 18.11.05	L: 18.11.05 Tall: 06.12.05	KTM VOIMAAN 6.3.06
	Maailman henkisen omaisuuden järjestön perustavaan yleissopimukseen tehdyt muutokset (syysk. -03)				H: 29.10.04	UM/KPO-05
	Teollisoikeuden suojelemista koskevaan sopimukseen, tehty Pariisissa maaliskuun 20 päivänä 1883, sekä tarkastettu Brysselissä joulukuun 14 päivänä 1900 ja Washingtonissa kesäkuun 2 päivänä 1911 tehdyt muutokset (syysk. -03)				H: 29.10.04	UM/KPO-05
	Vuonna 1908 uusittuun Berninsopimukseen kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamiseksi tehdyt muutokset (syysk. -03)				H: 29.10.04	UM/KPO-05

	Nizzan sopimukseen joka koskee tavaroiden ja palvelujen kansainvälistä luokitusta tavaramerkkien rekisteröimistä varten tehdyt muutokset (syysk. -03)				H: 29.10.04	UM/KPO-05
	Locarnon sopimukseen jolla perustetaan teollismallien kansainvälinen luokitus tehdyt muutokset (syysk. -03)				H: 29.10.04	UM/KPO-05
	Patenttiyhteistyösopimukseen tehty Washingtonissa 19 päivänä kesäkuuta 1970 tehdyt muutokset (syysk. -03)				H: 29.10.04	UM/KPO-05
	Kansainvälistä patenttiluokitusta koskevaan Strasbourgin sopimukseen tehdyt muutokset (syysk. -03)				H: 29.10.04	UM/KPO-05
	Budapestin sopimukseen mikro-organismien tallettamisen kansainvälisestä tunnustamisesta patentinhakumenettelyä varten tehdyt muutokset (syysk. -03)				H: 29.10.04	UM/KPO-05
ACS	Karibian maiden liitto (Suomen tarkkailijajäsenyys)				L: 23.05.03	UM/ASA-33
AfDF	Afrikan kehitysrahaston perustamissopimuksen muutos				H: 01.11.02	UM/GLO-53
[C]OTIF	Uusi COTIF-1999 -sopimus	VK: 21.05.99	AV: 22.10.99			LVM
EBRD	Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) perustamisesta tehdyn sopimuksen muutos, jolla myönnetään lainansaaja-status Mongolialle				H: 07.05.04	UM/ ITÄ-24
EN 139	Euroopan sosiaaliturvakoodi (tarkistettu)		AV: 02.11.90 A: 06.11.90			STM
EN 142	Euroopan sosiaalisen peruskirjan muuttamista koskeva pöytäkirja		AV: 06.03.92 A: 16.03.92		H: 15.07.94 Tall: 18.08.94	UM/OIK-31
EN 145	Tuotantoeläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen muutospöytäkirja		AV: 22.05.92 A: 05.06.92		H: 22.05.92 Tall: 05.06.92	MMM/ELO

EN 160	Lapsen oikeuksien käyttöä koskeva eurooppalainen yleissopimus		AV: 19.01.96 A: 25.01.96			OM
EN 164	Yleissopimus ihmisoikeuksien ja yksilön ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla: Yleissopimus ihmisoikeuksista ja biolääketieteestä		AV: 26.03.97 A: 04.04.97			UM/OIK-31
EN 166	Kansalaisuutta koskeva eurooppalainen yleissopimus		AV: 31.10.97 A: 06.11.97			SM
EN 168	Ihmisoikeuksien ja ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmisten kloonauksen kieltämisestä		AV: 30.12.97 A: 12.01.98			UM/OIK-31
EN 170	Lisäpöytäkirja Euroopan neuvoston yleissopimukseen kokeellisiin ja muihin tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien selkärankaisten eläinten suojelemiseksi		AV: 05.06.98 A: 22.06.98		H: 22.04.99 Tall: 09.06.99	MMM/ELO
EN 172	Yleissopimus ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin		AV: 23.10.98 A: 04.11.98	HE: 29.04.05		OM
EN 176	Maisemaa koskeva eurooppalainen yleissopimus		AV: 06.10.00 A: 20.10.00	HE: 03.06.05 EV: 25.11.05	H: 25.11.05 Tall: 16.12.05	YM
EN 108	Yksilöiden suojelua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskevan yleissopimuksen muutokset, jotka mahdollistavat Euroopan yhteisöjen liittymisen yleissopimukseen				H: 16.03.01 Tall: 03.04.01	OM
EN 181	Valvontaviranomaisia ja maan rajan yli tapahtuvaa tietojen siirtoa koskeva lisäpöytäkirja yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä		AV: 26.10.01 A: 08.11.01			OM
EN 185	Tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimus		AV: 16.11.01 A: 23.11.01			OM
EN 188	Dopingin vastaisen yleissopimuksen lisäpöytäkirja		AV: 30.08.02 A: 12.09.02			OPM

EN 189	Tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirja tietojärjestelmien avulla tehtyjen rasististen ja muukalaisvastaisten rikosten säätämisestä rangaistaviksi teoiksi		AV: 24.01.03 A: 28.01.03			OM
EN 190	Pöytäkirja terrorismin vastustamisesta tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen muuttamisesta		AV: 09.05.03 A: 15.05.03	HE: 03.12.04 EV: 13.05.05	H: 13.05.05	UM/OIK-11
EN 182	Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toinen lisäpöytäkirja		AV: 26.09.03 A: 09.10.03			OM
EN 193	Euroopan neuvoston sopimus eläinten suojelusta kansainvälisten kuljetusten aikana		AV: 24.10.03 A: 06.11.03			MMM/ELO
EN 159 EN 169	Paikallisten ja alueellisten viranomaisten rajat ylittävää yhteistyötä koskevan yleissopimuksen ensimmäinen ja toinen lisäpöytäkirja					SM
EN 101	Eurooppalainen yleissopimus ampumaseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta					SM
EN 194	Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvä 14. pöytäkirja yleissopimuksen valvontajärjestelmän muuttamiseksi		AV: 12.11.04			UM/OIK-31
EN 196	Eurooppalainen yleissopimus terrorismin ehkäisemisestä		AV: 13.05.05			UM/OIK-11
EN 183 EN 184	Euroopan neuvoston yleissopimus audiovisuaalisen perinnön suojelemiseksi sekä siihen liittyvä televisiotuotannon suojelemiseksi tehty pöytäkirja					OPM
EN 198	Rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista sekä terrorismin rahoittamista koskeva Euroopan		AV: 09.12.05			OM

	neuvoston yleissopimus					
	Dopingin vastaisen yleissopimuksen liitteeseen tehdyt dopingaineiden farmakologista luokitusta ja dopingmenetelmiä koskevan luettelon muutokset vuodelle 2006				H: 09.12.05	OPM
EN 197	Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta					OM/UM/ OIK-31
EPO	Eurooppapatenttien myöntämisestä tehdyn yleissopimuksen uudistamiskirja			HE: 23.06.05 EV: 18.11.05	L: 18.11.05 Tall: 23.12.05	KTM
ERO	Eurooppalaisen radioviestintätoimiston perustamista koskevan yleissopimuksen muutosasiakirja		AV: 03.12.02 A: 17.12.02	HE: 21.12.04 EV: 11.03.05	H: 11.03.05	LVM
ETO	Euroopan televiestintätoimiston (ETO) perustamista koskeva yleissopimus		AV: 12.12.96			LVM
EU	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehty Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan sopimukseen liittyvä II pöytäkirja			HE: 18.10.02 EV: 20.12.02	H: 20.12.02 Tall: 26.02.03	OM
	Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen kolmas pöytäkirja		AV: 07.05.97			OM
	Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Korean tasavallan välinen kauppa ja yhteistyötä koskeva puitesopimus		AV: 25.10.96 A: 28.10.96		H: 12.12.96 Tall: 09.01.97	UM/KPO
	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehty pöytäkirja tuottoon liittyvän rahanpesun soveltamisalasta tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyssä yleissopimuksessa ja kuljetusvälineen rekisterinumeron sisällyttämisestä yleissopimuksessa luetteluihin tietoihin		AV: 14.12.98 AV: 05.03.99 A: 12.03.99	HE: 03.06.05 EV: 18.11.05	H: 17.11.05 (VN)	VM
	Euroopan talousyhteisön ja San Marinon		AV: 04.04.97		H: 04.04.97	UM/KPO

	tasavallan yhteistyötä ja tulliliittoa koskevaan sopimukseen liittyvä Itävallan, Suomen ja Ruotsin Euroopan unioniin liittymisen vuoksi tehty pöytäkirja		A: 30.10.97		Tall: 03.02.98	
	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehty Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä tullihallintojen keskinäistä avunantoa ja yhteistyötä koskeva yleissopimus ja sen oikaisupöytäkirja		AV: 11.12.97	HE: 18.10.02 HE: 10.10.03 EV: 19.05.04	H: 19.05.04 (VN) Tall: 27.05.04	VM
	Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Turkmenistanin välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus		AV: 27.03.98		H: 17.11.00 Tall: 08.12.00	UM/ KPO
	Euroopan poliisiviraston perustamisesta tehdyn yleissopimuksen (EUROPOL-yleissopimus) muutos Europolin toimivallan laajentamiseksi kaikkeen rahanpesuun		AV: 24.11.00	HE: 02.04.04 EV: 03.09.04	H: 02.09.04 (VN)	SM
	Euroopan unionin jäsenvaltioiden neuvostossa kokoontuvien hallitusten edustajien päätös Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitoksen ja satelliittikeskuksen ja niiden toimielinten sekä henkilöstön jäsenten erioikeuksista ja vapauksista		AV: 14.09.01 A: 15.10.01	HE: 17.10.01 EV: 28.12.01	H: 27.12.01 (VN) Tall: 31.12.01	UM/OIK-11
	Euroopan yhteisöjen ja sen jäsenvaltioiden sekä Libanonin tasavallan välinen Euro-Välimeri -assosiaatiosopimus		AV: 19.04.02 AV: 14.06.02 A: 17.06.02	HE: 30.01.04 EV: 02.04.04	H: 02.04.04 Tall: 27.04.04	UM/ALI-41
	Euroopan yhteisöjen ja sen jäsenvaltioiden sekä Algerian demokraattisen kansantasavallan välinen Euro-Välimeri -assosiaatiosopimus		AV: 19.04.02 A: 22.04.02	HE: 30.01.04 EV: 02.04.04	H: 02.04.04 Tall: 27.04.04	UM/ALI-41
	Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Kiinan kansantasavallan välinen meriliikennesopimus		AV: 04.10.02 A: 06.12.02			LVM

	Euroopan poliisiviraston perustamisesta tehdyn yleissopimuksen (EUROPOL-yleissopimus) muutos sekä Europolin, sen elinten jäsenten sekä Europolin apulaisjohtajien ja työntekijöiden erioikeuksia ja vapauksia koskevan pöytäkirjan muutos		AV: 15.11.02 A: 28.11.02	HE: 02.04.04 EV: 03.09.04	H: 02.09.04 (VN) Tall: 06.10.04	SM
	Pöytäkirja tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tullitukintatietokannan perustamisen osalta		AV: 25.04.03 A: 08.05.03			VM
	Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Andien yhteisön ja sen jäsenmaiden Bolivian, Ecuadorin, Kolumbian ja Perun tasavaltojen ja Venezuelan bolivariaanisen tasavallan välinen poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä koskeva sopimus		AV: 05.12.03		H: 01.04.05	UM/ASA-33
	Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Costa Rican, El Salvadorin, Guatemalan, Hondurasin, Nicaraguan ja Panaman välinen poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä koskeva sopimus		AV: 05.12.03 A: 15.12.03		H: 01.04.05	UM/ASA-33
	Maaailmanlaajuista siviilisatelliitinavigointijärjestelmää (GNSS) - GALILEO - koskeva Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden ja Kiinan kansantasavallan välinen yhteistyösopimus		AV: 24.10.03		H: 16.04.04 Tall: 28.01.05	LVM
	Euroopan unionin jäsenvaltioiden välinen sopimus Euroopan unionin sotilasesikunnan ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen tehtävien, myös harjoitusten, valmistelemiseksi ja toteuttamiseksi Euroopan unionin käyttöön mahdollisesti		AV: 13.11.03 (VN)	HE: 21.12.04 EV: 23.06.05	H: 23.06.05	UM/OIK-12

	asetettujen esikuntien ja joukkojen palvelukseen siirrettyjen sotilas- ja siviilihenkilöiden sekä jäsenvaltioiden tätä varten Euroopan unionin käyttöön asettamien sotilas- ja siviilihenkilöiden asemasta (EU SOFA)					
	Euroopan poliisiviraston perustamisesta tehdyn yleissopimuksen (Europol-yleissopimus) muutospöytäkirja		AV: 21.11.03	HE: 12.11.04 EV: 21.12.04	H: 16.12.04 (VN)	SM
	Neuvostossa kokoontuvien Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitusten edustajien Athene-rahoitusmekanismille myönnettävistä erioikeuksista ja -vapauksista tehty päätös		AV: 15.04.04 (VN)	HE: 29.10.04 EV: 21.12.04	H: 21.12.04 (VN)	UM/OIK-11
	Euroopan unionin jäsenvaltioiden välinen sopimus jäsenvaltion toiselle jäsenvaltiolle esittämistä korvausvaatimuksista, jotka koskevat vahinkoa, joka on aiheutunut omaisuudelle, jonka jäsenvaltio omistaa, jota se käyttää tai jolla se toimii, tai sen sotilas- tai siviilihenkilöiden loukkaantumisen tai kuoleman johdosta, Euroopan unionin kriisinhallintaoperaation yhteydessä		AV: 15.04.04 (VN)	HE: 21.12.04 EV: 23.06.05	H: 23.06.05	UM/OIK-12
	Sopimus GALILEO-satelliittinavigointijärjestelmän ja siihen liittyvien GPS-sovellusten edistämisestä, toimittamisesta ja käytöstä		AV: 16.06.04		H: 01.10.04 Tall: 28.01.05	LVM
	Maaailmanlaajuista siviilisatelliittinavigointijärjestelmää (GNSS) koskeva Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden ja Israelin valtion välinen yhteistyösopimus		AV: 09.07.04		H: 01.10.04 Tall: 28.01.05	LVM
	Euroopan perustuslaista tehty sopimus sekä siihen liittyvä päätösasiakirja		AV: 08.10.04 A: 29.10.04			UM/EUR-01

	Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tadžikistanin tasavallan välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus		AV: 08.10.04 A: 11.10.04	HE: 13.01.06		UM/ITÄ-23 UM/OIK-11
	Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton välinen yhteistyösopimus niiden taloudellisen edun vastaisten petosten ja muun laittoman toiminnan torjumiseksi		AV: 15.10.04			OM
	Tshekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisestä yleissopimukseen kaksinkertaisen verotuksen estämisestä etuyhteydessä olevien yritysten tulonoikaisun yhteydessä sellaisena kuin se on muutettuna 21 päivänä joulukuuta 1995 tehdyllä sopimuksella ja yleissopimuksen muuttamisesta 25 päivänä toukokuuta 1999 tehtyyn pöytäkirjaan tehtävä sopimus		AV: 29.10.04			VM/VO
	Neuvostossa kokoontuvien Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitusten edustajien Euroopan puolustusvirastolle ja sen henkilöstöön kuuluville myönnettyistä erioikeuksista ja -vapauksista tekemä päätös		AV: 04.11.04 (VN)			PLM
	Yleissopimus EU:n uusien jäsenvaltioiden liittymisestä sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan ensimmäiseen ja toiseen		AV: 07.05.05 (VN)			OM

	pöytäkirjaan					
	Sopimus Euroopan unionin jäsenvaltioiden sekä Bulgarian ja Romanian välillä Bulgarian ja Romanian liittymisestä Euroopan unioniin sekä siihen liittyvä päätösasiakirja		AV: 15.04.05 A: 25.04.05	HE: 22.12.05		UM/EUR-02
	Euroopan keskipitkien sääennusteiden keskuksen perustamista koskevan yleissopimuksen muutospöytäkirja ja keskuksen erioikeuksia ja vapauksia koskeva muutospöytäkirja				H: 23.06.05	LVM
	Sopimus rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Euroopan unionin ja Amerikan yhdysvaltojen välillä			HE: 23.06.05		OM
	Sopimus keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin ja Amerikan yhdysvaltojen välillä			HE: 23.06.05		OM
	Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välillä Cotonoussa 23 päivänä kesäkuuta 2000 allekirjoitetun kumppanuussopimuksen muuttamista koskeva sopimus		AV: 23.06.05		H: 23.06.05	UM/KEO-11 Sovelletaan väliaikaisesti 15.7.05 lukien.
	Maaailmanlaajuista siviilisatelliittinavigointijärjestelmää (GNSS) koskeva Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden ja Ukrainan valtion välinen yhteistyösopimus		AV: 25.11.05			LVM
	Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Intian tasavallan välinen meriliikennesopimus					LVM/LPO
EUTELSAT	Muutokset Euroopan tietoliikennesatelliittijärjestön EUTELSATin perustamista koskevaan yleissopimukseen ja toimintasopimukseen				H: 22.12.95 H: 23.08.96	LVM

Haag	Avioliiton solmimista ja pätevyyttä koskeva yleissopimus		A: 24.09.80			OM
	Yleissopimus toimivallasta, sovellettavasta laista, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lastensuojeluun liittyvissä asioissa		AV: 13.03.03 A: 01.04.03			OM
	Sopimus tuomioistuimen yksinomaista toimivaltaa koskevista sopimuksista					OM
	Yleissopimus välittäjän hallinnassa oleviin arvopapereihin liittyviin tiettyihin oikeuksiin sovellettavasta laista					OM
IDEA	Kansainvälisen demokratia- ja vaaliapuinstituutin perustamissopimuksen muutos				H: 13.03.03	UM/GLO-55
OECD	Hyödynnettävien jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen valvontaa koskevan OECD:n neuvoston päätöksen C(92)39 muutokset				H: 08.06.01	YM
	Vahingonkorvausvastuusta ydinvoiman alalla Pariisissa 29.7.1960 tehtyä yleissopimusta ja sitä täydentävää Brysselissä 31.1.1963 tehtyä lisäyleissopimusta muuttavat pöytäkirjat		AV: 30.01.04	HE: 04.02.05 EV: 23.06.05		KTM
UNIDROIT	Kansainvälistä leasing-toimintaa koskeva yleissopimus	VK: 29.04.88	AV: 02.11.90			OM
	Kansainvälistä factoring-toimintaa koskeva yleissopimus	VK: 29.04.88	AV: 02.11.90			OM
	Yksityisoikeuden yhdenmukaistamiseksi toimivan kansainvälisen instituutin perussäännön muutos				H: 17.07.95	OM
	Yleissopimus välittäjän hallinnassa olevia arvopapereita koskevista yhdenmukaisista aineellisoikeudellisista säännöistä					OM
UNIDROIT/ICAO	Yleissopimus liikkuvaan kalustoon	VK: 17.10.01				OM

	kohdistuvista kansainvälisistä oikeuksista ja siihen liittyvä lentokalustopöytäkirja	(VN)				
WCO	Tullimenettelyjen yksinkertaistamisesta ja yhdenmukaistamisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen muuttamisesta tehty pöytäkirja ja sen I ja II liitteet			HE: 18.10.02 EV: 20.12.02	L: 20.12.02 Tall: 30.04.04	VM KANSAINVÄ LISESTI VOIMAAN 03.02.06
WEAG	Eurooppalaista tutkimus- ja teknologiayhteistyöjärjestelmää koskevan puitesopimuksen (SOCRATE-sopimus) voimassaolon jatkaminen		AV: 12.07.02			UM/POL
WEAO	Länsi-Euroopan puolustusmateriaalijärjestö		AV: 03.05.02			UM/POL-05
	Länsi-Euroopan puolustusmateriaalijärjestöön osallistumista ja sen toiminnan ja hallinnon periaatteita koskevan yhteistyöpöytäkirjan 2 muutos		AV: 13.03.03			UM/POL-05
WTO	Pöytäkirja teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen (TRIPS) muuttamisesta					UM/KPO-05
	Eurooppalainen synkrotronisäteilylaitos	VK: 09.12.88	AV: 09.12.88 A: 16.12.88		H: 16.08.91	UM/OIK-12
	Pöytäkirja Alankomaiden kuningaskunnan liittymisestä Eurooppalaisen synkrotronisäteilykeskuksen rakentamisesta ja käytöstä 16 päivänä joulukuuta 1988 tehtyyn yleissopimukseen		AV: 21.11.91			UM/OIK-12
	Villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen 21 artiklan muutos				H: 19.05.89	YM
	Villieläimistön ja kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen (CITES) I ja II liitteen				H: 12.04.02	YM

	muutokset					
	Sopimus yhteistyöstä astrofysiikan alalla			HE: 19.12.03 EV: 02.04.04	L: 02.04.04	UM/OIK-11
	Toimenpide Etelämannerta koskevan sopimuksen sihteeristön perustamiseksi			HE: 30.04.04 EV: 09.07.04	H: 09.07.04 Tall: 21.10.04	UM/OIK-11
	Etelämannersopimuksen konsultatiivisten kokousten vuosina 1996-2001 hyväksymät ympäristönsuojelua koskevat toimenpiteet				H: 15.10.04 Tall: 17.11.04	UM/OIK-12
	Etelämannersopimuksen ympäristönsuojelupöytäkirjan vastuuliite, Tukholma 6/2005					YM
EFI	Sopimus Euroopan metsäinstituutin ja sen henkilöstön oikeudellisesta asemasta, erioikeuksista ja vapauksista		AV: 22.12.05			UM/OIK-12
EIB	Sopimus Euroopan investointipankin Afrikan, Karibian ja Tyynenmerenmaille myöntämien lainojen rästisaatavien hallinnoinnista		AV: 14.09.01		H: 14.09.01	UM/KEO-02
EIB	Takaussopimus Euroopan investointipankin Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maille myöntämien lainojen takaamisesta		AV: 16.05.03 A: 16.05.03		H: 16.05.03	UM/KEO-02
ICC	Sopimus tuomioistuimessa kuultavien todistajien ja heidän läheistensä mahdollisesta sijoittamisesta Suomeen			HE: 23.06.05 EV: 02.12.05	noottienvv. 03.06.05 H: 02.12.05	UM/OIK-11
Sierra Leonen erityistuomioistuin	Järjestelyt erityistuomioistuimen oikeudenkäynneissä kuultavina olleiden tai kuultaviksi tulevien todistajien ja tarvittaessa heidän läheistensä sijoittamisesta Suomen alueelle				kirjeenvv. 05.08.05	UM/OIK-11
Barentsin euroarktinen neuvosto	Pelastuspalvelun yhteistoimintasopimus Barentsin euroarktisella alueella					SM